

**ROCZNE SKONSOLIDOWANE
SPRAWOZDANIE FINANSOWE GRUPY KAPITAŁOWEJ
BANKU OCHRONY ŚRODOWISKA S.A.**

**ZA ROK ZAKOŃCZONY DNIA 31 GRUDNIA 2019 ROKU
WRAZ ZE SPRAWOZDANIEM Z BADANIA NIEZALEŻNEGO
BIEGŁEGO REWIDENTA**

Spis treści do rocznego sprawozdania finansowego zgodnie z MSSF zatwierdzonymi przez UE

	Strona
Roczny skonsolidowany rachunek zysków i strat Grupy BOŚ	4
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy BOŚ	5
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej Grupy BOŚ	6
Roczne skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Grupy BOŚ	8
Roczne skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych Grupy BOŚ.....	10
Dodatkowe noty objaśniające do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego	12
1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A. i Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A.	12
2. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego	16
3. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów	42
4. Ważniejsze oszacowania i oceny.....	42
5. Zarządzanie ryzykiem	48
6. Wynik z tytułu odsetek	110
7. Wynik z tytułu opłat i prowizji.....	112
8. Przychody z tytułu dywidend	112
9. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	113
10. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	113
11. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń.....	113
12. Wynik z pozycji wymiany	113
13. Pozostałe przychody operacyjne	114
14. Pozostałe koszty operacyjne	114
15. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	115
16. Ogólne koszty administracyjne.....	116
17. Obciążenia podatkowe	117
18. Zysk przypadający na jedną akcję	118
19. Kasa, środki w Banku Centralnym.....	118
20. Należności od innych banków.....	118
21. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu.....	120
22. Inwestycyjne papiery wartościowe.....	121
23. Należności od klientów	125
24. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności.....	131

25. Wartości niematerialne.....	132
26. Rzeczowe aktywa trwałe.....	134
27. Prawo do użytkowania – leasing.....	137
28. Inne aktywa	137
29. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	138
30. Zobowiązania wobec klientów	138
31. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	139
32. Zobowiązania podporządkowane	139
33. Rezerwy	140
34. Odroczonego podatek dochodowy.....	145
35. Zobowiązania z tytułu leasingu.....	147
36. Pozostałe zobowiązania.....	148
37. Aktywa i zobowiązania warunkowe	149
38. Działalność maklerska	151
39. Kapitał podstawowy	152
40. Kapitał z aktualizacji wyceny.....	155
41. Zyski zatrzymane	156
42. Rachunkowość zabezpieczeń	157
43. Płatności na bazie akcji.....	158
44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych.....	160
45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej.....	163
46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych	172
47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej.....	174
48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów	177
49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi.....	184
50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek	186
51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy.....	186
52. Zdarzenia po dniu bilansowym.....	187

Roczny skonsolidowany rachunek zysków i strat Grupy BOŚ

Działalność kontynuowana	Nota	za rok zakończony	
		31-12-2019	31-12-2018
Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		627 590	628 304
<i>aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		528 324	516 877
<i>aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>		95 718	106 889
<i>aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>		3 548	4 538
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:		- 207 603	- 244 189
<i>zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		- 198 831	- 234 505
<i>zobowiązania finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>		- 8 772	- 9 684
Wynik z tytułu odsetek	6	419 987	384 115
Przychody z tytułu opłat i prowizji		132 065	135 027
Koszty z tytułu opłat i prowizji		- 33 692	- 37 133
Wynik z tytułu opłat i prowizji	7	98 373	97 894
Przychody z tytułu dywidend	8	6 434	6 069
Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)	9	44 957	62 590
Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	10	582	2 166
Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	11	- 42	1 313
Wynik z pozycji wymiany	12	16 503	24 251
Pozostałe przychody operacyjne	13	27 550	23 138
Pozostałe koszty operacyjne	14	- 38 266	- 21 676
Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	15	- 104 536	- 134 090
Ogólne koszty administracyjne	16	- 361 354	- 357 243
Zysk brutto		110 188	88 527
Obciążenia podatkowe	17	- 38 194	- 24 799
Zysk netto		71 994	63 728
z tego przypadający na:			
<i>udziałowców jednostki dominującej</i>		71 994	63 728
Zysk na akcję przypadający udziałowcom jednostki dominującej w trakcie okresu (w zł)	18		
<i>podstawowy</i>		0,77	0,82
<i>rozwodniony</i>		0,77	0,82

Działalność zaniechana w roku 2019 oraz w roku 2018 nie wystąpiła.

Noty przedstawione na stronach od 12 do 187 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów Grupy BOŚ

Działalność kontynuowana	za rok zakończony	
	31-12-2019	31-12-2018
Zysk netto	71 994	63 728
Pozycje, które mogą być przeklasyfikowane do rachunku zysków i strat:		
Wartość godziwa aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite brutto	- 11 850	- 2 852
Podatek odroczony	2 251	542
Pozycje, które nie podlegają przeklasyfikowaniu do rachunku zysków i strat:	- 96	48
Wartość godziwa instrumentów kapitałowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite brutto	- 16	- 1
Podatek odroczony	3	-
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	- 103	60
Podatek odroczony	20	- 11
Całkowity dochód ogółem	62 299	61 466
Z tego przypadający na:		
<i>udziałowców jednostki dominującej</i>	62 299	61 466
<i>udziałowców niesprawujących kontroli</i>	-	-

Noty przedstawione na stronach od 12 do 187 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej Grupy BOŚ

Aktywa	Nota	31-12-2019	31-12-2018
Kasa, środki w Banku Centralnym	19	297 866	186 736
Należności od innych banków	20	165 733	196 104
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu, w tym:	21	140 344	87 761
<i>kapitałowe papiery wartościowe</i>		20 111	9 131
<i>dłużne papiery wartościowe</i>		44 534	2 903
<i>instrumenty pochodne</i>		75 699	75 727
Inwestycyjne papiery wartościowe:	22	5 302 078	5 476 293
<i>kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>		85 510	85 027
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>		3 839 184	4 015 998
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		1 377 384	1 375 268
Należności od klientów, w tym:	23	12 003 794	11 809 527
<i>wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>		11 965 509	11 704 874
<i>wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>		38 285	104 653
Wartości niematerialne	25	117 062	120 050
Rzeczowe aktywa trwałe	26	77 743	68 396
Prawo do użytkowania - leasing	27	79 738	-
Aktywa z tytułu podatku dochodowego:		109 418	99 867
<i>bieżące</i>		390	1 124
<i>odroczone</i>	34	109 028	98 743
Inne aktywa	28	193 221	206 291
Aktywa razem		18 486 997	18 251 025

Noty przedstawione na stronach od 12 do 187 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Zobowiązania	Nota	31-12-2019	31-12-2018
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	29	595 667	571 784
Pochodne instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	21	50 926	54 336
Pochodne instrumenty zabezpieczające	42	16 869	18 298
Zobowiązania wobec klientów	30	14 914 981	14 799 109
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	31	-	46 590
Zobowiązania podporządkowane	32	370 731	370 672
Rezerwy	33	57 705	35 773
Zobowiązania z tytułu podatku dochodowego:		9 795	4 972
<i>bieżące</i>		8 410	4 497
<i>odroczone</i>	34	1 385	475
Zobowiązania z tyt. leasingu	35	83 349	-
Pozostałe zobowiązania	36	187 044	211 925
Zobowiązania razem		16 287 067	16 113 459

Kapitały	Nota	31-12-2019	31-12-2018
Kapitał własny przypadający na udziałowców jednostki dominującej:			
Kapitał podstawowy:	39	1 461 036	1 461 036
<i>Kapitał zakładowy</i>		929 477	929 477
<i>Akcje własne</i>		-1 292	-1 292
<i>Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej</i>		532 851	532 851
Kapitał z aktualizacji wyceny	40	47 695	57 390
Zyski zatrzymane	41	691 199	619 140
Kapitał własny razem		2 199 930	2 137 566
Kapitał własny i zobowiązania razem		18 486 997	18 251 025

Noty przedstawione na stronach od 12 do 187 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym Grupy BOŚ

	Kapitał przypadający na akcjonariuszy Banku								Razem kapitał własny
	Kapitał podstawowy			Kapitał z aktualizacji wyceny	Pozostały kapitał zapasowy	Zyski zatrzymane			
	Kapitał zakładowy	Akcje własne	Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej			Pozostałe kapitały rezerwowe	Fundusz ogólnego ryzyka	Niepodzielony wynik finansowy	
Stan na 01-01-2019	929 477	- 1 292	532 851	57 390	624 393	23 605	48 302	- 77 160	2 137 566
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	71 994	71 994
Inne dochody całkowite	-	-	-	- 9 695	-	-	-	-	- 9 695
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	- 9 695	-	-	-	71 994	62 299
Wynik na sprzedaży zreklasyfikowanych wg MSSF 9 papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	-	65	65
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	70 010	-	-	- 70 010	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	70 010	-	-	- 70 010	-
Stan na 31-12-2019	929 477	- 1 292	532 851	47 695	694 403	23 605	48 302	- 75 111	2 199 930

Stan na 31-12-2017	628 732	-1 292	532 851	10 598	594 874	23 605	48 302	15 167	1 852 837
Wpływ wdrożenia MSSF9 na 01-01-2018	-	-	-	49 054	-	-	-	-127 172	-78 118
Stan na 01-01-2018	628 732	- 1 292	532 851	59 652	594 874	23 605	48 302	- 112 005	1 774 719
Zysk netto	-	-	-	-	-	-	-	63 728	63 728
Inne dochody całkowite	-	-	-	- 2 262	-	-	-	-	- 2 262
Całkowity dochód ogółem	-	-	-	- 2 262	-	-	-	63 728	61 466
Wynik na sprzedaży zreklasyfikowanych wg MSSF 9 papierów wartościowych	-	-	-	-	-	-	-	2 223	2 223
Emisja akcji serii V	300 745	-	-	-	-	-	-	-	300 745
Koszty emisji akcji	-	-	-	-	-	-	-	- 1 587	- 1 587
Podział wyniku, w tym:	-	-	-	-	29 519	-	-	- 29 519	-
Przeniesienie wyniku na pozostałe kapitały	-	-	-	-	36 482	-	-	- 36 482	-
Pokrycie kosztów emisji akcji serii U	-	-	-	-	- 6 963	-	-	6 963	-
Stan na 31-12-2018	929 477	- 1 292	532 851	57 390	624 393	23 605	48 302	- 77 160	2 137 566

W latach 2019 - 2018 udziały niekontrolujące nie wystąpiły.

Noty przedstawione na stronach od 12 do 187 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Roczne skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych Grupy BOŚ

Metoda pośrednia	za rok zakończony	
	31-12-2019	31-12-2018
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI OPERACYJNEJ		
Zysk brutto	110 188	88 527
Korekty razem:	- 88 135	96 187
Amortyzacja	55 658	39 783
Odsetki z działalności inwestycyjnej	- 55 577	-
Zysk / Strata na działalności inwestycyjnej	- 93	- 48 314
Odsetki z działalności finansowej	22 588	37 368
Dywidendy otrzymane:	- 6 434	- 6 069
<i>od papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu</i>	157	137
<i>od inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	6 277	5 932
Zmiana stanu:	- 69 794	94 019
<i>należności od innych banków</i>	- 6 400	- 11 387
<i>papierów wartościowych przeznaczonych do obrotu</i>	- 52 611	7 607
<i>aktywów i zobowiązań z tytułu wyceny pochodnych i zabezpieczających instrumentów finansowych</i>	- 4 811	91 244
<i>inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	44 540	215 402
<i>należności od klientów</i>	- 194 267	377 960
<i>innych aktywów i podatku dochodowego</i>	6 509	103 086
<i>zobowiązań wobec banku Centralnego i innych banków</i>	23 883	92 250
<i>zobowiązań wobec klientów</i>	115 872	- 664 724
<i>rezerw</i>	21 829	10 698
<i>pozostałych zobowiązań i podatku dochodowego</i>	- 24 338	- 128 117
Zapłacony podatek dochodowy	- 40 917	- 26 669
Przepływy pieniężne netto z działalności operacyjnej	22 053	184 714
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI INWESTYCYJNEJ		
Wpływy	54 020	48 203
Zbycie rzeczowych aktywów trwałych	559	140
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	53 461	48 063
Wydatki	- 38 638	- 283 155
Nabycie papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-	- 251 453
Nabycie wartości niematerialnych	- 22 687	- 25 397
Nabycie rzeczowych aktywów trwałych	- 15 951	- 6 305
Przepływy pieniężne netto z działalności inwestycyjnej	15 382	- 234 952

PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE Z DZIAŁALNOŚCI FINANSOWEJ		
Wpływy	-	300 745
Wpływy z emisji akcji i dopłat do kapitału	-	300 745
Wydatki	- 83 001	- 1 047 365
Wykup obligacji emitowanych przez Grupę BOŚ	- 46 000	- 1 000 000
Odsetki zapłacone od obligacji emitowanych przez Grupę BOŚ, w tym:	- 19 184	- 45 778
<i>obligacje podporządkowane</i>	- 17 627	- 27 482
Raty leasingowe MSSF 16	- 17 817	- 1 587
Przepływy pieniężne netto z działalności finansowej	- 83 001	- 746 620
PRZEPŁYWY PIENIĘŻNE NETTO, RAZEM	- 45 566	- 796 858
BILANSOWA ZMIANA STANU ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH I EKWIWALENTÓW ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH	- 45 566	- 796 858
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA POCZĄTEK OKRESU	1 733 481	2 530 339
ŚRODKI PIENIĘŻNE I EKWIWALENTY ŚRODKÓW PIENIĘŻNYCH NA KONIEC OKRESU	1 687 915	1 733 481
Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych o ograniczonej możliwości dysponowania	195 497	197 648

Noty przedstawione na stronach od 12 do 187 stanowią integralną część niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Dodatkowe noty objaśniające do rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego

1. Podstawowe informacje o Banku Ochrony Środowiska S.A. i Grupie Kapitałowej Banku Ochrony Środowiska S.A.

1.1. Bank Ochrony Środowiska S.A.

Bank Ochrony Środowiska S.A., dalej "Bank", "BOŚ S.A.", "Spółka", z siedzibą w Warszawie przy ul. Żelaznej 32 został utworzony na podstawie decyzji Prezesa Narodowego Banku Polskiego (NBP) Nr 42 z dnia 15 września 1990 roku i aktu notarialnego z dnia 28 września 1990 roku o utworzeniu Banku.

Bank jest wpisany do Krajowego Rejestru Sądowego Sądu Rejonowego dla miasta stołecznego Warszawy XII Wydział Gospodarczy pod numerem KRS 0000015525 oraz posiada numer statystyczny REGON 006239498.

Według Polskiej Klasyfikacji Działalności (PKD) działalność Banku została zaklasyfikowana jako PKD 6419Z.

Czas trwania Banku jest nieoznaczony.

Podstawowym celem Banku jest efektywne gospodarowanie kapitałami akcjonariuszy i środkami pieniężnymi powierzonymi przez klientów, zapewniające dochodowość działalności i bezpieczeństwo powierzonych środków.

Przedmiotem działalności Banku jest wykonywanie czynności bankowych, w tym: gromadzenie środków pieniężnych, udzielanie kredytów, dokonywanie rozliczeń pieniężnych, wykonywanie innych usług bankowych, a także świadczenie finansowych usług konsultacyjno-doradczych.

Misja Banku to: Polski EKO Bank – dla ludzi, biznesu i środowiska.

Bank realizuje swoją misję przede wszystkim poprzez:

- 1) świadczenie usług bankowych na rzecz klientów segmentu indywidualnego i instytucjonalnego, w szczególności realizujących przedsięwzięcia proekologiczne lub działających w branży ochrony środowiska i gospodarki wodnej oraz dla osób ceniących styl życia Eko,
- 2) efektywne uczestnictwo w dystrybucji środków przeznaczonych na inwestycje w ochronę środowiska i zrównowagony rozwój w Polsce.

Od dnia 24 stycznia 1997 roku decyzją Zarządu Giełdy Papierów Wartościowych w Warszawie (GPW), akcje Banku zostały dopuszczone do obrotu na GPW w Warszawie i zakwalifikowane do działu finansy - sektor bankowy.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy BOŚ zostało w dniu 16 marca 2020 roku zatwierdzone przez Zarząd jednostki dominującej do publikacji na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie w dniu 17 marca 2020 roku.

1.2. Wykaz jednostek wchodzących w skład Grupy Kapitałowej BOŚ S.A. objętych konsolidacją.

Wykaz jednostek zależnych Grupy BOŚ objętych konsolidacją w 2019 roku:

L.p.	Jednostki podporządkowane	Siedziba	Udział % w kapitale Spółki na dzień	Udział % w głosach na dzień	Metoda konsolidacji
Jednostki bezpośrednio zależne					
1.	Dom Maklerski BOŚ S.A.	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
2.	BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną
Jednostka pośrednio zależna (podmiot zależny od BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.)					
1.	MS Wind sp. z o. o.	Warszawa	100%	100%	Konsolidacja metodą pełną

Dom Maklerski BOŚ S.A. – to jednostka bezpośrednio zależna, prowadząca działalność na rynku kapitałowym, w szczególności świadcząca usługi maklerskie;

BOŚ Leasing – EKO Profit S.A. – to jednostka bezpośrednio zależna, prowadząca działalność leasingową w zakresie finansowania projektów o charakterze ekologicznym oraz działalność finansową i doradczą, uzupełniającą ofertę usługową Banku;

MS Wind Sp. z o.o. – to jednostka pośrednio zależna (spółka zależna bezpośrednio od BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.), prowadząca działalność w zakresie realizacji projektu farm wiatrowych.

Informacje dodatkowe dotyczące Spółek na dzień 31 grudnia 2019 roku:

Jednostki podporządkowane	Dochód*\	Liczba pracowników etaty osoby		Zysk lub strata przed opodatkowaniem	Podatek dochodowy	Otrzymane finansowe wsparcie**\
Jednostki zależne bezpośrednio						
Dom Maklerski Banku Ochrony Środowiska S.A.	74 507	235	240	5 173	1 096	-
BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.	11 530	11	13	1 899	1 134	-
Jednostka pośrednio zależna (podmiot zależny od BOŚ Leasing – EKO Profit S.A.)						
MS Wind sp. z o. o.	11 843	0,5	2	8 808	1 892	-

*\ Dochód rozumiany jako wynik odsetkowy netto, wynik prowizyjny netto, wynik na instrumentach finansowych netto, pozostałe przychody operacyjne w tys. zł.

**\ Wsparcie finansowe pochodzące ze środków publicznych, w szczególności na podstawie ustawy z dnia 12 lutego 2009 roku o udzielaniu przez Skarb Państwa wsparcia instytucjom finansowym (Dz. U. z 2014 r. poz. 158).

1.3. Skład osobowy Zarządu oraz Rady Nadzorczej BOŚ S.A.

Skład Zarządu Banku

Na dzień 31 grudnia 2019 roku skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Białowś, Prezes Zarządu
- Arkadiusz Garbarczyk, Wiceprezes – pierwszy zastępcza Prezesa Zarządu
- Jerzy Zań, Wiceprezes Zarządu.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku skład Zarządu Banku przedstawiał się następująco:

- Bogusław Białowś, Prezes Zarządu
- Arkadiusz Garbarczyk, Wiceprezes – pierwszy zastępcza Prezesa Zarządu
- Konrad Raczkowski, Wiceprezes Zarządu.

W trakcie 2019 roku w składzie Zarządu Banku nastąpiły zmiany wskazane poniżej:

- w dniu 18 czerwca 2019 roku Pan Konrad Raczkowski złożył oświadczenie o rezygnacji z tym dniem z funkcji Wiceprezesa Zarządu Banku;
- w związku z ww. rezygnacją, Rada Nadzorcza na posiedzeniu w dniu 18 czerwca 2019 roku oddelegowała Pana Emila Ślżaka, Członka Rady Nadzorczej, do czasowego pełnienia obowiązków Członka Zarządu Banku. Pan Emil Ślżak pełnił obowiązki Członka Zarządu do dnia 3 listopada 2019 roku;
- na posiedzeniu w dniu 11 września 2019 roku Rada Nadzorcza podjęła uchwałę o powołaniu Pana Jerzego Zania – z dniem 4 listopada 2019 roku – na stanowisko Wiceprezesa Zarządu Banku.

Do dnia sporządzenia niniejszej informacji skład Zarządu Banku nie zmienił się.

Skład Rady Nadzorczej Banku

Na dzień 31 grudnia 2019 roku skład Rady Nadzorczej Banku przedstawiał się następująco:

- Wojciech Wardacki – Przewodniczący
- Katarzyna Lewandowska – Wiceprzewodniczący
- Andrzej Matysiak – Sekretarz

Członkowie Rady Nadzorczej

- Iwona Duda
- Janina Goss
- Ireneusz Purgacz
- Radosław Rasala
- Piotr Sadownik
- Paweł Sałek
- Emil Ślżak

Na dzień 31 grudnia 2018 roku skład Rady Nadzorczej przedstawiał się następująco:

- Wojciech Wardacki – Przewodniczący
- Andrzej Matysiak – Wiceprzewodniczący
- Emil Ślżak – Sekretarz

Członkowie Rady Nadzorczej

- Iwona Duda
- Janina Goss
- Piotr Sadownik
- Marian Szołucha
- Dariusz Wasilewski

W trakcie 2019 roku w składzie Rady Nadzorczej nastąpiły zmiany wskazane poniżej:

W dniu 18 czerwca 2019 roku zakończyła się X kadencja Rady Nadzorczej.

Zwołane na ten dzień Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku powołało Radę Nadzorczą XI kadencji w składzie dziesięcioosobowym:

- Iwona Duda
- Janina Goss
- Katarzyna Lewandowska
- Andrzej Matysiak
- Ireneusz Purgacz
- Radosław Rasała
- Piotr Sadownik
- Paweł Sałek
- Emil Ślęzak
- Wojciech Wardacki

W dniu 18 czerwca 2019 roku pan Emil Ślęzak w związku z rezygnacją z funkcji wiceprezesa Zarządu Banku złożoną przez Pana Konrada Raczkowskiego, oddelegowany został do czasowego pełnienia obowiązków Członka Zarządu Banku (do dnia 03 listopada 2019 roku).

Do dnia sporządzenia niniejszej informacji skład Rady Nadzorczej nie zmienił się.

2. Informacje o przyjętych zasadach (polityce) rachunkowości przy sporządzaniu skonsolidowanego sprawozdania finansowego

2.1. Podstawa sporządzenia i oświadczenie o zgodności

Roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe Grupy BOŚ obejmuje:

- 1) skonsolidowany rachunek zysków i strat za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 2) skonsolidowane sprawozdanie z całkowitych dochodów za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 3) skonsolidowane sprawozdanie z sytuacji finansowej na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze na dzień 31 grudnia 2018 roku,
- 4) skonsolidowane sprawozdanie ze zmian w kapitale własnym za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 5) skonsolidowane sprawozdanie z przepływów pieniężnych za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz dane porównawcze za okres 12 miesięcy, zakończony dnia 31 grudnia 2018 roku,
- 6) dodatkowe noty objaśniające.

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe zostało sporządzone zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE) obowiązującymi na dzień sprawozdawczy tj. 31 grudnia 2019 roku, przy zastosowaniu takich samych zasad rachunkowości dla każdego z okresów z zachowaniem koncepcji kosztu historycznego, za wyjątkiem następujących pozycji wycenianych wg wartości godziwej:

Sposób ujęcia zmian wartości godziwej przez:

Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	wynik finansowy
Pochodne instrumenty finansowe zabezpieczające wartość godziwą	wynik finansowy
Należności od klientów, których przepływy pieniężne nie spełniają testu przepływów pieniężnych	wynik finansowy
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe utrzymywane w modelu biznesowym, którego celem jest uzyskanie kontraktowych przepływów pieniężnych lub sprzedaż	inne dochody całkowite
Inwestycyjne kapitałowe papiery wartościowe	inne dochody całkowite

MSSF obejmują standardy i interpretacje zaakceptowane przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości (RMSR) oraz Komitet ds. Interpretacji Międzynarodowej Sprawozdawczości Finansowej (KIMSF).

Dom Maklerski BOŚ S.A., BOŚ Leasing – EKO Profit S.A. oraz MS Wind Sp. z o.o. sporządzają sprawozdania finansowe zgodnie z Międzynarodowymi Standardami Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) w wersji zatwierdzonej przez Unię Europejską (UE).

Niniejsze roczne skonsolidowane sprawozdanie finansowe jest sporządzone w złotych polskich (zł), w zaokrągleniu do tysiąca złotych (tys. zł).

2.2. Standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów, które zostały po raz pierwszy zastosowane w 2019 roku

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Grupę BOŚ
MSSF 16 Leasing	<p>Nowy standard ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty.</p> <p>Tym samym, MSSF 16 znosi klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadza jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę.</p> <p>Leasingobiorca będzie zobowiązany ująć:</p> <p>(a) aktywa i zobowiązania dla wszystkich transakcji leasingu zawartych na okres powyżej 12 miesięcy, za wyjątkiem sytuacji, gdy dane aktywo jest niskiej wartości; oraz</p> <p>(b) amortyzację leasingowanego aktywa odrębnie od odsetek od zobowiązania leasingowego w sprawozdaniu z wyników. MSSF 16 w znaczącej części powtarza regulacje z MSR 17 dotyczące ujęcia księgowego leasingu przez leasingodawcę. W konsekwencji, leasingodawca kontynuuje klasyfikację w podziale na leasing operacyjny i leasing finansowy oraz odpowiednio różnicuje ujęcie księgowe.</p>	01 stycznia 2019 roku	Opis stanu wdrożenia standardu przedstawiono poniżej
Zmiany do MSSF 9 Instrumenty finansowe	<p>Zmiany do MSSF 9 wprowadzają zapisy w odniesieniu do kontraktów z opcją przedpłaty, w których pożyczkodawca może być zmuszony do zaakceptowania kwoty przedpłaty, która jest znacznie niższa niż niespłacone kwoty kapitału i odsetek. Taka kwota przedpłaty mogłaby stanowić płatność dla kredytobiorcy od pożyczkodawcy, a nie rekompensatę od kredytobiorcy dla kredytodawcy. Taki składnik aktywów finansowych będzie kwalifikował się do wyceny według zamortyzowanego kosztu lub według wartości godziwej poprzez inne całkowite dochody, aczkolwiek ujemna rekompensata musi stanowić uzasadnioną rekompensatę za wcześniejszą spłatę kontraktu.</p>	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach: wycena inwestycji długoterminowych	<p>Zmiany doprecyzowują, że MSSF 9 Instrumenty Finansowe stosuje się w odniesieniu do długoterminowych inwestycji w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu, do których nie stosuje się metody praw własności, a które co do zasady stanowią część inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnym przedsięwzięciu (inwestycje długoterminowe). Powyższe wyjaśnienie wskazuje, że model oczekiwanych strat kredytowych wynikający z MSSF 9 ma zastosowanie do ww. inwestycji długoterminowych. Rada dodatkowo doprecyzowała, że stosując MSSF 9, podmiot nie uwzględnia jakichkolwiek strat jednostek stowarzyszonych lub wspólnych przedsięwzięć ani strat z tytułu utraty należności wynikających z inwestycji netto ujmowanych jako</p>	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

	korekty inwestycji netto w jednostce stowarzyszonej lub wspólnych przedsięwzięciu, które wynikają z zastosowania MSR 28 Inwestycje w jednostkach stowarzyszonych i wspólnych przedsięwzięciach.		
KIMSF 23 Niepewność związana z ujęciem podatku	Interpretacja wyjaśnia, w jaki sposób należy stosować wymogi w zakresie ujmowania i wyceny zawarte w MSR 12 "Podatek dochodowy" w przypadku, gdy występuje niepewność, co do sposobu ujęcia podatku dochodowego. Interpretacja KIMSF 23 w szczególności określa, jeżeli jest niepewność w ujmowaniu podatku dochodowego, czy i kiedy jednostka powinna analizować niepewne pozycje podatkowe oddzielnie, jakie są założenia jednostki dotyczące możliwości kontroli przez organy podatkowe, sposób w jaki jednostka określa dochód do opodatkowania (stratę) podatkową, podstawę opodatkowania, niewykorzystane straty podatkowe, stopy podatkowe, a także, w jaki sposób jednostka ujmuje zmiany w faktach i okolicznościach. Zgodnie z interpretacją, skutki niepewności należy zmierzyć albo metodą najbardziej prawdopodobnej kwoty, albo metodą przewidywanej wartości.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSR 19 Świadczenia pracownicze	Zmiany do MSR 19 obowiązują dla okresów rocznych rozpoczynających się z dniem 01 stycznia 2019 roku lub po tej dacie. Poprawki do standardu określają wymogi związane z ujęciem księgowym modyfikacji, ograniczenia lub rozliczenia programu określonych świadczeń.	01 stycznia 2019 roku	Zmiana nie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Roczny program poprawek 2015-2017	Zmiany do MSSF3 "Połączenia jednostek" – wycena udziałów we wspólnej działalności w momencie objęcia kontroli. Zmiany do MSSF 11 "Wspólne ustalenia umowne" – brak wyceny we wspólnej działalności w momencie objęcia wspólkontroli. Zmiany do MSR 12 "Podatek dochodowy" – ujęcie konsekwencji podatkowych z tytułu wypłaty dywidendy. Zmiany do MSR 23 "Koszty finansowania zewnętrznego" – kwalifikacja zobowiązań zaciągniętych specjalnie w celu pozyskania dostosowywanego składnika aktywów, w sytuacji, gdy działania niezbędne do przygotowania składnika aktywów do użytkowania lub sprzedaży są zakończone.	01 stycznia 2019 roku	Zmiany nie miały istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe

MSSF 16

Nowy standard MSSF 16 ustanawia zasady ujęcia, wyceny, prezentacji oraz ujawnień dotyczących leasingu. Wszystkie transakcje leasingu skutkują uzyskaniem przez leasingobiorcę prawa do użytkowania aktywa oraz zobowiązania z tytułu obowiązku zapłaty. Tym samym, MSSF 16 zniósł klasyfikację leasingu operacyjnego i leasingu finansowego zgodnie z MSR 17 i wprowadził jeden model dla ujęcia księgowego leasingu przez leasingobiorcę.

MSSF 16 został opublikowany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 13 stycznia 2016 roku, zatwierdzony przez Unię Europejską 31 października 2017 roku i ma zastosowanie dla okresów rocznych rozpoczynających się dnia 01 stycznia 2019 roku lub później.

Identyfikacja umów leasingu zgodnie z MSSF 16 wykorzystuje zasadę sprawowania kontroli. Umowa jest kwalifikowana jako umowa leasingu, jeżeli leasingobiorca kontroluje przekazywany składnik aktywów w zamian za wynagrodzenie przez określony czas. MSSF 16 wprowadza nowe zasady ujmowania leasingu. Główną zmianą jest wyeliminowanie klasyfikacji leasingu na leasing operacyjny i leasing finansowy w przypadku leasingobiorcy i wprowadzenie jednego modelu rachunkowego leasingu. Leasingodawca kontynuuje klasyfikacje umów leasingowych jako leasing operacyjny lub leasing finansowy.

Grupa BOŚ jako leasingobiorca ujmuje leasing w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako składnik aktywów stanowiących prawo do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie w dniu, w którym przedmiot leasingu jest dostępny do użytkowania. Każda płatność leasingowa jest alokowana pomiędzy zmniejszenie zobowiązania i koszt finansowy. Koszt finansowy jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez okres leasingu. Składnik aktywów związanych z prawem do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową.

Zgodnie z MSSF 16 Grupa BOŚ jako leasingobiorca ujęła w księgach na dzień 01 stycznia 2019 roku zobowiązania z tytułu leasingu wynikające z umów w kwocie 74 174 tys. zł, które wcześniej zostały sklasyfikowane jako "leasing operacyjny" zgodnie z zasadami MSR 17 Leasing. Zobowiązania te zostały wycenione w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, zdyskontowanych przy użyciu krańcowej stopy procentowej Banku na dzień 01 stycznia 2019 roku.

Prawa do użytkowania aktywów na podstawie umów leasingu zostały wycenione w kwocie równej zobowiązaniom z tytułu leasingu, tj. w kwocie 74 174 tys. zł.

Stosując po raz pierwszy MSSF 16, Grupa BOŚ zastosowała następujące praktyczne rozwiązania dopuszczone przez standard:

- 1) zastosowanie jednej stopy dyskontowej do portfela umów leasingowych o stosunkowo podobnych cechach,
- 2) wykluczenie początkowych kosztów bezpośrednich w celu pomiaru wartości aktywów związanych z prawem do użytkowania na dzień wdrożenia standardu,
- 3) wykorzystanie osądu w określaniu pozostałego okresu leasingu, jeżeli umowa zawiera opcje przedłużenia lub rozwiązania umowy najmu,
- 4) wyłączenia jakie dopuszcza standard MSSF 16 dotyczące:
 - a) korzystania z aktywa o niskiej wartości,
 - b) korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Zobowiązania z tytułu leasingu operacyjnego ujawnione na 31-12-2018	87 610
Dyskonto oszacowane przy zastosowaniu krańcowej stopy procentowej dla Grupy BOŚ	-10 472
(Zmniejszenia): leasing krótkoterminowy ujmowany liniowo jako koszt	-2 442
(Zmniejszenia): leasing o niskiej wartości rozpoznawany liniowo jako koszt	-394
Zobowiązania z tytułu leasingu na 01-01-2019	74 174

Wdrożenie z dniem 01 stycznia 2019 roku nowego standardu MSSF 16 wpłynęło na zwiększenie sumy bilansowej o kwotę 74,2 mln., natomiast nie miało wpływu na zyski zatrzymane oraz poziom kapitału własnego Grupy BOŚ.

2.3. Porównywalność z danymi okresu poprzedniego

Wdrażając MSSF 16 Grupa BOŚ zastosowała metodę zmodyfikowaną retrospektywną w związku z tym nie przekształcała danych porównawczych.

W wyniku wdrożenia MSSF 16 w bilansie Grupy BOŚ zostały wprowadzone nowe pozycje: Prawo do użytkowania-leasing i Zobowiązania z tyt. leasingu.

2.4. Kontynuacja działalności

Ze względu na powstanie straty bilansowej w 2015 roku oraz w związku wymaganiami określonymi w art.142 Prawa Bankowego, w dniu 30 marca 2016 roku Bank przekazał do Komisji Nadzoru Finansowego zatwierdzony przez Radę Nadzorczą Banku Program Postępowania Naprawczego BOŚ S.A. (PPN). Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała wyżej wymieniony program z uwzględnieniem uwag i informacji Komisji, przedstawionych w piśmie przesłanym do Banku w dniu 14 grudnia 2016 roku.

Bank przeprowadził podwyższenie kapitału zakładowego w 2016 roku o 400 mln zł i w 2018 roku o kwotę 300,7 mln zł.

W dniu 23 lutego 2018 roku Bank złożył do KNF zaktualizowaną wersję PPN. Weryfikacja PPN wynikała z braku spełnienia warunków brzegowych dokumentu zaakceptowanego przez KNF w grudniu 2016 roku, co oznaczało konieczność ponownej analizy założeń przyjętych w obszarze modelu biznesowego oraz kosztów ryzyka. Zmiany dotyczyły głównie modyfikacji modelu biznesowego Banku – w kierunku specjalizacji zgodnej z misją Banku, weryfikacji ścieżki odpisów w zakresie obszaru ryzyka kredytowego związanej z korektą modelu biznesowego oraz aktualizacji elementów związanych z adekwatnością kapitałową.

Komisja Nadzoru Finansowego zaakceptowała zaktualizowaną wersję PPN w dniu 24 maja 2018 roku.

Okres realizacji działań restrukturyzacyjnych realizowanych przez Bank w ramach PPN został określony na lata 2018 – 2021. Bank opracował Ramową Strategię działania BOŚ S.A., przy zachowaniu spójności z PPN pod względem założeń, kierunków i planowanych do osiągnięcia celów.

Główne założenia Strategii zostały przekazane do publicznej wiadomości w formie raportu bieżącego w dniu 20 kwietnia 2016 roku, natomiast raport dot. modyfikacji Głównych założeń Strategii w dniu 22 marca 2018 roku, a w dniu 28 listopada 2018 roku raport bieżący o aktualizacji Strategii. Punktem wyjścia do aktualizacji Strategii były sprzyjające uwarunkowania rynkowe i makroekonomiczne, a także zmiana modelu biznesowego Banku.

W aktualizacji Ramowej Strategii Rozwoju BOŚ zakłada się:

- ewolucję modelu biznesowego w kierunku koncentracji na bankowości instytucjonalnej, w szczególności małych i średnich przedsiębiorstwach, przy jednoczesnym sprofilowaniu oferty dla Klientów indywidualnych – związaną ze specjalizacją w zakresie ekologii i wykorzystaniem potencjału na rynku finansowania przedsięwzięć proekologicznych,
- przejście z etapu działań stabilizacyjnych i naprawczych mających miejsce w latach 2016–2018 do etapu rozwoju biznesu, związanego z implementacją nowego modelu biznesowego oraz nowej roli Banku w rządowych działaniach na rzecz ochrony środowiska,
- wykorzystanie sprzyjających czynników wzrostu inwestycji proekologicznych, poprzez finansowanie projektów proekologicznych i sprawną dystrybucję środków przeznaczonych na działania w zakresie ochrony środowiska i zrównoważony rozwój.

W 2019 roku Bank osiągnął wyższą rentowność oraz wyższe wskaźniki kapitałowe niż założone na ten rok w Ramowej Strategii Rozwoju BOŚ oraz Programie Postępowania Naprawczego.

Biorąc pod uwagę opisane czynniki, na dzień zatwierdzenia niniejszego sprawozdania finansowego nie stwierdza się istnienia okoliczności wskazujących na zagrożenie kontynuowania działalności przez Bank w okresie co najmniej 12 miesięcy po dniu bilansowym na skutek zamierzonego lub przymusowego zaniechania, bądź ograniczenia dotychczasowej działalności.

2.5. Konsolidacja

Niniejsze skonsolidowane roczne sprawozdanie finansowe obejmuje dane finansowe Banku Ochrony Środowiska S.A. oraz dane finansowe jednostek zależnych, sporządzone za rok zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku. Sprawozdania finansowe jednostek zależnych sporządzane są w oparciu o jednolite zasady rachunkowości zastosowane dla transakcji i zdarzeń gospodarczych o podobnym charakterze oraz za ten sam okres sprawozdawczy co sprawozdanie jednostki dominującej.

Wszystkie znaczące salda i transakcje pomiędzy jednostkami Grupy BOŚ, w tym niezrealizowane zyski wynikające z transakcji w ramach Grupy BOŚ, zostały w całości wyeliminowane. Niezrealizowane straty są eliminowane, chyba że dowodzą wystąpienia utraty wartości.

Jednostki zależne podlegają konsolidacji w okresie od dnia objęcia nad nimi kontroli przez Grupę BOŚ, a przestają być konsolidowane od dnia ustania kontroli. Sprawowanie kontroli przez jednostkę dominującą ma miejsce wtedy, gdy:

- 1) posiada władzę nad danym podmiotem,
- 2) podlega ekspozycji na zmienne zwroty lub posiada prawa do zmiennych zwrotów z tytułu swojego zaangażowania w danej jednostce,
- 3) ma możliwość wykorzystania władzy w celu kształtowania poziomu generowanych zwrotów.

Grupa BOŚ weryfikuje swoją kontrolę nad innymi jednostkami, jeżeli wystąpiła sytuacja wskazująca na zmianę jednego lub kilku z wyżej wymienionych warunków sprawowania kontroli.

Jeżeli Grupa BOŚ posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce, ale posiadane prawa głosu wystarczają do umożliwienia jej jednostronnego kierowania istotnymi działaniami tej jednostki, znaczy to, że sprawuje nad nią władzę. Przy ocenie, czy prawa głosu w danej jednostce wystarczają dla zapewnienia władzy, Grupa BOŚ analizuje wszystkie istotne okoliczności, w tym:

- 1) wielkość posiadanego pakietu praw głosu w porównaniu do rozmiaru udziałów i stopnia rozproszenia praw głosu posiadanych przez innych udziałowców,
- 2) potencjalne prawa głosu posiadane przez Spółkę, innych udziałowców lub inne strony,
- 3) prawa wynikające z innych ustaleń umownych, a także

4) dodatkowe okoliczności, które mogą dowodzić, że Spółka posiada lub nie posiada możliwości kierowania istotnymi działaniami w momentach podejmowania decyzji, w tym wzorce głosowania zaobserwowane na poprzednich zgromadzeniach udziałowców.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku nie ma podmiotów, w których Bank posiada mniej niż większość praw głosu w danej jednostce i jednocześnie sprawuje kontrolę.

Zmiany w udziale własnościowym jednostki dominującej, które nie skutkują utratą kontroli nad jednostką zależną są ujmowane jako transakcje kapitałowe. W takich przypadkach w celu odzwierciedlenia zmian we względnych udziałach w jednostce zależnej Grupa BOŚ dokonuje korekty wartości bilansowej udziałów kontrolujących oraz udziałów niekontrolujących. Wszelkie różnice pomiędzy kwotą korekty udziałów niekontrolujących, a wartością godziwą kwoty zapłaconej lub otrzymanej odnoszone są na kapitał własny i przypisywane do właścicieli jednostki dominującej.

Jeżeli Grupa BOŚ utraci kontrolę nad jednostką zależną, w rachunku zysków i strat ujmuje się zysk lub stratę, obliczone jako różnica między zagregowaną kwotą otrzymanej zapłaty i wartością godziwą zachowanych udziałów, a pierwotną wartością bilansową aktywów (w tym wartości firmy) i zobowiązań tej jednostki zależnej i udziałów niesprawujących kontroli. Wszystkie kwoty związane z tą jednostką zależną, pierwotnie ujmowane w pozostałych całkowitych dochodach, rozlicza się tak, jak gdyby Grupa BOŚ bezpośrednio zbyła odpowiadające im aktywa lub zobowiązania jednostki zależnej (tj. przenosi na wynik finansowy lub do innej kategorii kapitału własnego zgodnie z postanowieniami odpowiednich MSSF). Wartość godziwa inwestycji posiadanych w byłej jednostce zależnej na dzień utraty kontroli traktowana jest jako wartość godziwa w chwili początkowego ujęcia zgodnie z MSSF 9.

2.6. Sprawozdawczość według segmentów operacyjnych

Segment operacyjny jest częścią BOŚ S.A. prowadzącą działalność gospodarczą:

- 1) w wyniku której uzyskiwane są przychody i ponoszone koszty,
- 2) której wyniki są regularnie przeglądane przez główny organ odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych w jednostce oraz wykorzystujący te wyniki przy podejmowaniu decyzji o zasobach,
- 3) dla której są dostępne oddzielne informacje finansowe.

Sprawozdawczość dotycząca segmentów jest oparta na tej samej podstawie, co zastosowana do celów sprawozdawczości wewnętrznej.

Grupa BOŚ wyodrębniła następujące segmenty operacyjne:

- 1) pion klienta instytucjonalnego,
- 2) pion klienta indywidualnego,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) działalność maklerską,
- 5) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

Grupa BOŚ nie prowadzi działalności zdywersyfikowanej pod względem geograficznym. Szczegółowe zasady dotyczące sprawozdawczości według segmentów działalności przedstawiono w nocie 48.

2.7. Wycena pozycji wyrażonych w walutach obcych

Waluta funkcjonalna

Pozycje zawarte w sprawozdaniu finansowym wycenia się w walucie funkcjonalnej, która jest walutą podstawowego środowiska gospodarczego, w którym Grupa BOŚ prowadzi działalność.

Walutą funkcjonalną Grupy BOŚ jest złoty polski.

Transakcje i salda

Transakcje wyrażone w walutach obcych przeliczane są na walutę funkcjonalną według kursu obowiązującego w dniu transakcji, a wynik tego przeliczenia jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Aktywa i zobowiązania pieniężne denominowane/indeksowane do walut obcych, przeliczane są po kursie obowiązującym na koniec okresu sprawozdawczego.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg wartości godziwej, przeliczane są wg kursu obowiązującego w dniu dokonania wyceny.

Aktywa i zobowiązania o charakterze niepieniężnym wyceniane wg kosztu nabycia, przeliczane są wg kursu obowiązującego w dniu powstania tych pozycji.

2.8. Przychody i koszty z tytułu odsetek

W rachunku zysków i strat ujmowane są wszystkie przychody odsetkowe dotyczące instrumentów finansowych wycenianych według zamortyzowanego kosztu przy wykorzystaniu metody efektywnej stopy procentowej oraz oprocentowanych aktywów finansowych wycenianych według wartości godziwej przez inne dochody całkowite lub przez wynik finansowy.

Metoda efektywnej stopy procentowej jest metodą obliczania zamortyzowanej wartości początkowej aktywów lub zobowiązań finansowych oraz alokacji przychodów lub kosztów z tytułu odsetek do właściwego okresu. Efektywna stopa procentowa jest to stopa, dla której zdyskontowane przyszłe płatności lub wpływy pieniężne są równe bieżącej wartości bilansowej netto danego aktywa lub zobowiązania finansowego. Obliczając efektywną stopę procentową, Grupa BOŚ szacuje przepływy pieniężne uwzględniając wszystkie warunki umowne danego instrumentu finansowego (np. opcje wcześniejszej spłaty niepodlegające wydzieleniu), nie biorąc jednak pod uwagę możliwych przyszłych strat z tytułu niespłaconych kredytów. Kalkulacja ta uwzględnia wszystkie opłaty zapłacone lub otrzymane między stronami umowy, które są integralną częścią efektywnej stopy procentowej oraz koszty transakcji i wszystkie inne premie lub dyskonta.

W momencie dokonania odpisu z tytułu utraty wartości aktywa finansowego lub grupy podobnych aktywów finansowych, przychody z tytułu odsetek wykazywane są według stopy procentowej, według której zdyskontowane zostały przyszłe przepływy pieniężne dla celów wyceny utraty wartości oraz w oparciu o wartość netto ekspozycji.

2.9. Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji

Przychody i koszty z tytułu opłat i prowizji dotyczące należności od klientów ujmują się jako element przychodu odsetkowego wg metody efektywnej stopy procentowej. Opłaty i prowizje za udzielenie kredytu, pobrane przed jego uruchomieniem, podlegają odroczeniu do momentu wypłaty klientowi środków pieniężnych. Opłaty z tytułu udostępnienia kredytów konsorcjalnych wykazuje się jako przychód po zakończeniu organizacji konsorcjum, jeżeli Grupa BOŚ nie zachowała dla siebie żadnej części ryzyka kredytowego lub zachowała część o tej samej efektywnej stopie procentowej co inni uczestnicy.

Pozostałe przychody z tytułu opłat i prowizji ujmują się zasadniczo w momencie przeniesienia przyrzeczonych towarów lub usług na klienta. W przypadku opłat i prowizji z tytułu przyznanych limitów kredytowych rozpoznanie przychodu następuje z upływem czasu dostępności tych limitów.

Koszty z tytułu opłat i prowizji ujmują się zgodnie z zasadą memoriału, tj. w momencie otrzymania usług od dostawcy, przy czym koszty z tytułu opłat obowiązkowych wynikających z przepisów prawnych ujmowane są w momencie powstania zobowiązania do zapłaty.

2.10. Zasady ujmowania przychodów i kosztów związanych z bancassurance

Grupa BOŚ ujmuje i rozlicza przychody i koszty z tytułu oferowanych produktów ubezpieczeniowych zgodnie z treścią ekonomiczną tych produktów. Ze względu na treść ekonomiczną Grupa BOŚ rozróżnia opłaty stanowiące:

- 1) integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego dodatkowo instrumentu finansowego,
- 2) wynagrodzenie za wykonanie dodatkowych czynności już po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego,
- 3) wynagrodzenie otrzymywane z tytułu świadczenia usług pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Otrzymane lub należne Grupie BOŚ wynagrodzenie z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego wraz z instrumentem finansowym, gdy produkt ubezpieczeniowy jest bezpośrednio powiązany z instrumentem finansowym, stanowi integralną część wynagrodzenia z tytułu oferowanego instrumentu finansowego i rozliczane jest w czasie jako integralna część stopy procentowej oraz ujmowane w rachunku zysków i strat w pozycji przychody z tytułu odsetek.

Bezpośrednie powiązanie występuje w szczególności, gdy jest spełniony co najmniej jeden z dwóch warunków:

- 1) instrument finansowy jest oferowany przez Grupę BOŚ zawsze z produktem ubezpieczeniowym, tj. obydwie transakcje zostały zawarte w tym samym czasie lub zostały zawarte w sekwencji, w której każda kolejna transakcja wynika z poprzedniej,
- 2) produkt ubezpieczeniowy jest oferowany przez Grupę BOŚ wyłącznie z instrumentem finansowym, tj. nie ma możliwości zakupu w Grupie BOŚ produktu ubezpieczeniowego identycznego co do formy prawnej, warunków i treści ekonomicznej bez połączonego zakupu finansowego.

Przy braku spełnienia jednego z warunków dokonywana jest szczegółowa analiza treści ekonomicznej produktu ubezpieczeniowego pod kątem spełnienia kryteriów niezależności umów ubezpieczenia od oferowanych instrumentów finansowych. Analiza bezpośredniego powiązania produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym może skutkować podziałem produktu złożonego, tj. wydzieleniem wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej produktu ubezpieczeniowego sprzedawanego łącznie z tym instrumentem. W takim przypadku wynagrodzenie należne Grupie BOŚ z tytułu sprzedaży produktu ubezpieczeniowego jest dzielone pomiędzy część stanowiącą element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego oraz część stanowiącą wynagrodzenie za wykonanie czynności pośrednictwa ubezpieczeniowego.

Podział wynagrodzenia dokonywany jest proporcjonalnie do wartości godziwej instrumentu finansowego oraz wartości godziwej usługi pośrednictwa w stosunku do sumy obu tych wartości. Wartość godziwą instrumentu finansowego wylicza się metodą dochodową, opartą na przeliczeniu przyszłych kwot na wartość bieżącą, z uwzględnieniem bieżących danych na temat dochodowości i kosztowości produktu. Wartość godziwą usługi pośrednictwa wylicza się metodą rynkową przy wykorzystaniu cen i innych odpowiednich informacji generowanych przez identyczne lub porównywalne transakcje rynkowe.

Wynagrodzenie z tytułu wykonania usługi pośrednictwa Grupa BOŚ ujmuje w przychodach z tytułu prowizji w momencie sprzedaży produktu ubezpieczeniowego lub jego odnowienia. Przychody z tytułu wynagrodzenia za sprzedaż produktów ubezpieczeniowych pomniejszane są o rezerwę na oszacowaną przez Grupę BOŚ wartość procentową zwrotów dokonywanych w okresach po sprzedaży produktu ubezpieczeniowego (np. z tytułu rezygnacji przez klienta z ubezpieczenia). Jeżeli w okresie umowy ubezpieczenia Grupa BOŚ otrzymuje wynagrodzenie z tytułu wykonywania czynności/usług wynikających z zaoferowanego produktu ubezpieczeniowego lub jeśli ich wykonywanie jest prawdopodobne, Grupa BOŚ rozlicza to wynagrodzenie w okresie obowiązywania umowy, przy

uwzględnieniu zasady współmierności przychodów i kosztów. Wynagrodzenie to ujmowane jest w przychodach z tytułu prowizji z zachowaniem zasady określenia stopnia zaawansowania czynności/usług. W przypadku, gdy nie jest możliwe dokładne określenie liczby działań wykonywanych przez Grupę BOŚ w określonym przedziale czasu, Grupa BOŚ rozlicza wynagrodzenie liniowo w okresie życia produktu ubezpieczeniowego, o ile nie istnieją dowody, że inna metoda rozliczenia lepiej zobrazuje stopień zaawansowania prac.

Wysokość przewidywanych zwrotów oraz proporcje podziału przychodów ze względu na ich treść ekonomiczną jest weryfikowana każdorazowo po powzięciu informacji o istotnych zmianach w tym zakresie, nie rzadziej niż na dzień bilansowy.

Koszty bezpośrednio związane ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego z instrumentem finansowym rozliczane są zgodnie z zasadą współmierności przychodów i kosztów jako:

- 1) element zamortyzowanego kosztu instrumentu finansowego, jeżeli całość przychodów związanych ze sprzedażą produktu ubezpieczeniowego będzie rozliczana metodą efektywnej stopy procentowej,
- 2) odpowiednio w proporcji zastosowanej przy podziale przychodów na rozpoznawane w ramach kalkulacji kosztu zamortyzowanego i przychodów rozpoznawanych jednorazowo lub rozliczanych w czasie, jeżeli dokonano podziału wynagrodzenia.

Koszty stałe lub niepowiązane bezpośrednio ze sprzedażą produktów ubezpieczeniowych lub instrumentów finansowych są ujmowane w rachunku zysków i strat w momencie ich poniesienia.

2.11. Rachunkowość zabezpieczeń

Rachunkowość zabezpieczeń stosuje się w celu kompensowania zmian wartości godziwej pozycji zabezpieczanych i pozycji zabezpieczających.

Na podstawie przepisów przejściowych MSSF 9, Grupa BOŚ podjęła decyzję o kontynuacji zasad MSR 39 w zakresie stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń.

Grupa BOŚ może podjąć decyzję o przejściu na stosowanie wymogów MSSF 9 w zakresie rachunkowości zabezpieczeń w terminie późniejszym.

Grupa BOŚ stosuje rachunkowość zabezpieczeń pod warunkiem spełnienia wszystkich poniższych kryteriów, określonych w MSR 39:

- 1) w momencie ustanowienia zabezpieczenia formalnie wyznaczono i udokumentowano powiązanie zabezpieczające, cel zarządzania ryzykiem przez Grupę BOŚ oraz strategię ustanowienia zabezpieczenia; dokumentacja zawiera identyfikację instrumentu zabezpieczającego, zabezpieczanej pozycji, charakter zabezpieczanego ryzyka oraz sposób, w jaki Grupa BOŚ będzie oceniał efektywność instrumentu zabezpieczającego w kompensowaniu zagrożenia zmianami wartości godziwej pozycji zabezpieczanej.
- 2) oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce efektywne w kompensowaniu zmian wartości godziwej, zgodnie z udokumentowaną pierwotnie strategią zarządzania ryzykiem, dotyczącą tego konkretnego powiązania zabezpieczającego,
- 3) efektywność zabezpieczenia można wiarygodnie ocenić, tj. wartość godziwa pozycji zabezpieczanej oraz wartość godziwa instrumentu zabezpieczającego, mogą być wiarygodnie wycenione,
- 4) zabezpieczenie jest na bieżąco oceniane i stwierdza się jego wysoką efektywność we wszystkich okresach sprawozdawczych, na które zabezpieczenia zostało ustanowione.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w Grupie BOŚ.

Zarządzanie ryzykiem finansowym odbywa się w ramach obowiązującego w Grupie BOŚ procesu zarządzania ryzykiem.

Grupa BOŚ wykorzystuje rachunkowość zabezpieczeń przy zabezpieczaniu wartości godziwej instrumentów finansowych. Zabezpieczenie wartości godziwej to zabezpieczenie przed zagrożeniem zmianami wartości godziwej ujętego składnika aktywów lub zobowiązania, albo uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, albo wyodrębnionej części takiego składnika aktywów lub zobowiązania, albo uprawdopodobnionego przyszłego zobowiązania, które przypisać można konkretnemu rodzajowi ryzyka i które może wpływać na rachunek zysków i strat.

Zabezpieczenie wartości godziwej spełniające w danym okresie warunki rachunkowości zabezpieczeń Grupa BOŚ ujmuje w sposób następujący:

- 1) zmiany wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego (tj. instrumentu pochodnego wyznaczonego i kwalifikującego się jako zabezpieczenie wartości godziwej) ujmuje się w rachunku zysków i strat,
- 2) zyski lub straty związane z pozycją zabezpieczaną, wynikające z zabezpieczanego ryzyka, korygują wartość bilansową zabezpieczanej pozycji i są ujmowane w rachunku zysków i strat,
- 3) odsetki od zabezpieczających instrumentów pochodnych prezentowane są w tej samej linii rachunku wyników, w której prezentowane są odsetki od instrumentów zabezpieczanych, tj. w wyniku odsetkowym,
- 4) wycena zabezpieczanych składników aktywów finansowych klasyfikowanych jako wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wynikająca z czynników innych niż zabezpieczane ryzyka, ujmowana jest w kapitale z aktualizacji wyceny do czasu zbycia lub terminu zapadalności tego składnika aktywów.

Grupa BOŚ zaprzestaje stosowania rachunkowości zabezpieczeń w przypadku wygaśnięcia, sprzedaży, rozwiązania lub wykonania instrumentu zabezpieczającego, albo gdy powiązanie zabezpieczające przestało spełniać kryteria stosowania rachunkowości zabezpieczeń. Przy zaprzestaniu stosowania rachunkowości zabezpieczeń wycena pozycji zabezpieczanych, które podlegają wycenie wg zamortyzowanego kosztu (bez stosowania zasad rachunkowości zabezpieczeń), przypisana zabezpieczanemu ryzyku, ujęta w okresach, kiedy zabezpieczenie było efektywne, podlega rozliczeniu do rachunku zysków i strat.

Grupa BOŚ nie stosuje rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

2.12. Aktywa i zobowiązania finansowe

Początkowe ujęcie

Grupa BOŚ ujmuje składnik aktywów i zobowiązań finansowych w sprawozdaniu z sytuacji finansowej wtedy, gdy staje się związany postanowieniami umowy o ten instrument finansowy. Ujęcie aktywów finansowych następuje wtedy, gdy Grupa BOŚ nabywa prawo do otrzymania przepływów pieniężnych, a zobowiązań finansowych wtedy, gdy ma obowiązek dokonać wypłaty środków pieniężnych. Przy początkowym ujęciu składniki aktywów i zobowiązań finansowych podlegają klasyfikacji do odpowiedniej kategorii wyceny.

Wycena przy początkowym ujęciu składników aktywów i zobowiązań finansowych następuje wg wartości godziwej, która przypadku pozycji niewycenianych wg wartości godziwej w okresach późniejszych jest powiększana lub zmniejszana o koszty bezpośrednio zawarcia transakcji.

Wycena aktywów finansowych po okresie początkowego ujęcia

Po okresie początkowego ujęcia Grupa BOŚ dokonuje wyceny składników aktywów finansowych zgodnie z zasadami klasyfikacji, wg metody zamortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej.

Zamortyzowany koszt to kwota, w której składnik aktywów finansowych lub zobowiązanie finansowe wycenia się w momencie początkowego ujęcia, pomniejszona o spłaty kapitału oraz powiększona lub pomniejszona o ustaloną z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej skumulowaną amortyzację wszelkich różnic pomiędzy wartością początkową, a wartością w terminie wymagalności oraz pomniejszona o wszelkie odpisy z tytułu utraty wartości. W zamortyzowanym koszcie uwzględnia się odsetki karne.

Wycena wg wartości godziwej polega na ustaleniu wartości, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. cena wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny.

Klasyfikacja i wycena aktywów finansowych

Zgodnie z MSSF 9 aktywa finansowe są klasyfikowane do odpowiedniego modelu wyceny w momencie początkowego ujęcia. Aktywa finansowe Grupy BOŚ są zaklasyfikowane do następujących kategorii wyceny:

- 1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu,
- 2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite,
- 3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Klasyfikacja do odpowiedniej kategorii wyceny następuje w oparciu o:

- 1) Model biznesowy, w ramach którego aktywa finansowe są zarządzane oraz
- 2) Test charakterystyki kontraktowych przepływów pieniężnych ("Test SPPI" – ang. Solely Payment of Principal and Interest).

Modele biznesowe

Zdefiniowanie istniejących modeli biznesowych dokonywane jest przez kluczowe kierownictwo Grupy BOŚ. Identyfikowane modele biznesowe odzwierciedlają prowadzoną działalność operacyjną, tj. sposób zarządzania określoną grupą aktywów oraz cel, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte. Poszczególne zidentyfikowane modele biznesowe stanowią grupy aktywów, które są wspólnie zarządzane, oceniane i raportowane.

Identyfikując modele biznesowe dla poszczególnych grup aktywów finansowych, bierze się pod uwagę przesłanki jakościowe oraz kryteria ilościowe.

Przesłanki jakościowe

Przesłanki jakościowe obejmują analizę i ocenę:

- 1) celu biznesowego, dla którego aktywa powstały lub zostały nabyte,
- 2) sposobu, w jaki wyniki na aktywach w ramach danego modelu biznesowego są oceniane i raportowane do kluczowego kierownictwa Banku oraz prezentowane w ramach sprawozdawczości zewnętrznej,
- 3) przyczyny podejmowanych decyzji o sprzedaży aktywów finansowych,
- 4) rozwiązań i struktur organizacyjnych, w ramach których poszczególne grupy aktywów powstają lub są nabywane,

- 5) rodzaju ryzyka mającego wpływ na wyniki realizowane na poszczególnych grupach aktywów,
- 6) sposobu, w jaki kadra zarządzająca poszczególnymi grupami aktywów jest wynagradzana, w szczególności czy wynagrodzenie opiera się w części lub całości na wartości godziwej zarządzanych aktywów.

Kryteria ilościowe

Kryteria ilościowe wykorzystywane przy identyfikacji oraz okresowej weryfikacji modeli biznesowych odnoszą się do oceny istotności i częstotliwości sprzedaży aktywów z poszczególnych modeli. Zakłada się, że w modelu biznesowym HtC sprzedaż aktywów finansowych jest dopuszczalna w szczególności w następującym przypadku:

- 1) w razie pogorszenia oceny odzyskiwalności przepływów pieniężnych, w celu ograniczenia skutków ryzyka kredytowego,
- 2) w terminie bliskim zapadalności kontraktowej,
- 3) sporadycznej sprzedaży (nawet jeżeli wartość sprzedanych aktywów jest znacząca),
- 4) nieznaczącej wartości sprzedawanych aktywów.

Brak spełnienia kryteriów ilościowych, np. znacząca i częsta sprzedaż aktywów finansowych o niepogorszonej ocenie ryzyka kredytowego, powoduje konieczność zmiany przyporządkowania całego portfela aktywów finansowych, z którego dokonywano sprzedaży, a co za tym idzie zmiany klasyfikacji tego portfela do kategorii wyceny.

W wyniku dokonanych analiz aktywa finansowe Grupy BOŚ zostały przyporządkowane do następujących modeli biznesowych:

1) Model HtC (ang. Held to Collect)

model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania korzyści ekonomicznych w postaci przepływów pieniężnych wynikających z umowy. W ramach modelu HtC utrzymywane są aktywa finansowe o charakterze kredytowym i pożyczkowym, nabyte wierzycelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe nabyte w celach inwestycyjnych.

2) Model HtCS (ang. Held to Collect or Sale)

model, który zakłada utrzymywanie aktywów finansowych celem uzyskania przepływów pieniężnych wynikających z umowy i sprzedaż. W ramach modelu HtCS utrzymywane są dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości.

3) Inne modele biznesowe

w ramach innych modeli biznesowych nabywane są aktywa o charakterze handlowym w celu osiągnięcia wyniku finansowego z tytułu zmian wartości rynkowej lub wynagrodzenia o charakterze marży handlowej. Te modele biznesowe obejmują przede wszystkim pochodne instrumenty finansowe oraz instrumenty kapitałowe.

Test SPPI

Zgodnie z wymaganiami MSSF 9 aktywa finansowe utrzymywane w ramach modelu HtC i HtCS podlegają testowi SPPI. Celem testu SPPI jest potwierdzenie, że umowne przepływy pieniężne wynikające z tych aktywów finansowych są wyłącznie spłatą kapitału i odsetek od kwoty głównej pozostałej do spłaty, przy czym:

- 1) kapitał stanowi wartość godziwa aktywa finansowego z dnia początkowego ujęcia,
- 2) odsetki stanowią wynagrodzenie z tytułu wartości pieniądza w czasie, marżę za ryzyko kredytowe, ryzyko płynności, koszty administracyjne oraz marżę zysku.

Test SPPI obejmuje w szczególności analizę charakterystyki przepływów pieniężnych w związku z warunkami wcześniejszej spłaty i prolongaty, zmianą waluty aktywa finansowego, warunkami zwiększającymi zmienność przepływów pieniężnych ponad zmiany wynikające ze zmian rynkowych stóp procentowych (np. dźwignia finansowa), warunkami ograniczającymi możliwość dochodzenia roszczeń finansowych do określonego majątku dłużnika.

Zasady klasyfikacji aktywów finansowych do kategorii wyceny w oparciu o model biznesowy i test SPPI

Modele biznesowe:	Test SPPI	
	Przepływy pieniężne są jedynie spłatą kapitału i odsetek	Przepływy pieniężne nie stanowią jedynie spłaty kapitału i odsetek
Model HtC	wycena wg zamortyzowanego kosztu	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Model HtCS	wycena wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy
Inny model biznesowy	Test SPPI nie jest przeprowadzany; obligatoryjna wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy	

Aktywa finansowe wg kategorii wyceny

1) Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Ta kategoria wyceny obejmuje przede wszystkim portfel należności od klientów indywidualnych i instytucjonalnych. W tej kategorii znajdują się również nabyte wierzytelności w ramach usług faktoringu, dłużne papiery wartościowe znajdujące się w portfelu inwestycyjnym utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych, należności od innych banków, w tym transakcje buy-sell back.

2) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite

Ta kategoria wyceny obejmuje dłużne papiery wartościowe nabyte w celu zabezpieczenia bieżących potrzeb płynności finansowej i profilu dochodowości, utrzymywane dla uzyskiwania korzyści z umownych przepływów pieniężnych i na sprzedaż, a także kapitałowe papiery wartościowe.

3) Aktywa finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy

Ta kategoria wyceny obejmuje pochodne instrumenty finansowe oraz dłużne papiery wartościowe nabywane w celach handlowych.

Odrębną pozycją w tej kategorii wyceny są prezentowane w należnościach od klientów kredyty, których formuła oprocentowania oparta jest o mnożnik stawki bazowej. Do tej pozycji zaliczone zostały kredyty preferencyjne udzielane ze wsparciem podmiotów sektora publicznego.

Z uwagi na toczące się dyskusje w zakresie klasyfikacji i wyceny instrumentów finansowych zawierających m.in. mnożnik, powyższe podejście może w przyszłości ulec zmianie.

Zmiana kategorii wyceny instrumentów finansowych

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych może nastąpić wyłącznie w razie zmiany modelu biznesowego. Nie stanowi zmiany modelu biznesowego zmiana zamiarów biznesowych związanych z danymi aktywami finansowymi albo zmiana przyporządkowania do poszczególnej linii biznesowej.

Zmiana kategorii wyceny aktywów finansowych wskutek zmiany modelu biznesowego ujmowana jest prospektywnie, tj. od daty tej zmiany.

Nie dokonuje się przeklasyfikowania zobowiązań finansowych.

Modyfikacja aktywów finansowych

Modyfikacja aktywów finansowych jest identyfikowana przez Grupę BOŚ w przypadku zmiany w umowie, na podstawie której dane aktywa finansowe powstały, wpływającej na wartość i termin przepływów pieniężnych. Zmiany przepływów pieniężnych, wynikające z pierwotnej umowy z klientem, nie są rozpoznawane jako modyfikacje. Zmiana warunków umownych spłaty może być dokonana zarówno z przyczyn dotyczących zarządzania ryzykiem kredytowym, jak i przyczyn komercyjnych.

Grupa BOŚ dokonuje rozróżnienia modyfikacji aktywów finansowych na modyfikacje istotne i nieistotne.

Kryterium ilościowe

Modyfikacja istotna jest zmianą warunków umownych spłaty danego aktywa finansowego, która skutkuje powstaniem różnicy powyżej 10% pomiędzy wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających ze zmodyfikowanego aktywa finansowego zdyskontowanych oryginalną efektywną stopą procentową, a wartością przyszłych przepływów pieniężnych wynikających z aktywa finansowego przed modyfikacją zdyskontowanych tą samą stopą procentową. W przypadku modyfikacji nieistotnej różnica ta wynosi mniej niż 10%.

W przypadku aktywów finansowych ze zidentyfikowaną przesłanką utraty wartości modyfikację istotną ze względu na przesłanki ilościowe uznaje się w razie podwyższenia kwoty finansowania w kwocie przekraczającej 50% wartości aktywa finansowego na dzień modyfikacji.

Kryterium jakościowe

Modyfikacja aktywów finansowych podejmowana w poniższych okolicznościach jest rozpoznawana jako modyfikacja istotna:

- dodanie cechy naruszającej wynik testu SPPI,
- zmiana waluty kredytu nie przewidziana w pierwotnych warunkach umownych,
- zmiana kontrahenta oznaczająca modyfikację istotną.

Modyfikacja istotna

Modyfikacja istotna powoduje wyłączenie pierwotnego aktywa z bilansu, ujęciem w rachunku zysków i strat nierozliczonych kosztów i prowizji oraz rozpoznaniem początkowym aktywa finansowego powstałego w efekcie modyfikacji. Dla aktywa zmodyfikowanego ustala się nową efektywną stopę procentową.

Modyfikacja nieistotna

Modyfikacja nieistotna nie prowadzi do wyłączenia istniejących aktywów finansowych ze sprawozdania z sytuacji finansowej. Wynik z modyfikacji nieistotnej jest ujmowany w rachunku zysków i strat.

Utrata wartości aktywów finansowych

MSSF 9 wprowadził nowe podejście do szacowania strat z tytułu aktywów finansowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu i wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Podejście to bazuje na wyznaczaniu strat oczekiwanych (expected loss).

Rozpoznawanie strat oczekiwanych zależne jest od zmiany poziomu ryzyka od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego. Bank rozpoznaje trzy podstawowe koszyki aktywów finansowych w kontekście zmian poziomu ryzyka:

- **Koszyk 1** – w którym klasyfikowane są ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego, rozumianego jako wzrost prawdopodobieństwa niewypłacalności. Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie najbliższych 12 miesięcy lub dacie zapadalności ekspozycji, jeżeli okres ten jest krótszy niż 12 miesięcy.
- **Koszyk 2** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka, ale jeszcze nie uprawdopodobniło się zdarzenie niewywiązania się ze zobowiązania. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.
- **Koszyk 3** – w którym są klasyfikowane ekspozycje, dla których zmaterializowały się zdarzenia niewykonania zobowiązania (zaistniałej przesłanki utraty wartości). Dla takich ekspozycji oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Ponadto Grupa BOŚ identyfikuje aktywa POCI (ang. Purchased or Originated Credit Impaired), tj. aktywa finansowe dotknięte utratą wartości ze względu na ryzyko kredytowe na dzień początkowego ujęcia. Dla ekspozycji klasyfikowanych jako POCI oczekiwane straty są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia.

Grupa BOŚ na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości wykorzystuje własne oszacowania parametrów ryzyka, bazujące na modelach wewnętrznych zgodnych z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia), zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu scenariuszy makroekonomicznych.

Wycena odpisów na oczekiwane straty kredytowe, rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio w koszty lub przychody Grupy BOŚ z tytułu odpisów i rezerw.

Kompensowanie instrumentów finansowych

Składniki aktywów finansowych i zobowiązań finansowych kompensuje się i wykazuje w bilansie w kwocie netto wyłącznie wtedy, gdy Grupa BOŚ posiada ważny tytuł prawny do dokonania kompensaty ujętych kwot oraz zamierza rozliczyć się w kwocie netto lub jednocześnie zrealizować dany składnik aktywów i uregulować zobowiązanie.

Zobowiązania finansowe

Zobowiązania finansowe po okresie początkowego ujęcia są wyceniane wg zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Grupa BOŚ wyłącza ze swojego bilansu zobowiązanie finansowe wtedy, gdy zobowiązanie wygasło, tj., kiedy obowiązek określony w umowie został wypełniony, umorzony lub wygasł.

Zobowiązania z tytułu pochodnych instrumentów finansowych wyceniane są wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Inwestycje kapitałowe

Inwestycje kapitałowe klasyfikowane są do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. Klasyfikacja inwestycji kapitałowych do tej kategorii wyceny jest nieodwołalna. Zyski lub straty wynikające z różnicy ceny sprzedaży i ceny nabycia lub ze zmiany wartości godziwej tych inwestycji nie podlegają ujęciu w rachunku zysków i strat również w przypadku sprzedaży. W rachunku zysków i strat ujmuje się tylko przychody z tytułu otrzymanych dywidend.

Inwestycje kapitałowe zostały zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite ze względu na ich inwestycyjny charakter oraz sposób osiągania korzyści ekonomicznych poprzez otrzymywane dywidendy.

Instrumenty kapitałowe zaklasyfikowane do kategorii wyceny wartości godziwej przez inne dochody całkowite wyceniane są z wykorzystaniem metody wyceny aktywów kapitałowych (capital asset pricing model). W modelu wykorzystane są prognozy finansowe poszczególnych spółek oraz rynkowe parametry takie jak: koszt kapitału i współczynnik beta wyliczone na bazie danych ze spółek porównywalnych oraz dyskonto i premia z tytułu płynności i zachowania kontroli.

Umowy sprzedaży i odkupu

Papiery wartościowe sprzedawane przy jednoczesnym zawarciu powiązanej umowy odkupu (transakcje repo, sell-buy-back) są prezentowane w sprawozdaniu finansowym jako papiery wartościowe, jeśli jednostka zachowuje zasadniczo całe ryzyko i wszystkie korzyści związane z posiadaniem danych papierów wartościowych. Zobowiązanie wobec kontrahenta ujmuje się w zobowiązaniach wobec innych banków lub zobowiązaniach wobec klientów, w zależności od jego charakteru.

Zakupione papiery wartościowe z przyrzeczeniem odsprzedaży (transakcje reverse repo, buy-sell-back) ujmuje się jako należności od innych banków lub klientów, w zależności od ich charakteru. Różnicę pomiędzy ceną sprzedaży, a odkupu traktuje się jako odsetki i rozlicza metodą liniową przez okres obowiązywania umowy.

Papiery wartościowe pożyczane kontrahentom nie są wyłączane z bilansu Grupy BOŚ.

Pożyczonych przez Grupę BOŚ papierów wartościowych nie ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, chyba że zostały sprzedane osobom trzecim. W takim wypadku transakcje kupna i sprzedaży ujmuje się w sprawozdaniu finansowym, zaś odnośne zyski i straty uwzględnia się w wyniku na działalności handlowej.

Obowiązek zwrotu pożyczonych papierów ujmuje się według wartości godziwej jako zobowiązania wobec klientów. Ryzyko i korzyści dotyczące papierów pozostają po stronie kontrahenta transakcji.

Należności z tytułu dostaw i usług i aktywów z tytułu umów

W przypadku należności z tytułu dostaw i aktywów z tytułu umów Grupy BOŚ dokonuje wyceny oczekiwanych strat kredytowych w horyzoncie całego okresu życia tych aktywów.

2.13. Aktywa trwale przeznaczone do sprzedaży

Aktywa trwale zalicza się do "przeznaczonych do sprzedaży" i wykazuje według niższej z dwóch kwot: wartości bilansowej i wartości godziwej pomniejszonej o koszty doprowadzenia do sprzedaży, jeżeli ich wartość bilansową realizuje się przede wszystkim w drodze transakcji sprzedaży, a nie bieżącego używania.

W Grupie BOŚ nie występują aktywa przeznaczone do sprzedaży.

2.14. Wartości niematerialne

Wartość firmy

Po początkowym ujęciu, wartość firmy jest wykazywana według ceny nabycia pomniejszonej o wszelkie skumulowane odpisy aktualizujące z tytułu utraty wartości. Test na utratę wartości przeprowadza się raz na rok. Ponadto na każdą datę sprawozdawczą ocenia się, czy nie wystąpiły przesłanki utraty wartości firmy.

Grupa BOŚ ocenia, czy na datę bilansową nie zaistniały przesłanki powodujące, iż wartość bilansowa wartości firmy jest wyższa od jej wartości odzyskiwanej. W tym celu sporządzany jest corocznie test na utratę wartości w odniesieniu do wartości firmy - niezależnie od tego, czy istnieją przesłanki, które wskazują, iż nastąpiła utrata wartości. Test sporządzany jest zgodnie z MSR 36.

Wartość odzyskiwalna szacowana jest na podstawie wartości użytkowej ośrodków wypracowujących środki pieniężne (dalej CGU), które zostały przyporządkowane do wartości firmy.

Wartość użytkowa jest bieżącą, szacunkową wartością przyszłych przepływów pieniężnych, których uzyskania Grupa BOŚ oczekuje z tytułu dalszego użytkowania CGU. Wartość użytkowa uwzględnia wartość końcową (rezydualną) CGU. Wartość rezydualna CGU obliczana jest poprzez ekstrapolację projekcji przepływów pieniężnych poza okres prognozy, przy zastosowaniu określonej stopy wzrostu.

Prognozy dotyczące przyszłych przepływów opiewają na okres 5 lat oraz opierają się na:

- 1) historycznych danych odzwierciedlających potencjał CGU w zakresie generowania przepływów pieniężnych,
- 2) prognozach bilansu i rachunku zysków i strat na okres objęty prognozą,
- 3) założeniach zawartych w budżecie Grupy BOŚ,
- 4) analizie przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych, a faktycznie uzyskanymi przepływami środków.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów obliczana jest przy zastosowaniu adekwatnej stopy dyskontowej, uwzględniającej stopę wolną od ryzyka, premię za ryzyko, premię za niską kapitalizację oraz premię za ryzyko specyficzne.

Wartość bieżąca przyszłych przepływów przyrównywana jest do bilansowej wartości (na dzień sporządzania testu) dla sumy: wartości firmy oraz wartości bilansowej aktywów CGU, z wyłączeniem części dotyczącej podatku odroczonego.

Licencje i oprogramowanie komputerowe

Zakupione licencje oraz wytworzone we własnym zakresie oprogramowanie komputerowe aktywuje się w wysokości kosztów poniesionych na zakup i przygotowanie do używania konkretnego oprogramowania komputerowego. Aktywowane koszty amortyzuje się przez szacowany okres użytkowania oprogramowania metodą liniową.

Wydatki związane z utrzymaniem programów komputerowych ujmowane są jako koszty z chwilą poniesienia lub koszty rozliczane w czasie.

Okres ekonomicznego użytkowania wartości niematerialnych zawiera się w przedziale powyżej 1 roku do 15 lat.

Nakłady na wartości niematerialne

Grupa BOŚ ujmuje poniesione koszty aktywa z tytułu nakładów na wartości niematerialne na etapie prac rozwojowych przedsięwzięcia prowadzonego we własnym zakresie jedynie w przypadku, gdy Grupa BOŚ ma możliwość i zamiar ukończenia oraz użytkowania wytwarzanego składnika wartości niematerialnych, posiada stosowne środki techniczne i finansowe służące ukończeniu prac rozwojowych i użytkowaniu składnika oraz ma możliwość wiarygodnego ustalenia nakładów poniesionych, które można bezpośrednio przyporządkować czynnościom tworzenia, produkcji i przystosowania składnika aktywów do użytkowania w sposób zamierzony przez kierownictwo.

Aktywowane koszty amortyzuje się metodą liniową po zakończeniu prac rozwojowych. Szacowany okres użytkowania określony jest indywidualnie.

Testowanie utraty wartości

Wartości niematerialne są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej wartości niematerialnych pomniejszonej o koszty ich sprzedaży lub wartości użytkowej.

2.15. Rzeczowe aktywa trwałe

Rzeczowe aktywa trwałe wykazuje się według kosztu historycznego pomniejszonego o umorzenie. Koszt historyczny uwzględnia wydatki bezpośrednio związane z nabyciem danych aktywów.

Późniejsze nakłady uwzględnia się w wartości bilansowej danego środka trwałego lub ujmuje jako odrębny środek trwały (tam, gdzie jest to właściwe) tylko wówczas, gdy jest prawdopodobne, że z tytułu tej pozycji nastąpi wpływ korzyści ekonomicznych do Grupy BOŚ, zaś koszt danej pozycji można wiarygodnie zmierzyć. Wszelkie pozostałe wydatki na naprawę i konserwację odnoszone są do rachunku zysków i strat w okresie obrotowym, w którym je poniesiono.

Grunty nie podlegają amortyzacji.

Amortyzację środków trwałych nalicza się metodą liniową przez okresy ich użytkowania, które dla poszczególnych grup środków trwałych wynoszą:

- 1) 40 lat dla budynków (stawka amortyzacji 2,5%),
- 2) 2-12 lat dla ulepszeń w obcym środku trwałym lub krócej, jeżeli tak wynika z umowy (stawka amortyzacji 10%),
- 3) 3-20 lat dla urządzeń i środków transportu (stawka amortyzacji 10%-100%).

Weryfikacji wartości końcowej i okresów użytkowania środków trwałych dokonuje się również na każdy dzień bilansowy.

Amortyzowane środki trwałe są badane pod kątem utraty wartości zawsze, gdy występują zdarzenia lub okoliczności wskazujące, że wartość bilansowa może być niemożliwa do odzyskania. Wartość bilansowa środka trwałego jest niezwłocznie obniżana do poziomu wartości odzyskiwalnej, jeżeli

wartość bilansowa przewyższa szacunkową wartość odzyskiwalną. Wartość odzyskiwalna jest wyższą z dwóch wartości: wartości godziwej środka trwałego, pomniejszonej o koszty jego sprzedaży i wartości użytkowej.

Zyski i straty z tytułu zbycia środków trwałych ustala się drogą porównania wpływów ze sprzedaży, z ich wartością bilansową i ujmuje w rachunku zysków i strat.

Inwestycje rozpoczęte dotyczą środków trwałych będących w toku budowy lub montażu i są wykazywane według cen nabycia lub kosztu wytworzenia, pomniejszonych o ewentualne odpisy z tytułu utraty wartości. Środki trwałe w budowie nie podlegają amortyzacji do czasu zakończenia budowy i przekazania środka trwałego do używania.

2.16. Leasing

Grupa BOŚ klasyfikuje jako leasing umowy, na podstawie których użytkuje lub oddaje w użytkowanie aktywa trwałe w zdefiniowanym okresie w zamian za wynagrodzenie.

Leasingodawca

Grupa BOŚ jako leasingodawca dokonuje klasyfikacji umowy jako leasing finansowy lub leasing operacyjny.

Jako leasing finansowy Grupa BOŚ klasyfikuje umowy, na mocy których następuje przeniesienie zasadniczo całego ryzyka i pożytków wynikających z tytułu posiadania aktywów będących przedmiotem umowy. Pozostałe umowy leasingowe klasyfikowane są jako leasing operacyjny.

Leasingobiorca

W dacie rozpoczęcia leasingu, Grupa BOŚ jako leasingobiorca, ujmuje składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania oraz zobowiązanie z tytułu leasingu.

Zobowiązanie wynika z bieżącej wartości przyszłych przepływów pieniężnych (płatności leasingowych z umowy leasingu), zdyskontowanych przy użyciu stopy procentowej leasingu.

Grupa BOŚ stosuje wyłączenia z wymogów stosowania zasad MSSF 16 dotyczące:

- 1) korzystania z aktywa o niskiej wartości – wartość aktywa nie przekracza kwoty 20 tys. zł,
- 2) korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

W przypadku umów wyłączonych Grupa BOŚ nie wykazuje w bilansie prawa do korzystania z aktywa i zobowiązania wynikającego z umowy. Opłaty leasingowe, związane z tymi umowami, Grupa BOŚ ujmuje jako koszty w rachunku zysków i strat metodą liniową w trakcie okresu leasingu.

Ustalając okres leasingu, Grupa BOŚ określa nieodwołalny okres leasingu uwzględniając okres objęty opcją przedłużenia, jeżeli Grupa BOŚ zakłada jej wykonanie i opcją wypowiedzenia leasingu, jeżeli Grupa BOŚ zakłada brak jej wykonania.

Grupa BOŚ aktualizuje okres leasingu, gdy zajdzie zmiana dotycząca nieodwołalnego okresu leasingu.

Po dacie rozpoczęcia leasingu, Grupa BOŚ wycenia składnik aktywów z tytułu prawa do użytkowania według kosztu:

- 1) pomniejszonego o łączne odpisy amortyzacyjne i łączne straty z tytułu utraty wartości oraz
- 2) skorygowanego z tytułu aktualizacji wyceny zobowiązania z tytułu leasingu.

Po dacie rozpoczęcia leasingu, Grupa BOŚ wycenia zobowiązanie z tytułu leasingu poprzez:

- 1) zwiększenie wartości bilansowej w celu odzwierciedlenia kosztów odsetkowych od zobowiązania z tytułu leasingu,
- 2) zmniejszenie wartości bilansowej w celu uwzględnienia zapłaconych opłat leasingowych,
- 3) zaktualizowanie wyceny wartości bilansowej w celu uwzględnienia ponownej oceny lub zmiany leasingu, lub w celu uwzględnienia zaktualizowanych stałych opłat leasingowych.

Grupa BOŚ ujmuje zmianę leasingu jako odrębny leasing, jeżeli:

- 1) zmiana zwiększa zakres leasingu poprzez przyznanie prawa do użytkowania jednego lub większej liczby bazowego składnika aktywów oraz
- 2) wynagrodzenie za leasing zwiększa się o kwotę współmierną do ceny jednostkowej za zwiększenie zakresu.

W przypadku zmiany leasingu, która nie jest ujmowana jako odrębny leasing, Grupa BOŚ aktualizuje wycenę zobowiązania poprzez zdyskontowanie zaktualizowanych opłat leasingowych z zastosowaniem zaktualizowanej stopy dyskontowej i ujmuje aktualizację poprzez:

- 1) zmniejszenie wartości bilansowej składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania w celu uwzględnienia częściowego lub całkowitego zakończenia leasingu w przypadku zmian, które zmniejszają zakres leasingu,
- 2) skorygowanie składnika aktywów z tytułu prawa do użytkowania w odniesieniu do pozostałych zmian leasingu.

2.17. Odroczony podatek dochodowy

Na potrzeby sprawozdania finansowego podatek odroczony obliczany jest metodą zobowiązań bilansowych. Grupa BOŚ tworzy rezerwę i aktywa na przejściowe różnice z tytułu odroczonego podatku dochodowego, wywołane odmiennością momentu uznawania przychodów za osiągnięte oraz kosztów za poniesione, zgodnie ze stosowanymi zasadami rachunkowości i przepisami o podatku dochodowym od osób prawnych.

Główne różnice przejściowe powstają z tytułu aktualizacji wyceny pewnych aktywów i zobowiązań finansowych, w tym kontraktów pochodnych, rezerw na świadczenia emerytalne i inne świadczenia po okresie zatrudnienia, a także strat podatkowych do odliczenia.

Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmowane są w pełnej wysokości z wyjątkiem:

- 1) sytuacji, gdy rezerwa na podatek odroczony powstaje w wyniku początkowego ujęcia wartości firmy lub początkowego ujęcia składnika aktywów bądź zobowiązania przy transakcji nie stanowiącej połączenia jednostek i w chwili jej zawierania nie mającej wpływu ani na zysk lub stratę brutto, ani na dochód do opodatkowania czy stratę podatkową oraz
- 2) w przypadku dodatnich różnic przejściowych wynikających z inwestycji w jednostkach zależnych lub stowarzyszonych i udziałów we wspólnych przedsięwzięciach – z wyjątkiem sytuacji, gdy terminy odwracania się różnic przejściowych podlegają kontroli inwestora i gdy prawdopodobne jest, iż w dającej się przewidzieć przyszłości różnice przejściowe nie ulegną odwróceniu.

Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego ujmuje się, gdy jest prawdopodobne, że w przyszłości osiągnięty zostanie dochód do opodatkowania, który umożliwi wykorzystanie różnic przejściowych z wyjątkiem, gdy składnik aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego wynika z początkowego ujęcia składnika aktywów lub zobowiązań pochodzącego z transakcji, która:

- 1) nie jest połączeniem jednostek gospodarczych oraz
- 2) nie wpływa w momencie przeprowadzania transakcji na wynik finansowy brutto ani na dochód do opodatkowania (stratę podatkową).

Podatek dochodowy dotyczący pozycji ujmowanych w pozostałych całkowitych dochodach jest ujmowany również w pozostałych całkowitych dochodach.

Odroczony podatek dochodowy ustala się przy zastosowaniu stawek (i przepisów) podatkowych, które zgodnie z oczekiwaniami będą obowiązywać w momencie realizacji odnośnych aktywów z tytułu odroczonego podatku dochodowego lub uregulowania zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego, przyjmując za podstawę stawki podatkowe (i przepisy podatkowe) obowiązujące na dzień bilansowy lub takie, których obowiązywanie w przyszłości jest pewne na dzień bilansowy.

Grupa BOŚ kompensuje ze sobą aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z rezerwami z tytułu odroczonego podatku dochodowego wtedy i tylko wtedy, gdy posiada możliwy do wyegzekwowania tytuł prawny do przeprowadzenia kompensat należności ze zobowiązaniami z tytułu bieżącego podatku i odroczonego podatku dochodowy ma związek z tym samym podatnikiem i tym samym organem podatkowym.

2.18. Aktywa przejęte za długi

Aktywa przejęte za długi wycenia się na moment ich początkowego ujęcia w kwocie odpowiadającej ich wartości godziwej. W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest wyższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie wobec kredytobiorcy i jest zwracana na rachunek właściciela przejętego majątku po pomniejszeniu o koszty poniesione w związku z przejęciem, przechowaniem i wyceną.

W przypadku, gdy wartość godziwa przejętych aktywów jest niższa od kwoty długu, różnica stanowi zobowiązanie kredytobiorcy wobec Grupy BOŚ, które mogą podlegać restrukturyzacji lub windykacji.

W Grupie BOŚ nie występują aktywa przejęte za długi.

2.19. Przedpłaty, rozliczenia międzyokresowe i przychody przyszłych okresów

Przedpłaty dotyczą kosztów poniesionych w bieżącym roku obrotowym, a dotyczących okresów przyszłych. Są one ujmowane w bilansie, w pozycji inne aktywa.

Bierne rozliczenia międzyokresowe kosztów to koszty dotyczące bieżącego okresu, które będą poniesione przez Grupę BOŚ w okresach przyszłych. Bierne międzyokresowe rozliczenia kosztów oraz przychody przyszłych okresów są prezentowane w bilansie w pozycji "Pozostałe zobowiązania".

2.20. Rezerwy na świadczenia pracownicze

Grupa BOŚ tworzy rezerwy na zobowiązania z tytułu odpraw emerytalnych ustalone w oparciu o oszacowania tego rodzaju zobowiązań na podstawie modelu aktuarialnego. Stosowany przez jednostkę model aktuarialny, w celu ustalenia wartości bieżącej swoich zobowiązań z tytułu określonych świadczeń oraz związanych z nimi kosztów bieżącego zatrudnienia oraz tam, gdzie ma to zastosowanie – kosztów przeszłego zatrudnienia, wykorzystuje metodę prognozowanych uprawnień jednostkowych.

Zgodnie z metodą prognozowanych uprawnień jednostkowych (czasami znaną pod nazwą metody świadczeń narosłych w stosunku do stażu pracy lub metody "świadczenie/staż pracy"), każdy okres wykonywania pracy jest postrzegany jako powodujący powstanie dodatkowej jednostki uprawnienia do świadczeń i każda jednostka uprawnienia do świadczeń wyliczana jest oddzielnie przed wejściem w skład ostatecznego zobowiązania.

Zyski i straty aktuarialne ujmowane są w całości w innych dochodach całkowitych.

2.21. Rezerwy

Rezerwy ujmuje się wówczas, gdy spełnione są łącznie następujące warunki:

- 1) na dzień bilansowy Grupa BOŚ posiada obecny, prawny lub zwyczajowo oczekiwany obowiązek wydatkowania środków, wynikający ze zdarzeń przeszłych, przy czym do określenia istnienia tego obowiązku wykorzystywane są opinie prawne,
- 2) gdy prawdopodobieństwo zaistnienia wydatku z tytułu zaspokojenia roszczeń jest wyższe niż prawdopodobieństwo braku takiego wydatku oraz
- 3) gdy wielkość tego wydatku można wiarygodnie oszacować.

Rezerwy wyceniane są w bieżącej wartości wydatków, które jak się oczekuje będą niezbędne do wypełnienia obowiązku, z uwzględnieniem wartości pieniądza w czasie (jeśli jest to istotne) oraz ryzyka związanego z danym zobowiązaniem.

W przypadku dyskontowania kwoty przewidywanego wydatku, wzrost rezerwy spowodowany upływem czasu wykazuje się jako koszt z tytułu odsetek.

2.22. Kapitał własny

Kapitały własne stanowią kapitały i fundusze tworzone zgodnie z obowiązującym prawem, właściwymi ustawami oraz ze statutem Banku.

Pozycje kapitałów własnych jednostek zależnych, inne niż kapitał zakładowy dodaje się do odpowiednich pozycji kapitałów własnych jednostki dominującej.

Kapitał podstawowy

Na kapitał podstawowy składa się zarejestrowany kapitał zakładowy jednostki dominującej i kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej.

Kapitał zakładowy dotyczy jedynie kapitału jednostki dominującej. Wykazywany jest według wartości nominalnej, zgodnie ze statutem oraz wpisem do Krajowego Rejestru Sądowego.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Akcje własne

W przypadku wykupu akcji własnych, kwota zapłaty za akcje własne obciąża kapitał własny i jest wykazywana w bilansie w odrębnej pozycji "Akcje własne".

Kapitał z aktualizacji wyceny

Kapitał z aktualizacji wyceny obejmuje zmianę wartości aktywów finansowych klasyfikowanych do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, wynikającą z ich wyceny oraz podatek odroczony od pozycji ujętych w kapitale z aktualizacji wyceny, zyski lub straty związane z instrumentem zabezpieczającym (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych) z tytułu efektywnej części zabezpieczenia oraz zyski i straty aktuarialne w programie określonych świadczeń.

Zyski zatrzymane

Zyski zatrzymane obejmują niepodzielony wynik finansowy oraz pozostałe kapitały tj. pozostały kapitał zapasowy, pozostałe kapitały rezerwowe oraz fundusz ogólnego ryzyka.

Pozostałe kapitały tworzone są z odpisów z zysku i są przeznaczone na cele określone w statucie lub przepisach prawa.

2.23. Środki pieniężne i ich ekwiwalenty

Dla potrzeb skonsolidowanego rachunku przepływów pieniężnych, środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych obejmują pozycje wymagalne w ciągu trzech miesięcy od dnia nabycia, w tym: kasę, środki w bankach centralnych o możliwościach dysponowania, bony skarbowe oraz inne kwalifikujące się bony, kredyty i pożyczki udzielone innym bankom, należności od innych banków oraz krótkoterminowe papiery wartościowe Skarbu Państwa.

2.24. Działalność maklerska

Dom Maklerski BOŚ S.A. prowadzi działalność powierniczą w zakresie obsługi rachunków papierów wartościowych klientów. Aktywa te nie zostały wykazane w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym, ponieważ Grupa BOŚ nie posiada nad nimi kontroli, nie osiąga z ich tytułu korzyści oraz nie ponosi ryzyk związanych z powyższymi aktywami.

2.25. Nowe standardy i interpretacje oraz zmiany do standardów lub interpretacji, które mogą mieć zastosowanie, a nie są jeszcze obowiązujące i nie zostały wcześniej wprowadzone

MSSF	Charakter zmian	Obowiązujące od	Wpływ na Bank
Założenia koncepcyjne sprawozdawczości finansowej.	Założenia koncepcyjne zostały opublikowane przez RMSR w marcu 2018 roku. Jest to dokument, który przedstawia w kompleksowy sposób zagadnienia dotyczące sprawozdawczości finansowej, zasady wyznaczania standardów i wytyczne dla podmiotów opracowujących spójne polityki rachunkowości oraz ułatwia zrozumienie i interpretację standardów. Założenia koncepcyjne obejmują nowe pojęcia, zaktualizowane definicje i kryteria ujmowania aktywów i zobowiązań oraz objaśnienia istotnych pojęć. Dokument składa się z 8 rozdziałów. Założenia koncepcyjne zostały opublikowane wraz z uzasadnieniem zmian. Rada opublikowała ponadto odrębny dokument pt. "Zmiany do odniesień do Założeń koncepcyjnych w Standardach MSSF" (Amendments to References to the Conceptual Framework in IFRS Standards), który przedstawia zmiany do standardów w celu aktualizacji odniesień do Założeń koncepcyjnych. W większości przypadków zaktualizowano odniesienia w standardach w celu odzwierciedlenia odniesień do Założeń koncepcyjnych.	01 stycznia 2020 roku lub po tej dacie	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
Zmiany do MSSF 3 Połączenia przedsięwzięć	W wyniku zmiany do MSSF 3 zmodyfikowana została definicja "przedsięwzięcia". Aktualnie wprowadzona definicja została zawężona i prawdopodobnie spowoduje, że więcej transakcji przejęć zostanie zakwalifikowanych jako nabycie aktywów.	01 stycznia 2020 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
MSR 1 Prezentacja sprawozdań finansowych oraz MSR 8 Zasady (polityka) rachunkowości, zmiany wartości szacunkowych i korygowanie błędów	Rada opublikowała nową definicję terminu "istotność". Zmiany do MSR 1 i MSR 8 doprecyzowują definicję istotności i zwiększają spójność pomiędzy standardami.	01 stycznia 2020 roku	Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe
MSSF 17 Ubezpieczenia	MSSF 17 "Umowy ubezpieczeniowe" został wydany przez Radę Międzynarodowych Standardów Rachunkowości 18 maja 2017 roku i obowiązuje dla okresów rocznych rozpoczynających się 01 stycznia 2021 roku lub po tej dacie.	01 stycznia 2021 roku	

	<p>Nowy MSSF 17 "Umowy ubezpieczeniowe" zastąpi obecnie obowiązujący MSSF 4, który zezwala na różnorodną praktykę w zakresie rozliczania umów ubezpieczeniowych. MSSF 17 zmieni rachunkowość wszystkich podmiotów, które zajmują się umowami ubezpieczeniowymi i umowami inwestycyjnymi, jako że definiuje on nowe podejście do rozpoznawania, wyceny, prezentacji i ujawniania umów ubezpieczeniowych. Głównym celem MSSF 17 jest zagwarantowanie przejrzystości oraz porównywalności sprawozdań finansowych ubezpieczycieli.</p>		<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28</p>	<p>Zmiany do MSSF 10 i MSR 28 dotyczą sprzedaży lub wniesienia aktywów pomiędzy inwestorem a jego jednostkami stowarzyszonymi lub wspólnymi przedsiębiorstwami. Zmiany rozwiązują problem aktualnej niespójności pomiędzy MSSF 10 a MSR 28. Ujęcie księgowie zależy od tego, czy aktywa niepieniężne sprzedane lub wniesione do jednostki stowarzyszonej lub wspólnego przedsiębiorstwa stanowią "biznes" (ang. business). W przypadku, gdy aktywa niepieniężne stanowią "biznes", inwestor wykaże pełny zysk lub stratę na transakcji. Jeżeli zaś aktywa nie spełniają definicji biznesu, inwestor ujmuje zysk lub stratę z wyłączeniem części stanowiącej udziały innych inwestorów. Zmiany zostały opublikowane 11 września 2014 roku.</p>	<p>Zatwierdzenie zmiany jest odroczone przez UE</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>
<p>Zmiany do MSSF 9 "Instrumenty finansowe", MSR 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena" oraz MSSF 7 "Instrumenty finansowe: ujawnianie informacji"</p>	<p>Reforma wskaźnika referencyjnego stopy procentowej (Zmiany MSSF 9, MSR 39 oraz MSSF 7), dotycząca konsekwencji, jakie dla sprawozdawczości finansowej ma reforma wskaźnika referencyjnego stopy procentowej dokonana w okresie przed zastąpieniem istniejącego wskaźnika referencyjnego alternatywną stopą referencyjną. Wprowadzone zmiany przewidują tymczasowe i wąskie odstępstwa od wymogów rachunkowości zabezpieczeń zawartych w Międzynarodowym Standardzie Rachunkowości (MSR) 39 Instrumenty finansowe: ujmowanie i wycena oraz Międzynarodowym Standardzie Sprawozdawczości Finansowej (MSSF) 9 Instrumenty finansowe, dzięki którym to odstępstwom przedsiębiorstwa mogą nadal spełniać obowiązujące wymogi, przy założeniu, że istniejące wskaźniki referencyjne stopy procentowej nie ulegają zmianie w następstwie przeprowadzonej reformy oprocentowania depozytów międzybankowych</p>	<p>01 stycznia 2020 roku</p>	<p>Zmiana nie będzie miała istotnego wpływu na sprawozdanie finansowe</p>

3. Korekty błędów dotyczących poprzednich okresów

W okresie dwunastu miesięcy zakończonym dnia 31 grudnia 2019 roku nie wystąpiły korekty błędów poprzednich okresów.

4. Ważniejsze oszacowania i oceny

Sporządzenie skonsolidowanego sprawozdania finansowego Grupy BOŚ wymaga osądów, szacunków oraz założeń, które mają wpływ na prezentowane przychody, koszty, aktywa i zobowiązania i powiązane z nimi noty oraz ujawnienia dotyczące zobowiązań warunkowych. Niepewność co do tych założeń i szacunków może spowodować korekty wartości bilansowych aktywów i zobowiązań w przyszłości. Wymaga również stosowania własnego osądu przy stosowaniu przyjętych zasad rachunkowości.

Grupa BOŚ przyjęła założenia i szacunki na temat przyszłości na podstawie danych historycznych oraz wiedzy posiadanej podczas sporządzania skonsolidowanego sprawozdania finansowego. Szacunki i założenia podlegają bieżącym przeglądom. Założenia i szacunki mogą ulec zmianie na skutek wydarzeń w przyszłości wynikających ze zmian rynkowych lub innych wydarzeń nie będących pod kontrolą Grupy BOŚ. Zmiany założeń i szacunków są rozpoznawane w okresie, w którym dokonano zmiany lub w okresie, w którym dokonano zmiany i okresach przyszłych, jeśli zmiana szacunku i założeń dotyczy okresu bieżącego i okresów przyszłych.

Grupa BOŚ ujmuje i wycenia aktywa lub zobowiązania z tytułu bieżącego i odroczonego podatku dochodowego przy zastosowaniu wymogów MSR 12 Podatek dochodowy w oparciu o zysk (stratę podatkową), podstawę opodatkowania, nierozliczone straty podatkowe, niewykorzystane ulgi podatkowe i stawki podatkowe, uwzględniając ocenę niepewności związanych z rozliczeniami podatkowymi. Gdy istnieje niepewność co do tego, czy i w jakim zakresie organ podatkowy będzie akceptował poszczególne rozliczenia podatkowe transakcji, Grupa BOŚ ujmuje te rozliczenia uwzględniając ocenę niepewności.

4.1. Aktywa finansowe

Utrata wartości należności od klientów

Grupa BOŚ w okresach miesięcznych dokonuje przeglądu wszystkich ekspozycji kredytowych pod kątem identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz dokonuje pomiaru utraty wartości ekspozycji kredytowych. Pomiar utraty wartości opiera się głównie na szacowaniu prawdopodobieństwa wystąpienia przesłanki utraty wartości na bazie analizy historycznej, oszacowaniu potencjalnych strat (parametr LGD) oraz ocenie środowiska makroekonomicznego, w którym funkcjonuje Grupa BOŚ.

Modele przeznaczone do szacowania odpisów z tytułu oczekiwanych strat kredytowych zbudowane zgodnie z MSSF 9 składają się z elementów, przy wyznaczaniu których Grupa BOŚ wykorzystuje wszystkie dostępne informacje historyczne oraz prognozy. Przy wykorzystaniu tych modeli Grupa BOŚ szacuje poziom ryzyka kredytowego z możliwie najwyższą dokładnością. Oczekiwane straty kredytowe obliczane są modelem dożycia w granulacji miesięcznej z wykorzystaniem parametrów PD, LGD i EAD indywidualnie wyznaczonych dla każdej ekspozycji z uwzględnieniem oczekiwanego czasu jej trwania. Finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w okresie 12 miesięcy dla koszyka 1 lub pozostałego okresu życia dla koszyka 2), zdyskontowanych efektywną stopą procentową.

Struktura modeli wykorzystywanych w celu oszacowania oczekiwanych strat kredytowych uwzględnia modelowanie dla następujących parametrów:

- PD (probability of default) - szacunek prawdopodobieństwa niewykonania zobowiązania w danym horyzoncie czasowym (12-miesięcznym lub w całym okresie życia ekspozycji),
- LGD (loss given default) - część ekspozycji, która nie została by odzyskana w przypadku niewykonania zobowiązania,
- EAD (exposure at default) - oczekiwana wielkość ekspozycji w momencie niewykonania zobowiązania.

W modelu do szacowania odpisów wykorzystywany jest komponent prognoz makroekonomicznych. Ze względu na znaczący udział specyficznych ekspozycji kredytowych w portfelu Grupy BOŚ, których charakterystyka oraz konstrukcja wskazują na nieznaczne powiązanie ich ryzyka z otoczeniem makroekonomicznym, obserwowany historycznie wpływ prognoz nie był istotny dla wyceny. Powyższe czynniki wskazują, że wrażliwość wysokości szacowanej straty na zmiany prognoz makroekonomicznych jest wysoce ograniczona.

Spodziewana jest większa zmienność kwoty odpisów w poszczególnych okresach wynikająca ze zmian klasyfikacji ekspozycji pomiędzy Koszykiem 1 i 2, większa zmienność odpisów wynika z różnego horyzontu rozpoznawania strat oczekiwanych. Szacowanie straty w okresie całego życia ekspozycji, obarczone jest większą niepewnością szacunku niż szacowana strata w okresie najbliższych 12 miesięcy ze względu na, co do zasady, dłuższy okres, w którym mogą wystąpić nieoczekiwane czynniki wpływające na ryzyko ekspozycji.

Teoretyczne przeklasyfikowanie 1% ekspozycji z koszyka 1 o najwyższym poziomie ryzyka do Koszyka 2 dla każdego typu ekspozycji skutkowałoby, według stanu na koniec grudnia 2019 roku, wzrostem odpisów o 49,77 mln zł.

W grudniu 2019 roku przeprowadzono analizę wrażliwości odpisów na zmiany parametru portfelowego LGD w metodzie grupowej. W przypadku zmiany stóp odzysku o +/-10 pkt. proc., szacowana wielkość odpisów z tytułu utarty wartości należności od klientów wycenianych metodą grupową uległaby odpowiednio zmniejszeniu o 27,8 mln zł lub zwiększeniu o 22,9 mln zł.

Test SPPI

Test SPPI to ocena czy przepływy pieniężne wynikające z aktywów finansowych utrzymywanych w modelu HtC i HtCS stanowią jedynie spłatę kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej. Ocena ta (oprócz modelu biznesowego) warunkuje klasyfikację aktywów finansowych do kategorii wyceny wg amortyzowanego kosztu lub odpowiednio wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite. W związku z powyższym ocena ta jest kluczowa dla przyjęcia prawidłowej zasady wyceny umów kredytów i pożyczek oraz innych kontraktów finansowych będących podstawowym przedmiotem działalności Grupy BOŚ.

Zgodnie z MSSF 9 kwota główna to wartość godziwa aktywów finansowych na dzień początkowego ujęcia. Odsetki z kolei to zapłata za wartość pieniądza w czasie, marża za ponoszone ryzyko kredytowe oraz inne ryzyka ponoszone w związku z utrzymywaniem kwoty głównej oraz marża zysku.

Test SPPI obejmuje analizę zawartych umów pod kątem ustalenia charakterystyki przepływów pieniężnych z nich wynikających. Test SPPI uważa się za umożliwiający klasyfikację do kategorii wyceny wg amortyzowanego kosztu lub wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite, jeżeli nie zidentyfikowano takich cech przepływów pieniężnych, których rozkład w czasie, albo formuła ustalenia ich wartości uzależniona jest od czynników innych niż spełniające definicję kwoty głównej i odsetek od kwoty głównej.

Do cech niespełniających tej definicji zalicza się:

- dźwignię finansową,
- uzależnienie wynagrodzenia od warunków niezwiązanych z wartością pieniądza w czasie lub ponoszonym ryzykiem
- opcje wcześniejszej spłaty, jednak wcześniejsza spłata w kwocie równej niespłaconej części kwoty głównej i odsetek z uwzględnieniem uzasadnionego wynagrodzenia za wcześniejszą spłatę uważa się za spełniającą test SPPI.

Grupa BOŚ przeprowadza test SPPI w odniesieniu do wszystkich aktywów finansowych objętych obowiązkiem tej oceny, przy czym dla aktywów powstałych w oparciu o dokumentację standardową przeprowadza się go na poziomie grup produktowych, a dla aktywów negocjowanych z klientami indywidualnie przeprowadza się go w oparciu o poszczególne umowy. W efekcie przeprowadzonego testu SPPI zidentyfikowano część umów kredytowych, w przypadku których oprocentowanie oparte jest o formułę mnożnikową (dźwignia finansowa). Jest to część kredytów preferencyjnych udzielanych ze wsparciem Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska. W związku z powyższym zostały one zaklasyfikowane do kategorii wyceny wg wartości godziwej przez wynik finansowy.

Model biznesowy

Ocena modelu biznesowego jest istotnym szacunkiem ze względu na to, że zgodnie z MSSF 9 stanowi jeden z elementów decydujących o przyporządkowaniu właściwej kategorii wyceny aktywów finansowych. Grupa BOŚ ustala modele biznesowe, w ramach których następuje zarządzanie aktywami finansowymi, przede wszystkim na podstawie ich celów biznesowych i sposobu osiągania wyników finansowych. Zmiana modelu biznesowego może wystąpić tylko w razie istotnych zmian wewnętrznych i zewnętrznych w działalności Grupy BOŚ, będzie ustalana przez jej kierownictwo. Oczekuje się, że zmiana modelu biznesowego będzie występować rzadko. W szczególności zmiana zamiarów biznesowych co do poszczególnych składników aktywów finansowych nie stanowi zmiany modelu biznesowego.

4.2. Wartość godziwa instrumentów finansowych

Wartość instrumentów finansowych nie notowanych na aktywnych rynkach ustala się stosując modele wyceny przyjęte na rynku. Uwzględniają one m.in. zdyskontowaną (za pomocą krzywej zerokuponowej z marżą) do wartości obecnej ocenę przyszłych przepływów pieniężnych, porównywalne ceny transakcyjne (jeśli istnieją), jak również odniesienie do podobnych instrumentów kwotowanych na aktywnych rynkach. W rzadkich przypadkach, gdy zastosowanie takich modeli nie jest możliwe i nie ma możliwości ustalenia wartości godziwej w sposób rzetelny, instrumenty finansowe wykazywane są według kosztu nabycia. Informacje dotyczące wrażliwości instrumentów finansowych znajdują się w Nocie 46.

4.3. Rezerwa na świadczenia emerytalne

Prawo do odprawy emerytalnej przysługuje każdemu pracownikowi, który osiągnie wiek emerytalny. Odprawy emerytalne związane ze świadczeniami lub zasiłkami przedemerytalnymi oraz przejścia na emeryturę w ramach zwolnień grupowych nie są uwzględnione w obliczeniach i w przypadku ich wystąpienia w przyszłości, rezerwa taka powinna zostać przeliczona odrębnie.

Odprawa rentowa przysługuje pracownikowi, który nabył trwałą niezdolność do pracy uprawniającą do pobierania świadczenia rentowego w ramach ubezpieczenia społecznego.

Podstawa wymiaru zarówno odprawy emerytalnej, jak i rentowej obliczana jest na podstawie wynagrodzenia pracownika, obliczanego jak ekwiwalent za urlop wypoczynkowy, w momencie nabycia uprawnień do odprawy.

Wysokość odprawy w zależności od posiadanego stażu pracy w Banku Ochrony Środowiska S.A. wynosi w relacji do podstawy wymiaru:

do 10 lat pracy	-	100%
po 10 latach pracy	-	200%
po 15 latach pracy	-	250%

Do obliczeń przyjęte zostały wynagrodzenia pracowników na dzień 31 grudnia 2019 roku. Rezerwa na świadczenia emerytalne i rentowe wyliczona jest metodą aktuarialną.

4.4. Zakres konsolidacji

Grupa BOŚ ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Wodkan S.A. Udział Grupy BOŚ w kapitale zakładowym Wodkan S.A. równy jest 29,48%, zapewniający przekroczenie 20% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki, nie przekłada się to jednak na istotny wpływ Grupy BOŚ na spółkę, ponieważ Miasto Ostrów Wielkopolski posiada – wraz ze spółką zależną Centrum Rozwoju Komunalnego S.A. – łącznie 58% udziału w kapitale zakładowym i głosów na walnym zgromadzeniu co stanowi pakiet kontrolny.

Grupa BOŚ ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Kemipol Sp. z o.o. Udział Grupy BOŚ w kapitale zakładowym Kemipol Sp. z o.o. równy jest 15%, co zapewnia 15% udziału w głosach na walnym zgromadzeniu spółki. Kontrolny pakiet 51% udziałów w kapitale zakładowym i głosów na walnym zgromadzeniu posiada spółka KEMIRA KEMI AB.

Grupa BOŚ ocenia, że nie wywiera znaczącego wpływu na spółkę Polskie Domy Drewniane S.A. Udział Grupy BOŚ w kapitale zakładowym Polskie Domy Drewniane S.A. równy jest 1%, co nie stanowi pakietu umożliwiającego kontrolę na spółką.

Akcje Wodkan S.A., Kemipol Sp. z o.o. i Polskie Domy Drewniane S.A. zaklasyfikowane są jako inwestycje o charakterze finansowym i wyceniane wg wartości godziwej przez pozostałe dochody całkowite.

4.5. Podatki

Obowiązujące w Polsce prawo dotyczące podatku dochodowego od osób prawnych, podatku dochodowego od osób fizycznych, podatku od towarów i usług czy składek na ubezpieczenia społeczne podlega częstym zmianom, co skutkuje brakiem ugruntowanej praktyki oraz niejasnością i niespójnością przepisów. Sytuacja ta powoduje możliwość występowania różnic w interpretacji przepisów podatkowych przez organy państwowe i podatników. Rozliczenia podatkowe oraz inne rozliczenia (np. celne) mogą być przedmiotem kontroli przez okres do 6 lat. Odpowiednie władze kontrolne uprawnione są do nakładania znaczących kar wraz z odsetkami. Istnieje ryzyko, że organy kontrolne zajmą odmienne stanowisko od stanowiska Spółki w kwestii interpretacji przepisów, co mogłoby wpłynąć na wysokość zobowiązań publicznoprawnych wykazanych w sprawozdaniu finansowym.

Grupa BOŚ rozpoznaje składnik aktywów z tytułu podatku odroczonego bazując na założeniu, że w przyszłości zostanie osiągnięty zysk podatkowy pozwalający na jego wykorzystanie. Pogorszenie uzyskiwanych wyników podatkowych w przyszłości mogłoby spowodować, że założenie to stałoby się nieuzasadnione.

4.6. Rezerwa na ryzyko prawne dotyczące portfela kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych

Na 31 grudnia 2019 roku Grupa BOŚ ujęła w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym rezerwę na ryzyko prawne związane z zawisłymi i przyszłymi sporami dotyczącymi portfela kredytów hipotecznych denominowanych w walutach CHF, EUR i USD udzielonych klientom indywidualnym. Rezerwa została utworzona zgodnie z MSR 37 przyjmując określone założenia co do wypływu środków pieniężnych w okresach przyszłych w kwocie 23,2 mln zł. W związku z toczącymi się sprawami spornymi rezerwa ta wynosi 7,8 mln zł. Na ryzyko prawne związane z potencjalnymi sporami dotyczącymi umów o kredyty i pożyczki hipoteczne denominowane Grupa BOŚ utworzyła rezerwę w kwocie 15,4 mln zł. Na dzień 31 grudnia 2018 roku rezerwa wynosiła 2,0 mln zł.

Model utworzenia rezerwy na ryzyko prawne związane z portfelem kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych oparty został na kalkulacji straty finansowej zgodnie z założonymi scenariuszami uwzględniającymi prawdopodobieństwo niekorzystnego dla Grupy BOŚ prawomocnego rozstrzygnięcia sporu przez sąd. Przyjęte scenariusze niekorzystnych rozstrzygnięć bazują na opiniach prawnych i dotychczasowych doświadczeniach Grupy BOŚ i uwzględniają stwierdzenie nieważności umowy, przewalutowanie kredytu na PLN, zwrot marży stosowanej przy przewalutowaniu wypłaty kwoty kredytu oraz otrzymanych spłat. W modelu utworzenia rezerwy przyjęto również założenie co do prognozy wzrostu ilości pozwów klientów w horyzoncie 5 lat, prawdopodobieństwa realizacji przyjętych scenariuszy rozstrzygnięć, terminu rozstrzygnięcia sądowego. Dla szacunku straty finansowej istotna jest także data udzielenia kredytu.

W chwili publikacji niniejszego skonsolidowanego sprawozdania finansowego ilość spraw sądowych zakończonych prawomocnym wyrokiem sądowym jest stosunkowo niewielka i z tego względu niemiarodajna. Dlatego też szacunek rezerwy na ryzyko prawne związane z zawisłymi i przyszłymi sporami dotyczącymi portfela kredytów hipotecznych denominowanych w walutach obcych jest niepewny, a wysokość rezerwy w przyszłości może ulec zmianie. Rezerwa będzie podlegać okresowemu monitoringowi i ewentualnej aktualizacji na kolejne daty sprawozdawcze.

Grupa BOŚ dokonała analizy wrażliwości szacunku wysokości rezerwy ze względu na zmianę parametrów związanych z prawdopodobieństwem przegranej przez Bank spraw sądowych oraz prawdopodobieństwem materializacji scenariusza stwierdzenia nieważności umowy kredytowej.

w mln zł

WRAŻLIWOŚĆ MODELU	ZMIANA PARAMETRU		
	-25%	SCENARIUSZ BAZOWY	+25%
PRAWDOPODOBIENSTWO PRZEGRANEJ W SĄDZIE	17,5	23,2	28,9
PRAWDOPODOBIENSTWO WYSTĄPIENIA SCENARIUSZA UNIEWAŻNIENIA	16,2	23,2	29,0

4.7. Rezerwa na zwrot kosztów kredytów w przypadku wcześniejszej spłaty

W dniu 11 września 2019 roku Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok w sprawie C-383/18, zgodnie z którym konsumentowi przysługuje prawo do obniżki całkowitego kosztu kredytu proporcjonalnie do okresu wykorzystania kwoty kredytu w przypadku spłaty przed umownym terminem wymagalności. Prawo to obejmuje wszystkie koszty poniesione przez konsumenta, w tym zapłacone jednorazowo prowizje.

Na tej podstawie Grupa BOŚ zmieniła podejście do zwrotu prowizji otrzymanych jednorazowo za udzielenie kredytu. W odniesieniu do portfela kredytów niespłaconych na dzień 31 grudnia 2019 roku Grupa BOŚ utworzyła rezerwę na oczekiwane zwroty otrzymanych prowizji (nota 36 Pozostałe zobowiązania) na podstawie oszacowania spłat kredytów i pożyczek przed umownym terminem wymagalności w kwocie 3 489 tys. zł pomniejszając przychody odsetkowe. Dodatkowo w odniesieniu do kredytów i pożyczek spłaconych przed umownym terminem wymagalności przed dniem 31 grudnia 2019 roku Bank utworzył rezerwę na możliwe zwroty w kwocie 1 183 tys. zł (nota 33 Rezerwy). Poziom rezerwy będzie podlegać okresowemu przeglądowi na kolejne daty sprawozdawcze.

5. Zarządzanie ryzykiem

Zarządzanie ryzykiem skoncentrowane jest bezpośrednio w Banku, z uwagi na fakt, że aktywa Banku stanowią przeważającą część aktywów Grupy BOŚ na dzień 31 grudnia 2019 roku. Wobec powyższego, opis metodologii dotyczący procesu zarządzania ryzykiem kredytowym odnosi się do Banku.

5.1. Ryzyko kredytowe

Definicja ryzyka kredytowego

Ryzyko kredytowe rozumiane jest jako ryzyko potencjalnej straty z tytułu niewykonania zobowiązania w określonym w umowie terminie przez klienta lub kontrahenta.

Metody zarządzania ryzykiem

Bank realizuje politykę zarządzania ryzykiem kredytowym w ujęciu indywidualnym (transakcja kredytowa) i portfelowym uwzględniając poziom apetytu na ryzyko.

Apetyt na ryzyko określany był w ramach granic wyznaczonych przez praktykę ostrożnego i stabilnego zarządzania ryzykiem i przyjmowany jest na poziomie umiarkowanym.

Proces zarządzania ryzykiem kredytowym w Banku obejmował w szczególności:

- 1) postępowanie przy ocenie ryzyka pojedynczej transakcji, ustanawianiu zabezpieczeń oraz podejmowaniu decyzji kredytowych,
- 2) monitorowanie poziomu ryzyka, limitowanie oraz przeprowadzanie testów warunków skrajnych,
- 3) modele ratingowe i scoringowe wykorzystywane w ocenie ryzyka klientów indywidualnych i instytucjonalnych,
- 4) zasady odpowiedzialności w procesie oceny ryzyka kredytowego,
- 5) portfelowy pomiar ryzyka kredytowego,
- 6) zasady zarządzania ekspozycjami detalicznymi i zabezpieczonymi hipotecznie,
- 7) zasady identyfikacji ekspozycji z utratą wartości oraz wyznaczania odpisów aktualizujących,
- 8) zasady raportowania dla kadry kierowniczej Banku,
- 9) systemy informatyczne, wspierające realizację wyżej wymienionych zadań.

Zarządzanie ryzykiem pojedynczych transakcji realizowane było z uwzględnieniem następujących zasad:

- 1) każda transakcja kredytowa wymagała wszechstronnej oceny ryzyka kredytowego, której wyrazem był rating wewnętrzny lub ocena scoringowa,
- 2) podstawą pozytywnej decyzji kredytowej było posiadanie przez klienta zdolności kredytowej,
- 3) pomiar ryzyka kredytowego potencjalnych oraz zawartych transakcji kredytowych dokonywany był na etapie ich udzielania oraz monitorowania,
- 4) proces kredytowy zapewniał niezależność oceny poziomu ryzyka kredytowego od służb sprzedaży,
- 5) decyzje kredytowe podejmowane były przez osoby do tego uprawnione,
- 6) oferowane klientowi warunki transakcji kredytowej zależały od poziomu ryzyka kredytowego związanego z klientem i/lub transakcją.

Finansowanie pojedynczej transakcji uzależnione było od:

- 1) posiadania przez kredytobiorcę zdolności kredytowej do spłaty wnioskowanego zadłużenia w terminach uzgodnionych z Bankiem,
- 2) przedstawienia zabezpieczenia spłaty w formie i o wartości akceptowanej przez Bank, o ile przepisy wewnętrzne tego wymagają,

- 3) spełnienia innych kryteriów warunkujących podjęcie finansowania takich jak, w szczególności, wyniki dotychczasowej współpracy klienta z Bankiem oraz oceny historii kredytowej klienta w sektorze bankowym.

Zarządzanie ryzykiem kredytowym w ujęciu portfelowym realizowane było z wykorzystaniem różnych metod pomiaru i wyceny ryzyka kredytowego, w tym:

- 1) prawdopodobieństwa niewypłacalności,
- 2) oczekiwanej straty kredytowej,
- 3) macierzy migracji pomiędzy okresami opóźnienia lub klasami ryzyka,
- 4) analizy generacji kredytów (kredytów udzielanych w danym okresie czasu),
- 5) udziału i struktury kredytów zagrożonych,
- 6) udziału i struktury ekspozycji z utratą wartości i spełniających przesłankę indywidualnej utraty wartości.

W Banku funkcjonuje Komitet Zarządzania Ryzykiem Kredytowym, którego celem jest kształtowanie zasad zarządzania ryzykiem kredytowym i monitorowanie tego ryzyka, w ramach określonych przez właściwą strategię, politykę lub zasady przyjęte przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą.

Komitet działa w następujących podstawowych obszarach:

- 1) zarządzanie ryzykiem kredytowym i proces kredytowy,
- 2) wycena aktywów,
- 3) modele i metodyki oceny ryzyka kredytowego.

Dodatkowo, wsparcie Rady Nadzorczej w nadzorze nad obszarem ryzyka zapewnia Komitet ds. Ryzyka. W skład Komitetu wchodzi członkowie Rady Nadzorczej. Komitet w szczególności: opiniuje całościową bieżącą i przyszłą gotowość Banku do podejmowania ryzyka, opiniuje strategię zarządzania ryzykiem w działalności Banku, wspiera Radę Nadzorczą we wdrażaniu tej strategii, a także weryfikuje czy ceny aktywów i pasywów oferowane klientom w pełni odzwierciedlają model biznesowy Banku i jego strategię w zakresie ryzyka.

Procesy ustalone w celu zarządzania ryzykiem

W roku 2019, w ramach podjętej przebudowy funkcjonujących procesów oceny ryzyka nakierowanej na poprawę efektywności tych procesów oraz utrzymanie jakości portfela kredytowego, Bank realizował działania zmierzające do optymalizacji procesu monitorowania, usprawnienia procesu podejmowania decyzji kredytowych i obsługi wniosków kredytowych, a także ograniczenia poziomu koncentracji portfela kredytowego.

Bank dokonywał oceny ryzyka przed podjęciem decyzji o zaangażowaniu oraz przez cały okres funkcjonowania transakcji kredytowej, w ramach procesu monitorowania. Zasady oceny ryzyka opisane zostały w części Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka.

Częstotliwość i zakres monitorowania były zależne od poziomu identyfikowanego ryzyka. Monitoring prowadzony był przez odrębną komórkę organizacyjną, wydzieloną w ramach struktur odpowiedzialnych za ocenę i zarządzanie ryzykiem kredytowym, zajmującą się monitoringiem portfela kredytowego i wyceną ekspozycji indywidualnie istotnych.

Ryzyko braku terminowej obsługi lub spłaty zadłużenia oraz ryzyko utraty lub spadku wartości przyjętego zabezpieczenia mitygowane było z wykorzystaniem systemu wczesnego ostrzegania zarządzanego przez komórkę odpowiedzialną za monitoring.

W przypadku zidentyfikowania sytuacji mogących zagrozić terminowej spłacie Bank podejmował działania upominawcze i restrukturyzacyjne wykorzystując w tym celu właściwe narzędzie informatyczne.

W procesie oceny i monitorowania ryzyka Bank wykorzystywał informacje pochodzące z wewnętrznych baz danych oraz ze źródeł zewnętrznych, w tym z Biura Informacji Kredytowej S.A. i Krajowego Rejestru Długów lub Centralnej Bazy Danych – Bankowy Rejestr.

Bank oceniał ryzyko kredytowe z wykorzystaniem modeli ratingowych i scoringowych. Modele były budowane, rozwijane, monitorowane i nadzorowane w Obszarze Ryzyka z uwzględnieniem wewnętrznych i zewnętrznych wymogów w tym zakresie. Modele istotne podlegały okresowej, nie rzadziej niż raz do roku, walidacji dokonywanej przez niezależną komórkę walidacyjną.

W Banku funkcjonował wielostopniowy system podejmowania decyzji kredytowych, którego podstawą jest reguła, że im wyższy poziom ryzyka transakcji wynikający z jej złożoności, kwoty zaangażowania lub sytuacji ekonomiczno-finansowej klienta, tym wyższy jest szczebel decyzyjny uprawniony do podjęcia decyzji. Szczeblami decyzyjnymi o najwyższych poziomach uprawnień są Komitet Kredytowy Centrali i Zarząd Banku. Decyzje kredytowe podejmowane są po wcześniejszej weryfikacji ryzyka dokonanej przez osobę wyspecjalizowaną w jego ocenie i mitygacji, tj. eksperta ds. ryzyka umiejscowionego w wyodrębnionej komórce organizacyjnej Centrali Banku, niezależnego od obszaru biznesowego Banku.

Podejmując decyzje kredytowe w sprawie transakcji zawieranych z członkami organów Banku lub osobami zajmującymi stanowiska kierownicze w Banku albo podmiotami powiązаныmi z nimi kapitałowo lub organizacyjnie, Bank uwzględniał wymogi ustawy Prawo bankowe.

Bank preferował transakcje zabezpieczone z zastrzeżeniem, że w segmencie detalicznym ustalono maksymalny poziom transakcji niezabezpieczonych z uwzględnieniem specyfiki produktowej, wpływu tych transakcji na wyniki Banku i wysokość potencjalnej straty.

Poziom zabezpieczenia był uzależniony od poziomu ryzyka generowanego przez transakcję, w tym w szczególności od rodzaju transakcji i długości jej trwania.

Ustalając wartość zabezpieczenia Bank kierował się zasadą ostrożnej wyceny.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank uwzględniał:

- 1) należytą ochronę interesów Banku,
- 2) wysokość kosztów związanych z ustanowieniem danego zabezpieczenia,
- 3) możliwość szybkiego upłynnienia danego zabezpieczenia.

Bank oceniając i monitorując wartość zabezpieczenia korzysta z zewnętrznych baz danych, w tym dla potrzeb weryfikacji lub aktualizacji wartości nieruchomości - z bazy AMRON oraz bazy Cenatorium sp. z o.o.

W 2019 roku Bank wdrożył politykę zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi zawierającą strategię działania umożliwiającą uzyskanie określonej w czasie redukcji ekspozycji nieobsługiwanymi oraz plan operacyjny wspierający realizację działań strategicznych. Polityka i plan powstały jako realizacja Wytycznych EBA/GL/2018/06 dotyczących zarządzania ekspozycjami nieobsługiwanymi (NPE) i restrukturyzowanymi wydanych 31 października 2018 roku.

Narzędzia/techniki służące do pomiaru ryzyka

Klient i transakcja podlegały wszechstronnej ocenie ryzyka kredytowego uwzględniającej wymagania nadzorcze w tym zakresie.

Bank różnicował modele oceny ryzyka w zależności od rodzaju klienta i transakcji kredytowej.

Model oceny ryzyka kredytowego dla osób fizycznych ubiegających się o finansowanie na cele niezwiązane z działalnością gospodarczą obejmował analizę ilościową – polegającą na ustaleniu wysokości i stabilności źródeł spłaty zobowiązania kredytowego – oraz analizę jakościową, polegającą na ocenie cech klienta, które mają istotny wpływ na skłonność do spłaty zaciągniętego zobowiązania kredytowego w terminach określonych w umowie, w tym ocenę scoringową i ocenę zachowania klienta w oparciu o informacje z Biura Informacji Kredytowej S.A. W procesie oceny zostały uwzględnione postanowienia Rekomendacji T i S KNF, w szczególności w zakresie wprowadzenia odpowiednich poziomów wskaźnika Dtl i LtV oraz możliwości zastosowania uproszczonej oceny zdolności kredytowej.

Model oceny ryzyka klientów ubiegających się o finansowanie na cele związane z prowadzeniem działalności gospodarczej lub statutowej (spółki komunalne) uwzględniał dwa obszary: ocenę klienta i ocenę transakcji (ocena ratingowa).

Ocena klienta dokonywana była na podstawie elementów ilościowych i jakościowych. Ocena ilościowa dotyczyła podstawowych, z punktu widzenia generowania wyniku finansowego i zachowania płynności, obszarów działalności klienta. Ocena jakościowa obejmowała ocenę w szczególności: planów rozwojowych, doświadczenia i umiejętności osób zarządzających, jakości relacji klienta z otoczeniem zewnętrznym, w tym z Bankiem.

Ocena klienta dokonywana była na tle sytuacji ekonomicznej branży, lokalnego rynku i kraju. Dodatkowo, przy wybranych transakcjach, ocena uwzględniała skalę narażenia klienta na negatywne skutki zmian stóp procentowych i kursów walutowych oraz stosowaną przez klienta politykę zabezpieczeń przed ryzykiem kursowym i stopy procentowej.

Model oceny ryzyka jednostek samorządu terytorialnego składa się z analizy Klienta opierającej się o ocenę podstawowych wskaźników budżetowych, wskaźników zadłużenia oraz analizę transakcji opierającą się o ocenę planowanych wskaźników zadłużenia, jakości zabezpieczenia i długości trwania transakcji.

W przypadku finansowania klienta funkcjonującego w ramach grupy podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie Bank oceniał ryzyko kredytowe z uwzględnieniem wpływu sytuacji podmiotów powiązanych.

Ocena transakcji dokonywana była w szczególności na podstawie oceny celu finansowania, długości okresu kredytowania i wartości zabezpieczenia spłaty. Bank ustanawiał taką strukturę finansowania, aby zapewnić podział ryzyka pomiędzy kredytobiorcę i Bank, głównie poprzez odpowiednie do skali ryzyka zaangażowanie środków własnych kredytobiorcy.

Narzędzia do pomiaru ryzyka kredytowego

Bank wykorzystuje w celu pomiaru ryzyka kredytowego różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Zróżnicowanie stosowanych aplikacji powiązane jest z segmentacją klienta i/lub rodzajami transakcji kredytowych.

Aktualnie Bank kontynuuje realizację działania projektowego obejmującego:

- optymalizację procesów kredytowych uwzględniającą wszystkie znaczące elementy od ofertowania poprzez ocenę ryzyka, decyzję w sprawie zawarcia transakcji po monitorowanie i działania zaradcze w przypadku identyfikacji zagrożenia dla terminowej spłaty oraz
- wdrożenie nowych rozwiązań procesowych do zmodernizowanego narzędzia typu workflow, które docelowo stosowane będzie w odniesieniu do wszystkich segmentów klientów obsługiwanych w Banku.

Obecnie w celu pomiaru ryzyka kredytowego Banku wykorzystuje różnego rodzaju narzędzia/aplikacje, w których zostały zaimplementowane obowiązujące m.in. modele ratingowe/scoringowe i metodyka oceny zdolności kredytowej.

Opis poszczególnych ryzyk koncentracji, sposobów ich pomiaru, monitorowania

Zarządzania ryzykiem koncentracji Bank dokonywał zgodnie z zasadami określonymi w "Polityce zarządzania ryzykiem koncentracji".

Bank identyfikował, dokonywał pomiaru, monitorował i raportował ryzyko koncentracji zaangażowania na poziomie:

- 1) pojedynczego klienta/transakcji oraz
- 2) portfela kredytowego.

Na poziomie klienta i transakcji, ryzyko koncentracji zaangażowania zarządzane było poprzez przestrzeganie nadzorczych limitów zaangażowania, w szczególności wynikających z przepisów Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku lub Prawa Bankowego, jak również poprzez stosowanie zasady, że przebieg procesu oceny i monitorowania ryzyka zależy od kwoty zaangażowania kredytowego.

Na poziomie portfela kredytowego zarządzanie koncentracją zaangażowań dokonywane było poprzez przestrzeganie limitów wewnętrznych lub wartości ostrzegawczych, zatwierdzonych przez Zarząd Banku lub Radę Nadzorczą w przypadku limitów, poprzez które Bank określa akceptowany poziom apetytu na ryzyko kredytowe.

W szczególności Bank stosował następujące limity:

- geograficzne – zaangażowanie wobec innych krajów,
- dotyczące parametrów produktowych – np. maksymalne LTV,
- dotyczące portfela kredytów zabezpieczonych hipotecznie i finansujących nieruchomości – wynikające z Rekomendacji KNF,
- udziału kredytów walutowych w portfelu kredytów Banku,
- limit dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie, wobec których zaangażowanie Banku przekracza 10% uznanego kapitału Banku,
- limity dopuszczalnego łącznego zaangażowania wobec podmiotów/grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie uzależnione od ratingu podmiotu dominującego lub podmiotu o największym zaangażowaniu,

- limity branżowe,
- limit na ekspozycje kredytowe wobec spółek zależnych Banku.

Bank stosował w procesie zarządzania ryzykiem koncentracji system wskaźników wczesnego ostrzegania dla limitów wewnętrznych. Podstawowe założenie systemu opiera się wyróżnieniu trzech poziomów wykorzystania limitu i stopniowym wdrażaniu działań mitygujących ryzyko przekroczenia limitu w zależności od poziomu jego wykorzystania.

Poziom wykorzystania limitów był cyklicznie monitorowany i raportowany organom Banku w trybie wynikającym z regulacji wewnętrznych Banku.

5.1.1. Opis metodologii rozpoznawania utraty wartości ekspozycji kredytowych

Na każdy dzień sprawozdawczy Bank dokonuje przeglądu ekspozycji kredytowych polegającego na identyfikacji ekspozycji kredytowych zagrożonych utratą wartości oraz ekspozycji w odniesieniu, do których odnotowano znaczny wzrost ryzyka kredytowego od momentu początkowego ujęcia – biorąc pod uwagę racjonalne i możliwe do udokumentowania informacje, włączając w to dane dotyczące przyszłości. Następnie wyznacza odpis na oczekiwane straty kredytowe w oparciu o podział ekspozycji na trzy Koszyki w zależności od zmian dotyczących jakości kredytowej. Co do zasady, wszystkie nowo udzielone ekspozycje z wyłączeniem aktywów POCI klasyfikowane są jako ekspozycje w Koszyku 1.

Bank przeprowadza podział ekspozycji kredytowych, uwzględniając wielkość ich zaangażowania oraz charakterystykę ryzyka, na ekspozycje wyceniane metodą indywidualną i metodą grupową oraz przeprowadza ocenę tych ekspozycji pod względem wystąpienia przesłanek wskazujących na utratę ich wartości.

Poza aktywami POCI za ekspozycje kredytowe, które utraciły wartość Bank uznaje te ekspozycje, dla których wystąpiły przesłanki utraty wartości wynikające z jednego lub więcej zdarzeń mających miejsce po początkowym ujęciu ekspozycji w księgach Banku i zdarzenie powodujące stratę ma wpływ na oczekiwane przepływy pieniężne wynikające z tej ekspozycji, których wiarygodne oszacowanie jest możliwe.

Za przesłanki utraty wartości Bank uznaje w szczególności:

- opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 90 dni, z wyłączeniem ekspozycji kredytowych banków, dla których przyjmuje się opóźnienie w spłacie kapitału lub odsetek przekraczające 7 dni,
- pogorszenie się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 14 i gorszej, wskazującej na zagrożenie dla spłaty zadłużenia,
- przyznanie klientowi przez Bank, ze względów ekonomicznych lub prawnych wynikających z trudności ekonomiczno-finansowych klienta udogodnienia w warunkach finansowania (zawarcie umowy restrukturyzacji),
- pogorszenie wskaźników finansowych dotyczących między innymi: płynności klienta oraz możliwości obsługi zadłużenia,
- ogłoszenie upadłości, wysokie prawdopodobieństwo upadłości lub innej reorganizacji wpływające na pogorszenie się sytuacji finansowej i wypłacalności dłużnika,
- wystąpienie innych zdarzeń, będących równoważnymi z wejściem klienta w stan niewypłacalności, skutkującymi niemożliwością terminowej spłaty zadłużenia.

W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych, w uzupełnieniu do wymienionych wyżej, za przesłankę utraty wartości uznaje się fakt występowania deficytu środków pieniężnych w trakcie okresu kredytowania oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa

dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej przez Bank perspektywie do końca okresu finansowania.

Pomiar utraty wartości ekspozycji kredytowych metodą indywidualną oparty jest na wyliczeniu bieżącej wartości oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych zdyskontowanych z zastosowaniem pierwotnej efektywnej stopy procentowej. W przypadku kredytów, dla których zostało ustanowione zabezpieczenie, bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych uwzględnia przepływy pieniężne, które mogą zostać uzyskane z egzekucji przedmiotu zabezpieczenia, pomniejszone o koszty egzekucji oraz sprzedaży przedmiotu. W przypadku ekspozycji kredytowych związanych z finansowaniem projektów elektrowni wiatrowych bieżąca wartość oczekiwanych przyszłych przepływów pieniężnych szacowana jest w oparciu o opracowany model wyceny pozwalający na symulowanie indywidualnych przepływów pieniężnych prawdopodobnych do wygenerowania w ramach realizacji poszczególnych projektów przy zadanych, możliwych do modyfikacji parametrów wyceny. W wyniku obniżenia wartości bieżącej możliwych do realizacji przepływów pieniężnych, tworzony jest odpis z tytułu utraty wartości odpowiadający przewidywanej stracie kredytowej z tytułu niewywiązania się dłużnika ze zobowiązań wobec Banku.

Metodę indywidualną pomiaru utraty wartości stosuje się w odniesieniu do:

- 1) ekspozycji kredytowych indywidualnie istotnych:
 - spełniających przesłanki indywidualnej utraty wartości lub znajdujących się w okresie kwarantanny lub
 - dotyczących klienta, wobec którego Bank posiada inne ekspozycje kredytowe, dla których rozpoznano przesłankę indywidualnej utraty wartości (propagacja utraty wartości) lub
- 2) ekspozycji kredytowych indywidualnie nieistotnych, dla których jest identyfikowana przesłanka utraty wartości lub ekspozycje znajdują się w okresie kwarantanny, o ile na moment rozpoznania utraty wartości były znaczące indywidualnie oraz spełniały dodatkowe warunki określone przez Bank,
- 3) ekspozycji kredytowych nieistotnych, posiadających nietypowe charakterystyki ryzyka kredytowego.

Poziom odpisów z tytułu utraty wartości na należności uznane za indywidualnie nieistotne, dla których stwierdzono wystąpienie przesłanki utraty wartości dokonywany jest w oparciu o parametry pomiaru utraty wartości szacowane metodami statystycznymi na podstawie danych historycznych, dla wyodrębnionych portfeli, grupowanych dla celów łącznego pomiaru utraty wartości według podobnych charakterystyk ryzyka kredytowego. Historyczne trendy strat są oczyszczane ze zdarzeń jednorazowych.

Bank w wycenie grupowej stosuje podział na 8 homogenicznych portfeli ryzyka w ramach dwóch segmentów klienta (indywidualnego i instytucjonalnego):

- klienci detaliczni kredyty hipoteczne (portfel dalej segmentowany ze względu na poziom LtV oraz walutę udzielenia kredytu),
- klienci detaliczni pożyczki gotówkowe,
- klienci detaliczni pożyczki hipoteczne,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw (z wyłączeniem pożyczek hipotecznych) z wyłączeniem mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,
- klienci detaliczni ekspozycje kredytowe wobec mikroprzedsiębiorstw stosujących zasady rachunkowości określone Ustawą o rachunkowości (prowadzących pełną rachunkowość), klasyfikowanych jako klienci pionu detalicznego,

- klienci detaliczni pozostali,
- klienci korporacyjni, w tym instytucje finansowe oraz klienci segmentu funduszy ekologicznych,
- klienci portfela finansów publicznych.

Odwrócenie straty, czyli ponowna klasyfikacja kredytu jako bez utraty wartości możliwa jest po wystąpieniu kryterium ustąpienia przesłanki oraz upływie określonego okresu kwarantanny, w którym przesłanka nie jest identyfikowana.

Dla ekspozycji, dla których nie zidentyfikowano przesłanki utraty wartości, Bank tworzy odpis z tytułu oczekiwanych strat kredytowych wyznaczany metodą grupową.

Na potrzeby oceny czy od momentu początkowego ujęcia aktywa finansowego nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego Bank porównuje poziom ryzyka niewywiązania ze zobowiązania w czasie oczekiwanego okresu udzielonego finansowania na dzień sprawozdawczy oraz na datę początkowego ujęcia. Bank uznaje, że dla danego aktywa został zidentyfikowany istotny wzrost ryzyka kredytowego, jeśli zostanie spełnione kryterium ilościowe lub jakościowe lub jeśli przeterminowanie przekroczy 30 dni, wystąpienie danego kryterium jest weryfikowane na poziomie ekspozycji.

Kryteria ilościowe

Miarę, na podstawie której dokonywana jest klasyfikacja do koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów detalicznych, Bank wyznacza jako różnicę:

- 1) bieżącej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywotnie PD w horyzoncie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę sprawozdawczą,
- 2) pierwotnej oceny ryzyka kredytowego określonej jako dożywotnie PD w okresie od daty sprawozdawczej do daty zapadalności wyznaczone na podstawie charakterystyk obowiązujących na datę początkowego ujęcia.

Ocena istotnego pogorszenia ryzyka kredytowego przeprowadzana jest przez porównanie obserwowanej wartości relatywnej zmiany w ocenie ryzyka z wartością teoretyczną, która stanowi próg, powyżej którego Bank uznaje, iż nastąpiło istotne pogorszenie ryzyka kredytowego.

Próg alokacji na poziomie pojedynczej ekspozycji wyznaczany jest poprzez model statystyczny w oparciu m.in. o informacje na temat oceny ryzyka kredytowego na datę początkowego ujęcia oraz czas od daty początkowego ujęcia ekspozycji.

Klasyfikacja do koszyka 2 w przypadku ekspozycji klientów korporacyjnych, oparta jest na założeniu stałego ratingu w czasie (Bank nie oczekiwał poprawy oceny ratingowej w czasie) i następuje w sytuacji pogorszenia się w okresie kredytowania sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika, wyrażające się zaklasyfikowaniem do klasy ratingowej 12 lub 13 lub reklasyfikacji do ratingu 9-11 w przypadku, gdy rating wyznaczony na moment początkowego ujęcia był niższy 6.

Kryteria jakościowe

Klasyfikacji do koszyka 2 Bank dokonuje w następujących przypadkach:

- 1) występuje opóźnienie w spłacie (powyżej określonego progu materialności) powyżej 30 dni na datę sprawozdawczą lub co najmniej raz w ciągu trzech ostatnich dat raportowych,
- 2) ekspozycja kredytowa restrukturyzowana, dla której ustąpiła przesłanka utraty wartości oraz upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana,
- 3) wystąpienia statusu forborne.

Poza ww. kryteriami, Bank określił inne specyficzne kryteria jakościowe np.: specyficzne dla klientów danego segmentu, identyfikowane w ramach monitorowania klientów instytucjonalnych (ekspozycje o podwyższonym ryzyku "watch lista") lub identyfikowane w wyniku wieloczynnikowej i całościowej analizy ryzyka kredytowego.

Zgodnie z paragrafem 5.5.10 Standardu MSSF 9, Bank wyodrębnia ekspozycje o niskim ryzyku kredytowym. Ekspozycja kredytowa wiąże się z niskim ryzykiem niewykonania zobowiązania, w przypadku, gdy pożyczkobiorca ma wysoką krótkoterminową zdolność spełniania swych obowiązków w zakresie wynikającym z umowy, a niekorzystne zmiany warunków gospodarczych i biznesowych w dłuższej perspektywie mogą – lecz niekoniecznie muszą – ograniczyć zdolność pożyczkobiorcy do wypełniania jego obowiązków w zakresie wynikających z umowy przepływów pieniężnych.

Bank stosuje kryterium niskiego ryzyka (Low Credit Risk) dla ekspozycji z portfela klienta portfela finansów publicznych, które nie spełnią jakościowych czynników klasyfikacji do Koszyka 2 oraz dla których nie zidentyfikowano przesłanek utraty wartości.

Bank na potrzeby szacowania odpisów z tytułu utraty wartości (strat oczekiwanych) kontynuuje wykorzystywanie własnych oszacowań parametrów ryzyka bazujących na modelach wewnętrznych uwzględniających wymogi MSSF 9 (takie jak: oszacowanie parametrów w horyzoncie czasu życia ekspozycji czy uwzględnienie przyszłych warunków makroekonomicznych). Bank wypracował metodologię dla parametrów modeli oraz zbudował modele zgodne z MSSF 9. Oczekiwane straty kredytowe stanowią iloczyn indywidualnych dla każdej ekspozycji oszacowanych wartości parametrów PD, LGD i EAD oraz CCF, a finalna wartość strat oczekiwanych jest sumą strat oczekiwanych w poszczególnych okresach (w zależności od koszyka w horyzoncie 12 miesięcy lub pozostałego czasu życia) zdyskontowanych efektywną stopą procentową. Oszacowane parametry zgodnie z założeniami MSSF 9 podlegają korekcie z tytułu oczekiwań w zakresie sytuacji makroekonomicznej. Bank koryguje parametry ryzyka w celu uwzględnienia przyszłych informacji makroekonomicznych (takich jak: PKB, stopa bezrobocia, WIBOR, kursy walutowe, inflacja) dla portfeli, dla których zidentyfikował zależność. Wykorzystano scenariusze opracowywane wewnętrznie. Źródłem informacji o wartościach czynników makroekonomicznych są prognozy sporządzone przez analityków ekonomicznych Banku.

Wartość odpisów z tyt. utraty wartości (na oczekiwane straty kredytowe), rezerw na gwarancje finansowe i udzielone zobowiązania, utworzonych w złotych oraz w walutach obcych (włączając różnice kursowe) jest odnoszona odpowiednio na koszty lub przychody Banku z tytułu odpisów i rezerw.

Metodyka i założenia przyjęte przez Bank do szacowania utraty wartości podlegają regularnej analizie w celu zmniejszenia rozbieżności pomiędzy stratami szacowanymi a rzeczywistymi. W celu oceny adekwatności odpisów z tytułu utraty wartości, wyznaczonych zarówno w ramach analizy grupowej, jak i indywidualnej przeprowadzana jest weryfikacja historyczna (backtesting), której wyniki są brane pod uwagę przy określeniu działań wpływających na poprawę jakości procesu.

5.1.2. Należności od innych banków

Poniżej zaprezentowano wartości brutto należności od innych banków w podziale na grupy ratingowe nadane przez Moody's, Fitch oraz Standard & Poor's (S&P).

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Moody's		
A1	46 281	27 879
A2	63 495	41 917
A3	2 030	1 150
Aa1	9 664	18 565
Aa2	417	496
Aa3	12 622	48 567
Baa1	5 898	31 583
Baa3	683	43
Fitch		
A-	10 090	4 200
BBB+	-	245
BBB	516	-
S&P		
A	-	9 149
bez ratingu		
	14 037	12 310
Razem	165 733	196 104

Rating wewnętrzny	Odpowiadająca klasa wg Moody's	31-12-2019	31-12-2018
E	Ba3, B1	14 037	-
G	B3	-	12 310
Razem		14 037	12 310

5.1.3. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	11 128 284	10 314 827
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)</i>	8 691 476	8 291 717
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:</i>	2 436 808	2 023 110
<i>farmy wiatrowe</i>	1 290 953	1 039 500
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	402 594	772 254
<i>farmy wiatrowe</i>	252 616	603 282
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 601 327	1 656 193
<i>farmy wiatrowe</i>	13 553	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	13 132 205	12 743 274
Odpisy z tytułu utraty wartości na:		
<i>należności od klientów – (Koszyk 1)</i>	- 79 182	- 59 012
<i>należności od klientów – (Koszyk 2), w tym:</i>	- 124 948	- 107 416
<i>farmy wiatrowe</i>	- 32 837	- 36 867
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:</i>	- 11 511	- 23 346
<i>farmy wiatrowe</i>	- 9 633	- 21 378
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:</i>	- 955 372	- 853 659
<i>farmy wiatrowe</i>	- 8 790	- 31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 1 171 013	- 1 043 433
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	11 961 192	11 699 841
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy		
Wartość godziwa, w tym:	38 285	104 653
<i>farmy wiatrowe</i>	-	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	38 285	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	4 317	5 023
Pozostałe należności	-	10
Razem należności od klientów	12 003 794	11 809 527

Klasyfikacja należności od klientów wg metody wyceny w podziale na segmenty:

31-12-2019	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny - kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny - pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu					
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	7 658 540	3 469 744	2 826 680	643 064	11 128 284
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)</i>	5 445 050	3 246 426	2 647 037	599 389	8 691 476
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:</i>	2 213 490	223 318	179 643	43 675	2 436 808
<i>farmy wiatrowe</i>	1 290 953	-	-	-	1 290 953
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	400 153	2 441	1 561	880	402 594
<i>farmy wiatrowe</i>	252 616	-	-	-	252 616
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 246 411	354 916	212 400	142 516	1 601 327
<i>oceniane indywidualnie</i>	1 169 017	96 062	77 074	18 988	1 265 079
<i>farmy wiatrowe</i>	13 553	-	-	-	13 553
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	9 305 104	3 827 101	3 040 641	786 460	13 132 205

31-12-2019	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny – kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny – pozostałe kredyty	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości na:					
<i>należności od klientów – (Koszyk 1)</i>	- 61 245	- 17 937	- 5 883	- 12 054	- 79 182
<i>należności od klientów – (Koszyk 2), w tym:</i>	- 98 136	- 26 812	- 16 790	- 10 022	- 124 948
<i>farmy wiatrowe</i>	- 32 837	-	-	-	- 32 837
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:</i>	- 11 500	- 11	- 6	- 5	- 11 511
<i>farmy wiatrowe</i>	- 9 633	-	-	-	- 9 633
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:</i>	- 725 286	- 230 086	- 129 270	- 100 816	- 955 372
<i>oceniane indywidualnie</i>	- 664 909	- 48 082	- 39 742	- 8 340	-712 991
<i>farmy wiatrowe</i>	- 8 790	-	-	-	- 8 790
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 896 167	- 274 846	- 151 949	- 122 897	- 1 171 013
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	8 408 937	3 552 255	2 888 692	663 563	11 961 192
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy					
Wartość godziwa, w tym:	36 347	1 938	648	1 290	38 285
<i>farmy wiatrowe</i>	-	-	-	-	-
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	36 347	1 938	648	1 290	38 285
Złożone depozyty zabezpieczające	4 317	-	-	-	4 317
Razem należności od klientów	8 449 601	3 554 193	2 889 340	664 853	12 003 794

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny – kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny – pozostałe kredyty	Razem
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu					
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości, w tym:	6 720 296	3 594 531	2 993 105	601 426	10 314 827
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nie nastąpił istotny wzrost ryzyka kredytowego (Koszyk 1)</i>	4 858 511	3 433 206	2 861 987	571 219	8 291 717
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2), w tym:</i>	1 861 785	161 325	131 118	30 207	2 023 110
<i>farmy wiatrowe</i>	1 039 500	-	-	-	1 039 500
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne, w tym:	769 676	2 578	1 756	822	772 254
<i>farmy wiatrowe</i>	603 282	-	-	-	603 282
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3), w tym:	1 306 307	349 886	210 919	138 967	1 656 193
<i>oceniane indywidualnie</i>	1 202 614	90 124	72 419	17 705	1 292 738
<i>farmy wiatrowe</i>	124 874	-	-	-	124 874
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (brutto)	8 796 279	3 946 995	3 205 780	741 215	12 743 274

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Klient indywidualny – kredyty mieszkaniowe	Klient indywidualny – pozostałe kredyty	Razem
Odpisy z tytułu utraty wartości na:					
<i>należności od klientów – (Koszyk 1)</i>	- 47 684	- 11 328	- 4 420	- 6 908	- 59 012
<i>należności od klientów – (Koszyk 2), w tym:</i>	- 100 351	- 7 065	- 4 026	- 3 039	- 107 416
<i>farmy wiatrowe</i>	- 36 867	-	-	-	- 36 867
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) niewykazujące utraty wartości, w tym:</i>	- 23 341	- 5	- 3	- 2	- 23 346
<i>farmy wiatrowe</i>	- 21 378	-	-	-	- 21 378
<i>należności od klientów – (Koszyk 3) wykazujące utratę wartości, w tym:</i>	- 632 300	- 221 359	- 126 550	- 94 809	- 853 659
<i>oceniane indywidualnie</i>	- 569 833	- 44 436	- 37 190	- 7 246	- 614 269
<i>farmy wiatrowe</i>	- 31 876	-	-	-	- 31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 803 676	- 239 757	- 134 999	- 104 758	- 1 043 433
Razem należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (netto)	7 992 603	3 707 238	3 070 781	636 457	11 699 841
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy					
Wartość godziwa, w tym:	101 552	3 101	904	2 197	104 653
<i>farmy wiatrowe</i>	53 083	-	-	-	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	101 552	3 101	904	2 197	104 653
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	-	-	-	5 023
Pozostałe należności	10	-	-	-	10
Razem należności od klientów netto	8 099 188	3 710 339	3 071 685	638 654	11 809 527

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartość brutto), które nie są zaległe i w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości

Dla należności wycenianych wg zamortyzowanego kosztu, dla których nie zanotowano żadnych opóźnień w spłacie (nawet 1 dnia) nie rozpoznaje się utraty wartości pod warunkiem, że nie wystąpiły inne przesłanki utraty wartości. Są to należności klientów o dobrej sytuacji ekonomiczno-finansowej, o regularnych spłatach, dla których nie występowały przesłanki utraty wartości, a odpisy tworzone na poniesione, lecz niezidentyfikowane straty.

Ogólna charakterystyka klas ratingowych przedstawia się następująco:

Rating 1	Najwyższa jakość kredytowa
Rating 2	Bardzo wysoka jakość kredytowa
Rating 3	Wysoka jakość kredytowa
Ratingi 4-5	Bardzo dobra jakość kredytowa
Ratingi 6-7	Dobra jakość kredytowa
Ratingi 8-9	Zadawalająca jakość kredytowa
Ratingi 10-11	Przeciętna i słaba jakość kredytowa
Ratingi 12-13	Bardzo słaba jakość kredytowa
Ratingi 14-16	Brak zdolności kredytowej (jakość kredytowa nie występuje)

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które nie były przeterminowane i dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów.

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	5 329	4 123
	(4-5)	249 216	304 114
	(6-7)	1 279 628	1 213 136
	(8-9)	2 447 471	1 722 978
	(10-11)	2 235 995	2 361 148
	(12-13)	1 297 370	905 575
	bez ratingu	97 495	143 899
Razem należności od klientów instytucjonalnych		7 612 504	6 654 973
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 333 194	3 463 811
Razem należności od klientów indywidualnych		3 333 194	3 463 811
Razem		10 945 698	10 118 784

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

* \ Oceny są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie "1" oznacza najlepszą a "16" najgorszą klasyfikację.

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu (wartości brutto), które są zaległe na dzień sprawozdawczy, lecz w przypadku których nie nastąpiła utrata wartości w podziale na klasy klientów i dni opóźnienia w spłacie wraz z ogólną charakterystyką

Jako zaangażowanie przeterminowane przyjmuje się sumę należności od klientów Banku przeterminowanych o jeden lub więcej dni. Dla należności od klientów przeterminowanych krócej niż 90 dni nie rozpoznaje się utraty wartości, chyba że inne dostępne informacje świadczą o jej wystąpieniu.

Poniżej zaprezentowano kwoty brutto należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu, które były przeterminowane, lecz dla których nie rozpoznano utraty wartości w podziale na klasy klientów:

31-12-2019	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
Opóźnienia w spłacie			
od 1 do 30 dni	22 609	108 826	131 435
od 31 do 60 dni	607	20 012	20 619
od 61 do 90 dni	264	7 708	7 972
pow. 90 dni	3 254	4	3 258
Razem	26 734	136 550	163 284

31-12-2018	Klient instytucjonalny	Klient indywidualny	Razem
Opóźnienia w spłacie			
od 1 do 30 dni	25 522	100 838	126 360
od 31 do 60 dni	10 394	24 094	34 488
od 61 do 90 dni	4 407	5 788	10 195
Razem	40 323	130 720	171 043

Należności od klientów wycenianie wg zamortyzowanego kosztu, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na klasy klientów wraz z ogólną charakterystyką

Poniżej przedstawiono wycenianie wg zamortyzowanego kosztu należności od klientów, w przypadku których wykazano utratę wartości w podziale na segmenty.

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów instytucjonalnych	1 246 411	1 306 307
Należności od klientów indywidualnych	354 916	349 886
Razem	1 601 327	1 656 193

Podział portfela należności od klientów Grupy BOŚ (wartość brutto) wg ratingów/scoringu, w podziale na segmenty klientów:

Wyszczególnienie	Rating	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów instytucjonalnych	(1-3)	5 329	4 123
	(4-5)	287 532	351 254
	(6-7)	1 318 577	1 225 210
	(8-9)	2 492 557	1 964 472
	(10-11)	2 427 806	2 867 509
	(12-13)	1 672 842	1 396 826
	(14-16)	965 851	864 944
	bez ratingu	170 957	223 493
Razem należności od klientów instytucjonalnych		9 341 451	8 897 831
Należności od klientów indywidualnych	bez ratingu	3 829 039	3 950 096
Razem należności od klientów indywidualnych		3 829 039	3 950 096
Razem		13 170 490	12 847 927

Klasy ratingowe są prezentowane według stanu na datę sprawozdawczą.

* \ Ocenę są zgodne z wewnętrzną klasyfikacją Banku, gdzie "1" oznacza najlepszą a "16" najgorszą klasyfikację.

Opis ustanowionych zabezpieczeń na kredyty i pożyczki

Bank przyjmował na zabezpieczenie wierzytelności zabezpieczenia rzeczowe i osobiste. Zasady ustanawiania zabezpieczeń transakcji zakładają zabezpieczenie adekwatne do poziomu ryzyka generowanego przez tę transakcję.

Bank preferował zabezpieczenia kredytów:

- 1) które umożliwiały zmniejszenie tworzonych odpisów aktualizacyjnych,
- 2) łatwo zbywalne, dające możliwość osiągnięcia ceny pokrywającej wierzytelność Banku.

Przy wyborze formy zabezpieczenia Bank dokonuje weryfikacji podstawowych kryteriów decydujących o jego skuteczności, w tym:

- 1) zbywalności zabezpieczenia, tj. możliwości zbycia przedmiotu zabezpieczenia bez istotnego obniżenia jego ceny w czasie, które nie naraża Banku na zmianę wartości zabezpieczenia ze względu na właściwą danemu przedmiotowi fluktuację cen,
- 2) wartości możliwej do uzyskania podczas ewentualnego postępowania windykacyjnego, z uwzględnieniem ograniczeń prawnych, ekonomicznych oraz innych mogących wpływać na rzeczywistą możliwość zaspokojenia się Banku z przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) dostępu i możliwości kontroli przedmiotu zabezpieczenia w okresie trwania ekspozycji.

Zasadą stosowaną w Banku było ustanowienie prawnego zabezpieczenia, o ile było ono wymagane przed uruchomieniem środków z udzielanego kredytu.

Bank korygował wartość zabezpieczenia stosując wskaźniki korekty ustalane indywidualnie dla poszczególnych rodzajów/przedmiotów zabezpieczenia. Wartość zabezpieczenia co do zasady podlegała monitorowaniu w całym okresie kredytowania.

W przypadku ekspozycji zabezpieczonych hipotecznie Bank stosował zalecenia Rekomendacji S w sprawie maksymalnych poziomów LtV i wymaganego wkładu własnego kredytów.

W procesie monitorowania wartości nieruchomości Bank stosował, między innymi, portfelową aktualizację wartości przy wykorzystaniu metod statystycznych.

W przypadku zabezpieczenia na nieruchomości podstawą do określenia wartości przyjmowanego zabezpieczenia była wycena sporządzona przez osobę posiadającą niezbędne kwalifikacje i doświadczenie w zakresie oceny wartości nieruchomości. Bank weryfikował wartość z wyceny wykorzystując dane, między innymi, z Systemu Analiz i Monitorowania Rynku Obrotu Nieruchomościami (AMRON) i Bazy Cenatorium.

Przejęte zabezpieczenia

Bank klasyfikuje przejęte zabezpieczenia jako aktywa przejęte za długi i wycenia zgodnie z przyjętymi zasadami rachunkowości opisanymi w notcie 2.18 skonsolidowanego sprawozdania finansowego.

Przed przejęciem majątkowych zabezpieczeń wierzytelności Banku, obowiązującą zasadą jest posiadanie koncepcji zagospodarowania przejmowanych zabezpieczeń. Dokument określający koncepcję zagospodarowania zawiera wszelkie niezbędne informacje, istotne do podjęcia decyzji o przejęciu przedmiotu zabezpieczenia na własność Banku, a w szczególności:

- 1) przewidywane do poniesienia koszty związane z ewentualnym dozorem, przechowywaniem, ubezpieczeniem, podatkami, itp.
- 2) informacje dotyczące potencjalnego nabywcy, wynegocjowanej ceny oraz warunków płatności, w przypadku planowanej sprzedaży przedmiotu zabezpieczenia,
- 3) opłacalność transakcji.

Majątkowe zabezpieczenia wierzytelności, które były przejmowane przez Bank, w większości posiadały już nabywców i transakcja sprzedaży była dla Banku opłacalna. W takich przypadkach zadłużenie kredytowe było obniżane o uzyskaną cenę zbycia, a nie o wartość wynikającą z wyceny rzeczoznawcy (zazwyczaj cena uzyskana z transakcji sprzedaży jest niższa od wartości ustalonej przez rzeczoznawcę w wycenie).

Jedną ze stosowanych form odzyskiwania wierzytelności jest ich sprzedaż. Wysokość ceny sprzedaży wierzytelności jest zależna między innymi od majątkowych zabezpieczeń rzeczowych wierzytelności. W tych przypadkach, kiedy zbycie wierzytelności zabezpieczonej majątkiem rzeczowym jest dla Banku bardziej opłacalne niż przejmowanie majątku na aktywa do zbycia, a następnie jego sprzedaż, zawierane są transakcje sprzedaży wierzytelności wraz z rzeczowym majątkiem zabezpieczającym wierzytelność.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku Bank nie posiadał aktywów z tytułu przejętych zabezpieczeń.

Zaangażowanie Grupy BOŚ w farmy wiatrowe

Łączna kwota zaangażowania Grupy w finansowanie farm wiatrowych wg stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku wynosi 1 557,1 mln zł.

W 2019 roku Grupa nie udzielała nowego finansowania w segmencie farm wiatrowych.

Ryzyka istotne z punktu widzenia Grupy BOŚ w zakresie finansowania klientów z portfela farm wiatrowych

Identyfikowane przez Grupę BOŚ ryzyka, związane z udzielonymi w poprzednich latach kredytami na finansowanie projektów z branży elektrowni wiatrowych, opisane poniżej, są uwzględniane w procesie indywidualnej wyceny ekspozycji przeprowadzanej przez Bank w okresach miesięcznych. Wycena dokonywana jest w oparciu o dedykowany model, pozwalający na symulowanie przepływów pieniężnych dla poszczególnych projektów, przy zadanych, cyklicznie aktualizowanych, parametrach wyceny, do których należą:

- 1) produktywność projektu (wolumen produkowanej energii elektrycznej i zielonych certyfikatów),
- 2) prognozowane ścieżki cenowe dla energii elektrycznej i zielonych certyfikatów, przyjmowane przez Bank w oparciu o analizę wewnętrzną na podstawie raportów opracowanych przez niezależne podmioty zewnętrzne,
- 3) średni ważony koszt kapitału (WACC),
- 4) scenariusze wyceny, określające indywidualnie dla każdego z projektów prawdopodobieństwo wystąpienia regularnej obsługi, restrukturyzacji i windykacji,
- 5) wysokość naliczanego podatku od nieruchomości,

Grupa BOŚ ocenia ryzyko klientów z branży energetyki wiatrowej, przyjmując jako przesłanki utraty wartości ekspozycji kredytowych, zaistnienie potencjalnego deficytu środków pieniężnych (luka finansowa) oraz ujemnej wyceny przedsiębiorstwa (equity value) dla scenariusza potencjalnej restrukturyzacji zadłużenia w modelowanej perspektywie długoterminowej, obejmującej okres życia projektu.

Ryzyko spadku ceny zielonych certyfikatów

Ryzyko zmienności cen rynkowych energii elektrycznej oraz zielonych certyfikatów zostało zaadresowane w modelu wyceny poszczególnych ekspozycji z portfela farm wiatrowych poprzez implementację ścieżek cenowych prognozowanych przez Grupę BOŚ w perspektywie średnio i długoterminowej. Ścieżki cenowe są wyznaczane i aktualizowane cyklicznie, w oparciu o raporty renomowanych niezależnych ekspertów zewnętrznych, z którymi Grupa współpracuje od 2016 roku.

Pomimo sprzyjającej koniunktury w branży energetyki wiatrowej w roku 2019 roku, notowanej przez producentów w wyniku utrzymywania się stosunkowo wysokich cen rynkowych energii i praw majątkowych, Grupa BOŚ stosował zasady ostrożnej wyceny ekspozycji z portfela farm wiatrowych przy szacowaniu przyszłych przepływów pieniężnych, przyjmując cenę zielonych certyfikatów w okresie prognozowanym poniżej aktualnych notowań rynkowych.

Dodatkowym mitygantem obniżenia przychodów realizowanych przez klientów, w następstwie okresowego spadku cen zielonych certyfikatów, pozostają środki zgromadzone na rachunkach rezerwowych, wykorzystywane do wsparcia bieżącej obsługi kredytów; stosowne zapisy umowne obligują klientów do uzupełniania środków na rachunkach, w przypadku konieczności ich wykorzystania na spłatę zadłużenia.

Ryzyko wynikające ze zmiany podstawy naliczania podatku od nieruchomości

W dniu 29 czerwca 2018 roku opublikowana została Ustawa o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw. Nowela Ustawy o OZE wprowadziła zmianę definicji elektrowni wiatrowej, umożliwiając tym samym przywrócenie, z mocą wsteczną 01 stycznia 2018 roku, wcześniejszych, korzystniejszych dla inwestorów wiatrowych przepisów dotyczących zasad opodatkowania elektrowni wiatrowych podatkiem od nieruchomości, obowiązujących przed 01 stycznia 2017 roku.

Nowelizacja Ustawy o OZE nie wyeliminowała natomiast wątpliwości odnośnie prawidłowości zasad naliczania podatku od nieruchomości za 2017 rok, pozostawiając ostateczne rozstrzygnięcie indywidualnych skarg kasacyjnych wnoszonych przez podatników w gestii Naczelnego Sądu Administracyjnego. Tym samym, nie można było wykluczyć ryzyka potwierdzenia przez NSA stanowiska prezentowanego przez wcześniej przez sądy wojewódzkie (WSA), które w większości przypadków rozstrzygały na korzyść gmin. W obliczu powyższego, większość klientów finansowanych w Bank, nie czekając na stanowisko NSA, zawarło porozumienia z gminami, na mocy których, rozliczono niedopłaty podatku za 2017 rok lub uzgodniono zapłatę różnicy w ratach.

Ryzyko sporu prawnego klientów Banku z Energa – Obrót S.A.

Działania Energa – Obrót S.A., podjęte we wrześniu 2017 roku, skutkujące zaprzestaniem realizacji dwudziestu dwóch ramowych umów CPA na odbiór praw majątkowych wynikających ze świadectw pochodzenia energii z OZE (zielone certyfikaty) i skierowaniem do właściwych sądów, powództw przeciwko kontrahentom oraz bankom o stwierdzenie bezwzględnej nieważności zawartych umów, dotyczyły 8 klientów finansowanych przez Bank. W dwóch procesach z powództwa Energa Obrót S.A., BOŚ S.A. oraz klienci występowali jako strona pozwana, jednak po zawarciu pomiędzy Bankiem i klientami umów cesji zwrotnych z umów CPA i wobec tego utratą interesu prawnego, Energa Obrót S.A. wycofała pozwy wobec Banku.

Aktualnie Grupa BOŚ nie występuje bezpośrednio w charakterze współpозwanego w żadnym z toczących się sporów sądowych. W związku z powyższym, Grupa BOŚ nie przewiduje, aby mogły ciążyć na nim dodatkowe koszty wynikające z procesów, których stroną są klienci Grupy BOŚ.

Według stanu na 31 grudnia 2019 roku, w sporach sądowych pozostawało 6 klientów, wobec których łączne zaangażowanie Grupy BOŚ wynosiło 113,2mln zł, stanowiąc 7,3% całkowitego zaangażowania z tytułu ekspozycji z portfela farm wiatrowych. Bank prowadzi bieżący monitoring statusu toczących się postępowań sądowych; pozostając również w kontakcie z Udziałowcami i Sponsorami projektów. Dotychczasowe rozstrzygnięcia w sprawach z powództwa Energa Obrót S.A. to sześć sporów zakończonych pozytywnie dla klientów Grupy, tj. oddaleniem powództwa Energi Obrót S.A., przy czym pięć – na mocy wyroków wydanych przez sądy powszechne I-szej instancji, oraz jeden – wyrokiem końcowym Sądu Arbitrażowego.

Obsługa zobowiązań z tytułu udzielonych kredytów przez ww. klientów przebiega terminowo.

Ryzyko wynikające ze zniesienia obowiązku odkupu energii

Przepisy Ustawy z dnia 22 czerwca 2016 roku o zmianie ustawy o odnawialnych źródłach energii oraz niektórych innych ustaw, ograniczyły, począwszy od 01 stycznia 2018 roku, obowiązek zakupu przez sprzedawcę zobowiązanego energii wytworzonej w instalacji z OZE po cenie, ogłaszanej przez Urząd Regulacji Energetyki, wyłącznie do instalacji o mocy mniejszej niż 0,5 MW, które rozpoczęły działalność przed 01 lipca 2016 roku. Likwidacja obowiązku odkupu energii na podstawie długoterminowych umów ze sprzedawcą zobowiązanym spowodowała uzależnienie przychodów producentów OZE od warunków kontraktowych umów sprzedaży energii (PPA), które są zawierane z dotychczasowym

podmiotem występującym w charakterze sprzedawcy zobowiązanego lub innymi spółkami obrotu. Ryzyko to zostało zaadresowane w modelu wyceny poszczególnych ekspozycji poprzez zaimplementowanie ścieżki cen energii czarnej prognozowanej przez Grupę BOŚ w perspektywie średnio- i długoterminowej, przyjętej na podstawie aktualnych raportów renomowanych firm zewnętrznych.

Istotnym elementem jest również fakt, że rynek otworzył się na zawieranie umów PPA gwarantujących ceny co najmniej w perspektywie roku. Ceny gwarantowane w umowach są wyższe od ostrożnościowo przyjętych przez Bank ścieżek cenowych.

Uwzględniając identyfikowane ryzyka związane z finansowaniem portfela farm wiatrowych, Grupa BOŚ podejmowała działania mitygujące, prowadząc bieżący monitoring sytuacji finansowej klientów oraz zmian w otoczeniu prawno-regulacyjnym, mających wpływ na funkcjonowanie branży OZE, połączone z działaniami Grupy BOŚ, ukierunkowanymi na:

- 1) stymulowanie klientów w kierunku optymalizacji kosztów operacyjnych i kosztów finansowych ponoszonych przez spółki, w tym w szczególności kosztów serwisu i utrzymania oraz zarządzania projektami – większość klientów wynegocjowało, w poprzednich latach, zmianę warunków umowy O&M uzyskując znaczne oszczędności kosztowe,
- 2) uzyskiwanie dodatkowego wsparcia dla projektów od Udziałowców/Sponsorów poprzez dokapitalizowanie spółek w formie: dopłat do kapitału, udzielenia pożyczek podporządkowanych spłacie kredytu, konwersji dotychczasowych pożyczek na kapitał, udzielenie dodatkowego poręczenia/gwarancji i/lub wydłużenie obowiązywania dotychczasowych poręczeń/gwarancji udzielonych przez Sponsorów – efektem powyższych działań jest m.in. zapewnienie możliwości uzupełniania środków na rachunkach rezerwy obsługi długu, wsparcie w terminowym regulowaniu zobowiązań handlowych, realizacja kowenantów umownych, (kom: aktualnie nie ma potrzeby uzupełniania środków na ROD, spółki w większości mają zdeponowane rezerwy w całości i terminowo regulują zobowiązania),
- 3) wprowadzenie dodatkowych postanowień do umów kredytowych obligujących klientów do konania przedpłaty długu z bieżących nadwyżek środków generowanych przez projekt (cash sweep),
- 4) wprowadzenie obowiązku bieżącej sprzedaży praw majątkowych zakumulowanych jako zapasy, celem poprawy bieżącej płynności,
- 5) wprowadzenie dodatkowych warunków ograniczających możliwość dokonywania dystrybucji środków do Sponsorów.

Rozpoznane odpisy aktualizujące dla portfela farm wiatrowych przedstawia poniższa tabela:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Należności od klientów wyceniane wg zamortyzowanego kosztu		
Należności od klientów bez przesłanki utraty wartości:		
<i>ekspozycje, dla których od momentu początkowego ujęcia nastąpił istotny wzrost ryzyka (Koszyk 2)</i>	1 290 953	1 039 500
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości (Koszyk 3), ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne	252 616	603 282
Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości i wykazujące utratę wartości (Koszyk 3)	13 553	124 874
Razem należności od klientów brutto	1 557 122	1 767 656
Odpisy z tytułu utraty wartości:		
<i>Należności od klientów - Koszyk 2</i>	- 32 837	-36 867
<i>Należności od klientów - Koszyk 3 niewykazujący utraty wartości</i>	- 9 633	-21 378
<i>Należności od klientów - Koszyk 3 wykazujący utratę wartości</i>	- 8 790	-31 876
Razem odpisy z tytułu utraty wartości	- 51 260	-90 121
Razem należności od klientów - wyceniane wg zamortyzowanego kosztu netto	1 505 862	1 677 535
Należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy		
Wartość godziwa	-	53 083
Razem należności od klientów wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-	53 083
Razem należności od klientów FARMY WIATROWE	1 505 862	1 730 618

Udział portfela farm wiatrowych w segmencie kredytów instytucjonalnych w wartości brutto na 31 grudnia 2019 roku wyniósł 16,7% co stanowi 11,9% portfela kredytów. Wartościowo portfel farm wiatrowych Grupy wyniósł wg stanu na 31 grudnia 2019 roku 1 557,1 mln zł.

Poziom pokrycia odpisami kredytów z utratą wartości według stanu na 31 grudnia 2019 roku w segmencie kredytów instytucjonalnych wynosi 57,9%, w tym dla portfela farm wiatrowych 64,9%.

5.1.4. Dłużne papiery wartościowe

Tabele poniżej prezentują papiery wartościowe w podziale na ratingi przyznane ich emitentom:

31-12-2019	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pozostałe instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
AAA	-	-	-	-	49 518	-	49 518
A	3 652 141	-	-	-	-	-	3 652 141
BBB+	-	-	49 546	-	-	-	49 546
brak	-	1 319 835	-	188 613	-	1 449	1 509 897
Razem	3 652 141	1 319 835	49 546	188 613	49 518	1 449	5 261 102

31-12-2018	Skarb Państwa	NBP	Banki	Finanse publiczne	Pozostałe instytucje finansowe	Korporacyjne	Razem
AAA	-	-	-	-	49 391	-	49 391
A	3 650 490	-	-	-	-	-	3 650 490
BBB+	-	-	-	10 248	-	-	10 248
brak	-	1 439 760	-	241 376	-	2 903	1 684 039
Razem	3 650 490	1 439 760	-	251 624	49 391	2 903	5 394 168

W tabelach prezentowana jest ujednoczona skala ratingowa zgodnie z poniższym zestawieniem. W przypadku, gdy emitent otrzymał rating od więcej niż jednej agencji, został zaprezentowany ten najwyższy.

Moody's	S&P	Fitch	Rating ujednoczony
Aaa	AAA	AAA	AAA
A2	A	A	A
A3	A-	A-	A-
Baa1	BBB+	BBB+	BBB+
Ba2	BB	BB	BB
Ba3	BB-	BB-	BB-

W przypadku obligacji komunalnych, dla których brak jest aktywnego rynku nadawane są ratingi wewnętrzne, wg kategorii:

- 5 bardzo dobra jakość kredytowa
- 6-7 dobra jakość kredytowa
- 8-9 zadowalająca jakość kredytowa
- 10 przeciętna i słaba jakość kredytowa

Klasy ryzyka dla emitentów obligacji komunalnych obsługiwanych przez Bank nadawane są zgodnie z przyjętą w Banku metodyką oceny zdolności kredytowej jednostek samorządu terytorialnego:

Finanse publiczne		
Rating wewnętrzny	31-12-2019	31-12-2018
5	9 819	12 327
6	3 838	4 975
7	39 021	69 642
8	79 272	159 995
9	56 663	-
10	-	4 685
Razem	188 613	251 624

5.1.5. Struktura koncentracji zaangażowania w segmenty branżowe i geograficzne wraz z oceną ryzyka związanego z tym zaangażowaniem

Oceniając udziały branż w portfelu kredytowym Grupy BOŚ ukształtowane na 31 grudnia 2019 roku można stwierdzić znaczący udział branży "Wytwarzania i zaopatrywania w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych" – 12,9% oraz "Działalności związanej z obsługą rynku nieruchomości" – 12,0%.

Zaangażowanie w poszczególne branże:

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	31-12-2019 Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 696 052	12,9%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 581 662	12,0%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	900 221	6,8%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	872 409	6,6%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	701 998	5,3%
Zakwaterowanie	442 904	3,4%
Produkcja artykułów spożywczych	265 647	2,0%
Działalność sportowa, rozrywkowa i rekreacyjna	251 312	1,9%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	243 784	1,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	211 385	1,6%
Pozostałe branże, w tym:	6 003 116	45,6%
<i>klienci indywidualni</i>	3 829 039	29,1%
Ogółem należności od klientów brutto	13 170 490	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	- 1 171 013	
Złożone depozyty zabezpieczające	4 317	
Razem należności od klientów netto	12 003 794	

Branża	Obciążenie ryzykiem kredytowym	31-12-2018 Udział % w sumie ogółem
Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych	1 928 142	15,0%
Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości	1 296 577	10,1%
Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne	1 126 393	8,8%
Roboty budowlane związane ze wznoszeniem budynków	705 006	5,5%
Handel hurtowy, z wyłączeniem handlu pojazdami samochodowymi	646 715	5,0%
Zakwaterowanie	381 004	3,0%
Finansowa działalność usługowa, z wyłączeniem ubezpieczeń i funduszy emerytalnych	225 969	1,8%
Produkcja chemikaliów i wyrobów chemicznych	237 872	1,9%
Produkcja artykułów spożywczych	244 116	1,9%
Produkcja metalowych wyrobów gotowych, z wyłączeniem maszyn i urządzeń	178 283	1,4%
Produkcja wyrobów z pozostałych mineralnych surowców niemetalicznych	130 674	1,0%
Produkcja podstawowych substancji farmaceutycznych oraz leków i pozostałych wyrobów farmaceutycznych	125 789	1,0%
Pozostałe branże, w tym:	5 621 387	43,8%
<i>klienci indywidualni</i>	3 950 096	30,7%
Ogółem należności od klientów brutto	12 847 927	100,0%
Odpisy z tytułu utraty wartości	- 1 043 433	
Złożone depozyty zabezpieczające	5 023	
Pozostałe należności	10	
Razem należności od klientów netto	11 809 527	

5.1.6. Struktura koncentracji zaangażowania w poszczególne podmioty, grupy kapitałowe

Zaangażowanie równe lub przekraczające 10% uznanego kapitału Banku w stosunku do jednego podmiotu wraz z podmiotami powiązаныmi kapitałowo lub organizacyjnie na dzień 31 grudnia 2019 roku wystąpiło w dwóch przypadkach i wynosiło łącznie 562 505 tys. zł, co stanowiło 23,5% uznanego kapitału Banku.

Poniżej przedstawiono zaangażowanie wobec największych podmiotów lub grup podmiotów powiązanych kapitałowo lub organizacyjnie:

Lp.	Zaangażowanie* \	31-12-2019
1		293 512
2		268 993
Razem		562 505

Lp.	Zaangażowanie* \	31-12-2018
1		316 473
2		288 597
Razem		605 070

* \ Na zaangażowanie danego podmiotu składają się ekspozycje kredytowe brutto, zobowiązania warunkowe tj. otwarte linie kredytowe i gwarancje, dłużne papiery wartościowe wyemitowane przez podmiot oraz zawarte transakcje walutowe typu FX Spot, FX Forward, FX Swap.

Dziesięciu klientów z największym zaangażowaniem:

Lp.				31-12-2019	
	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe* \	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem	
1	293 867	293 867	-	1,90%	
2	268 731	268 731	-	1,70%	
3	198 309	82 907	115 402	1,30%	
4	195 000	194 692	308	1,20%	
5	188 526	188 526	-	1,20%	
6	184 355	184 355	-	1,20%	
7	165 400	121 339	44 061	1,00%	
8	156 544	127 371	29 173	1,00%	
9	144 074	144 074	-	0,90%	
10	138 254	97 058	41 196	0,90%	

Lp.				31-12-2018	
	Kapitał + zobowiązania pozabilansowe	Kapitał	Zobowiązania pozabilansowe* \	Udział w zaangażowaniu Banku ogółem	
1	314 020	313 928	92	2,20%	
2	284 826	284 826	-	2,00%	
3	200 742	200 742	-	1,40%	
4	197 871	197 871	-	1,40%	
5	172 487	115 435	57 052	1,20%	
6	150 000	150 000	-	1,00%	
7	127 268	127 268	-	0,90%	
8	118 669	66 823	51 846	0,80%	
9	112 698	45 049	67 649	0,80%	
10	103 112	103 112	-	0,70%	

* \ W zaangażowaniu pozabilansowym są brane pod uwagę: linie kredytowe, udzielone gwarancje i poręczenia, otwarte akredytywy importowe, akceptowane traty, potwierdzone akredytywy eksportowe i inne zobowiązania udzielone.

5.1.7. Maksymalna ekspozycja na ryzyko kredytowe

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych kategorii aktywów finansowych:

Wyszczególnienie	31-12-2019		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy aktualizacyjne	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	166 770	-1 037	165 733
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	140 344	-	140 344
kapitałowe papiery wartościowe	20 111	-	20 111
dłużne papiery wartościowe	44 534	-	44 534
instrumenty pochodne	75 699	-	75 699
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 302 185	-107	5 302 078
kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	85 510	-	85 510
dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3 839 184	-	3 839 184
dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 377 491	-107	1 377 384
Należności od klientów	13 174 807	-1 171 013	12 003 794
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	13 132 205	-1 171 013	11 961 192
od klientów instytucjonalnych	9 305 104	-896 167	8 408 937
od klientów indywidualnych	3 827 101	-274 846	3 552 255
Wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	38 285	-	38 285
od klientów instytucjonalnych	36 347	-	36 347
od klientów indywidualnych	1 938	-	1 938
Pozostałe należności	4 317	-	4 317
Inne aktywa finansowe* \	172 664	-8 836	163 828

* \ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Wyszczególnienie	31-12-2018		
	Wartość bilansowa brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od innych banków	198 868	-2 764	196 104
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	87 761	-	87 761
<i>kapitałowe papiery wartościowe</i>	9 131	-	9 131
<i>dłużne papiery wartościowe</i>	2 903	-	2 903
<i>instrumenty pochodne</i>	75 727	-	75 727
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 476 398	-105	5 476 293
<i>kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	85 027	-	85 027
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	4 015 998	-	4 015 998
<i>dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	1 375 373	-105	1 375 268
Należności od klientów	12 852 960	-1 043 433	11 809 527
Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	12 743 274	-1 043 433	11 699 841
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	8 796 279	-803 676	7 992 603
<i>od klientów indywidualnych</i>	3 946 995	-239 757	3 707 238
Wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	104 653	-	104 653
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	101 552	-	101 552
<i>od klientów indywidualnych</i>	3 101	-	3 101
Pozostałe należności	5 033	-	5 033
Inne aktywa finansowe* \	207 996	-8 807	199 189

* \ Na pozycję tą składają się głównie: odprowadzenie nadmiaru gotówki, należności z tytułu zawartych transakcji na instrumentach finansowych.

Obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych pozycji zobowiązań warunkowych:

Wyszczególnienie	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
	31-12-2019	31-12-2018
Warunkowe zobowiązania finansowe, w tym:	2 538 723	1 477 738
<i>otwarte linie kredytowe, w tym:</i>	2 513 639	1 461 556
<i>odwołalne</i>	2 267 427	1 206 274
<i>nieodwołalne</i>	246 212	255 282
<i>otwarte akredytywy importowe</i>	5 839	14 065
<i>promesy udzielenia kredytu, w tym:</i>	19 245	2 117
<i>nieodwołalne</i>	19 245	2 117
Gwarancje i poręczenia	308 145	328 933
Transakcje walutowe i stopy procentowe* \	6 672 254	5 746 956

* \ Na pozycje składają się w 2019 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 1 227 723 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej w kwocie 4 997 978 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej w kwocie 468 000 tys. zł

* \ Na pozycje składają się w 2018 roku

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych w kwocie 821 807 tys. zł

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej (IRS) w kwocie 4 389 149 tys. zł

Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający) w kwocie 536 000 tys. zł

Zgodnie z obowiązującymi w Banku procedurami zobowiązania warunkowe podlegają takiej samej formie zabezpieczania oraz monitorowania jak transakcje bilansowe.

Częstotliwość monitorowania klientów instytucjonalnych (korporacje) uzależniona jest przede wszystkim od wielkości zaangażowania kredytowego i kondycji ekonomiczno-finansowego klienta (ratingu klienta).

Monitoring klienta instytucjonalnego obejmuje weryfikację:

- 1) ratingu klienta (wraz z weryfikacją w wybranych bazach zewnętrznych),
- 2) ratingu grupy kapitałowej,
- 3) oceny transakcji (monitoring zabezpieczeń, warunków umowy (kovenantów) oraz inwestycji realizowanych z udziałem finansowania Banku).

Częstotliwość i zakres monitorowania klientów instytucjonalnych (mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowe) uzależnione są od kwoty zaangażowania klienta.

Monitoring mikroprzedsiębiorstwa, wspólnoty mieszkaniowej obejmuje:

- 1) monitoring zdarzeń objętych monitoringiem,
- 2) monitoring sytuacji ekonomiczno-finansowej.

W przypadku mikroprzedsiębiorstw dodatkowo przeprowadzana jest weryfikacja klienta w wybranych bazach zewnętrznych.

5.1.8. Praktyki forbearance

Status forbearance otrzymują ekspozycje, dla których nastąpiła restrukturyzacja umowy kredytu, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu, jeżeli wynika ona:

- 1) z trudności finansowych dłużnika lub emitenta lub
- 2) brak zmiany warunków umowy doprowadziłby do zaprzestania obsługi zadłużenia, której Grupa BOŚ by nie przyznała, gdyby dłużnik nie był w trudnej sytuacji finansowej.

Za zmianę warunków, o których mowa wyżej, uznaje się w szczególności:

- 1) udzielenie karencji w spłacie kapitału i/lub należności ubocznych,
- 2) redukcję kapitału i/lub należności ubocznych,
- 3) wydłużenie okresu kredytowania,
- 4) obniżenie oprocentowania kredytu,
- 5) akceptację niewykonywania postanowień umowy przy jednoczesnym braku realizacji przez kredytobiorcę prognoz finansowych,
- 6) zgodę Banku na spłatę zobowiązania poprzez realizację zabezpieczenia,
- 7) kapitalizację odsetek,
- 8) zmianę dłużnika, przejęcie długu lub przystąpienie do długu przez osoby trzecie.

W wyniku zawarcia i terminowej obsługi umowy forbearance wierzytelność staje się wierzytelnością niewymagalną.

Restrukturyzacja jest przesłanką utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie istotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje koniecznością przeprowadzenia analizy pod kątem utworzenia odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

W odniesieniu do ekspozycji indywidualnie nieistotnych zawarcie umowy forbearance, zmieniające warunki umowne z uwagi na trudności finansowe dłużnika, skutkuje każdorazowo utworzeniem odpisów aktualizujących wartość ekspozycji z tytułu utraty wartości.

Odwroćenie straty (reklasyfikacja do zdrowego portfela) jest możliwe po ustąpieniu przesłanki utraty wartości oraz upływie okresu 12-miesięcznej kwarantanny. Transakcje restrukturyzowane dla których ustąpiła przesłanka utraty wartości, upłynął okres kwarantanny, w którym przesłanka ta nie była identyfikowana oraz w odniesieniu do której nie rozpoznaje się utraty wartości klasyfikowane są do Koszyka 2. Dla takich ekspozycji straty oczekiwane są rozpoznawane w horyzoncie pozostałego czasu życia ekspozycji.

Zawarte umowy restrukturyzacyjne są na bieżąco monitorowane pod kątem wywiązania się ze zobowiązań zawartych w umowie.

Ekspozycja przestaje być klasyfikowana jako forborne (zdejmovany jest status forbearance), gdy zostały spełnione wszystkie niżej wymienione warunki:

- 1) umowę uznaje się za niezagrożoną, w tym w przypadku, gdy ekspozycja została przeklasyfikowana z kategorii umów zagrożonych po dokonaniu analizy sytuacji finansowej dłużnika, w wyniku której potwierdzono trwałą poprawę sytuacji ekonomiczno-finansowej dłużnika,
- 2) upłynęły co najmniej 24 miesiące (okres próbny) od daty uznania ekspozycji za niezagrożoną, w których przez minimum połowę okresu próby dłużnik dokonywał regularnych spłat rat kapitałowych i odsetkowych i nie występowały opóźnienia przekraczające 30 dni,

3) na koniec okresu warunkowego żadna z ekspozycji wobec dłużnika nie jest opóźniona powyżej 30 dni.

Zasady rachunkowości w odniesieniu do aktywów finansowych podlegających praktykom forbearance nie różnią się od zasad stosowanych w stosunku do innych aktywów Grupy BOŚ, Grupa BOŚ wycenia kredyt i należności według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. W sytuacji, gdy warunki pożyczki, należności lub inwestycji wycenianej wg zamortyzowanego kosztu są renegocjowane z powodu trudności finansowych dłużnika lub emitenta, ekspozycja taka jest wyceniana przy użyciu pierwotnej efektywnej stopy procentowej, wyznaczonej przed zmianą warunków.

Poniżej zaprezentowano obciążenie ryzykiem kredytowym poszczególnych transakcji forborne (gdzie zastosowano praktyki forbearance):

31-12-2019	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	699 791	-437 314	262 477	98 571	-4 047	94 524
Należności od klientów indywidualnych, w tym:	168 241	-108 208	60 033	24 771	-2 218	22 553
wyceniane indywidualnie*\	60 806	-28 727	32 079	-	-	-
Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:	531 550	-329 106	202 444	73 800	-1 829	71 971
wyceniane indywidualnie*\	517 445	-317 368	200 077	-	-	-

31-12-2018	Należności z utratą wartości			Należności bez utraty wartości		
	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym	Wartości bilansowe brutto	Odpisy na oczekiwane straty kredytowe	Maksymalne obciążenie ryzykiem kredytowym
Należności od klientów, w tym:	714 234	-413 236	300 998	71 641	-1 894	69 747
Należności od klientów indywidualnych, w tym:	173 183	-109 445	63 738	35 493	-1 414	34 079
wyceniane indywidualnie*\	58 369	-27 109	31 260	-	-	-
Należności od klientów instytucjonalnych, w tym:	541 051	-303 791	237 260	36 148	-480	35 668
wyceniane indywidualnie*\	525 158	-291 508	233 650	-	-	-

*\ Należności od klientów posiadające przesłanki utraty wartości, ale niewykazujące utraty wartości ze względu na szacowane przepływy pieniężne są wyceniane grupowo.

5.1.9 Skutki ewentualnego ustawowego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych w CHF i innych walutach obcych

Na dzień publikacji niniejszego raportu nie jest znany ostateczny kształt zmian regulacji prawnych w zakresie jednolitego rozwiązania kwestii kredytów mieszkaniowych denominowanych do walut obcych.

5.2. Techniki pomiaru ryzyka finansowego (w księdze bankowej i handlowej) oraz limity

Ryzyko finansowe w Grupie BOŚ koncentruje się przede wszystkim w Banku oraz w Domu Maklerskim BOŚ S.A. (DM BOŚ S.A.) i obejmuje:

- 1) ryzyko płynności,
- 2) ryzyko rynkowe, w tym:
 - ryzyko stopy procentowej (w księdze bankowej i handlowej),
 - ryzyko walutowe ((przede wszystkim w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej),
 - pozostałe ryzyka (ryzyko ogólne i szczególne cen instrumentów kapitałowych oraz ryzyko cen towarów).

Ryzyko płynności i ryzyko stopy procentowej występuje przede wszystkim w Banku, natomiast ryzyko walutowe – w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej) oraz w Banku (w księdze handlowej; ryzyko walutowe z księgi bankowej jest transferowane do księgi handlowej). W DM BOŚ S.A. występuje także ryzyko z tytułu pozycji w instrumentach kapitałowych i ryzyko cen towarów.

Podstawowe zasady zarządzania ryzykiem w Banku, jak i w Grupie BOŚ w zakresie ryzyka finansowego określa Strategia zarządzania ryzykiem bankowym. Strategia ta stanowi integralny element obowiązującej Strategii działania Banku.

System zarządzania ryzykiem w Grupie BOŚ obejmuje badanie poszczególnych rodzajów ryzyka, związanych zarówno z działalnością Banku, jak i Spółek wchodzących w skład Grupy. Bank, jako podmiot dominujący, sprawuje nadzór nad systemem zarządzania ryzykiem w Grupie. Proces zarządzania ryzykiem podlega okresowym przeglądom, które mają na celu dostosowanie tego procesu do zmian zachodzących w otoczeniu, jak i uwzględniają zmiany zachodzące w Banku oraz w Grupie.

Zarządzanie ryzykiem w Banku jest dokonywane w oparciu o ustalony przez Radę Nadzorczą Banku poziom apetytu i tolerancji na ryzyko, określonych za pomocą zestawu limitów wewnętrznych. W Banku obowiązują polityki w zakresie zarządzania ryzykiem płynności, ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej oraz ryzykiem rynkowym, gdzie określone są między innymi maksymalne poziomy ryzyka finansowego, zgodne z przyjętym przez Radę Nadzorczą Banku apetytem na ryzyko. Na ich podstawie ustanowiono system wczesnego ostrzegania, który koncentruje się na identyfikacji, pomiarze, monitorowaniu, kontrolowaniu i raportowaniu ryzyka.

Transakcje księgi bankowej stanowią podstawową działalność Banku, tzn. wynikają z działalności komercyjnej, w tym: pozyskiwania źródeł finansowania i efektywnego zarządzania płynnością finansową. Do księgi bankowej wchodzi pozycje nie zaliczone do księgi handlowej, w tym w szczególności:

- 1) udzielane kredyty, gwarancje, pożyczki, lokaty i przyjmowane depozyty,
- 2) transakcje zabezpieczające płynność i ryzyko stopy procentowej operacji zaliczonych do księgi bankowej,
- 3) zakup papierów wartościowych w celu innym niż handlowy.

Zgodnie ze strategią Grupy BOŚ, działalność w księdze handlowej uzupełnia działalność w księdze bankowej. Księga handlowa zawiera transakcje realizowane na rachunek własny w celu handlowym, tj. z zamiarem uzyskania korzyści finansowych w krótkich okresach, z rzeczywistych lub oczekiwanych różnic między rynkowymi cenami zakupu i sprzedaży lub też innych odchyleń cen lub parametrów cenowych, w tym w szczególności stóp procentowych i kursów walutowych. Sprzedaż transakcji z księgi handlowej nie jest prowadzona w celu utrzymania płynności. Zadaniem księgi handlowej jest zapewnienie klientom najwyższej jakości usług. W celu osiągnięcia tych zadań Banku oraz DM BOŚ S.A., w ramach obowiązujących limitów ryzyka, utrzymują otwarte pozycje.

Celem zarządzania ryzykiem w Grupie BOŚ jest utrzymywanie poszczególnych rodzajów ryzyka na przyjętym poziomie tolerancji i apetytu, pozwalającym na ochronę wartości kapitału akcjonariuszy, zachowanie bezpieczeństwa depozytów klientów oraz uzyskanie odpowiedniej efektywności działalności Grupy BOŚ, w tym zapewnienie zdolności dostosowania działalności Grupy BOŚ do zmieniających się warunków rynkowych, kompetencji i zaangażowania kadry kierowniczej oraz pracowniczej, jakości systemów informacji zarządczej.

Poziom i profil ryzyka finansowego jest regularnie monitorowany w Banku w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego (departament II linii obrony) i w DM BOŚ S.A. oraz raportowany: Radzie Nadzorczej Banku, Radzie Nadzorczej DM BOŚ S.A., Komitetowi ds. Ryzyka (przy Radzie Nadzorczej), Zarządowi Banku, Zarządowi DM BOŚ S.A., Komitetowi Zarządzania Aktywami i Pasywami (Komitetowi ZAP) oraz Komitetowi ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego (KZAP ds. PiRR).

5.2.1. Ryzyko płynności

Celem Grupy BOŚ w zakresie zarządzania płynnością jest utrzymanie zdolności do finansowania aktywów i terminowego regulowania zobowiązań, a także utrzymanie zrównoważonej struktury aktywów i pasywów, zapewniającej bezpieczny profil płynności w poszczególnych pasmach czasowych, w podziale na płynność w złotych polskich oraz głównych walutach obcych, a przede wszystkim – dla całkowitej pozycji płynności. Ryzyko płynności jest przede wszystkim generowane w Banku.

Strategia i procesy w zarządzaniu ryzykiem płynności są dopasowane do profilu i skali działalności Banku. Strategię zarządzania ryzykiem płynności określa zatwierdzana przez Radę Nadzorczą Strategia Płynnościowa Banku. Strategia określa apetyt Banku na to ryzyko, wyznacza główne kierunki oraz cele ilościowe dla wybranych wielkości i jest integralnym elementem Ramowej Strategii działania Banku. Tolerancja na ryzyko płynności, dostosowana do przyjętego apetytu, została określona w zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Polityce w zakresie zarządzania płynnością poprzez obowiązujący w Banku system wewnętrznych limitów i wartości ostrzegawczych.

Struktura i organizacja funkcji zarządzania ryzykiem płynności obejmuje wszystkie szczeble struktury organizacyjnej Banku i działa w ramach funkcjonujących trzech linii obrony. Szczególną rolę w procesie zarządzania ryzykiem płynności pełni Zarząd Banku oraz Komitet Zarządzania Aktywami i Pasywami.

Płynność w Banku rozpatrywana jest w następującym horyzoncie czasowym:

- płynność śróddzienna – w ciągu dnia;
- płynność bieżąca – w okresie do 7 dni;
- płynność krótkoterminowa – w okresie do 1 miesiąca;
- płynność średnioterminowa – w okresie powyżej 1 miesiąca do 12 miesięcy;
- płynność długoterminowa – w okresie powyżej 12 miesięcy.

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności śróddziennej, bieżącej i krótkoterminowej Bank wykorzystuje następujące miary i narzędzia:

- 1) poziom płynności śróddziennej – odzwierciedla niezbędny do utrzymania poziom środków na rachunku w NBP, pozwalający na regulowanie zobowiązań Banku w trakcie dnia, w sytuacji normalnej i skrajnej;
- 2) aktywa płynne (nadwyżka płynności) – stanowiące bufor dla oczekiwanych i nieoczekiwanych wpływów w horyzoncie 30 dni;
- 3) zapas płynności – który mierzy poziom aktywów płynnych, pomniejszonych o oczekiwane oraz nieoczekiwane wypływy, wyznaczone w terminie 30 dni, z uwzględnieniem narzutu z tytułu koncentracji;
- 4) ocenę stabilności bazy depozytowej;
- 5) lukę płynności krótkoterminowej (dla PLN, EUR, CHF i USD) – pokazującą poziom niedopasowania w strukturach finansowania w walutach obcych; luka ta przede wszystkim obejmuje przepływy z transakcji na rynku hurtowym oraz z transakcji pochodnych;
- 6) testy warunków skrajnych (pozwalające m.in. na weryfikację możliwości utrzymania płynności w zdefiniowanym w Banku horyzoncie czasowym w poszczególnych scenariuszach).

W celu pomiaru płynności oraz ryzyka płynności średnio- i długoterminowego Bank wyznacza i monitoruje:

- 1) lukę płynności kontraktową oraz urealnioną (która jest uzupełniana o systematycznie przeprowadzane analizy: stabilności bazy depozytowej, koncentracji bazy depozytowej, wielkości przedpłat kredytów oraz poziomu zrywalności depozytów);
- 2) wskaźniki pokrycia aktywów długoterminowych pasywami długoterminowymi;
- 3) wskaźnik pokrycia kredytów służących finansowaniu długoterminowych potrzeb klientów najbardziej stabilnymi źródłami finansowania;
- 4) prognozę LCR, NSFR, aktywów płynnych oraz długoterminowych miar płynności (m.in. NSFR).

W celu oceny skuteczności procesu zarządzania ryzykiem płynności, dla większości z powyższych miar ustalane są limity lub wartości ostrzegawcze w ramach zestawu wewnętrznych limitów ryzyka płynności, których struktura ma charakter hierarchiczny (tzn. ustalane są na poziomie Rady Nadzorczej, Zarządu Banku oraz Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami). Obowiązujące limity i wartości ostrzegawcze podlegają systematycznym przeglądom, tak aby pozwalały na skuteczne monitorowanie płynności. Limity i wartości ostrzegawcze określają ramy dla tolerancji Banku w zakresie płynności i są zgodne z przyjętym przez Bank apetytem na to ryzyko. Kształtowanie odpowiedniego profilu ryzyka płynności wspierane jest poprzez uwzględnienie kosztu płynności w ramach obowiązującego w Banku systemu cen transferowych.

Stosowane przez Bank miary i narzędzia podlegają cyklicznym przeglądom i są systematycznie aktualizowane, co służy lepszemu odwzorowaniu profilu płynności. Proces monitorowania płynności i ryzyka płynności w Banku jest wspierany przez dedykowane systemy informatyczne (w szczególności w zakresie generowania kontraktowej i urealnionej luki płynności, raportowania nadzorczych miar płynności i limitów wewnętrznych oraz przygotowywania sprawozdawczości obowiązkowej). Bank przynajmniej raz do roku opracowuje przegląd procesu oceny adekwatności zasobów płynności (ILAAP), zgodnie z Wytycznymi EBA/GL/2016/10 dotyczącymi informacji na temat ICAAP oraz ILAAP gromadzonych do celów procesu przeglądu i oceny nadzorczej (SREP). Przegląd ten podlega opiniowaniu przez Komitet ZAP oraz zatwierdzeniu przez Zarząd i Radę Nadzorczą Banku. Przeprowadzony przez Bank przegląd ILAAP według stanu na 31 grudnia 2019 roku wykazał zgodność procesu z przepisami wewnętrznymi Banku oraz zewnętrznymi wytycznymi.

Raporty dotyczące ryzyka płynności prezentowane są wszystkim jednostkom Banku biorącym udział w procesie zarządzania tym ryzykiem. Wyniki analizy ryzyka płynności, stopień użycia norm nadzorczych oraz wewnętrznych limitów oraz wyniki testów warunków skrajnych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego (w cyklach tygodniowych), Zarządu Banku i Komitetu Zarządzania Aktywami i Pasywami (w cyklach miesięcznych) oraz dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka przy Radzie Nadzorczej (w cyklach kwartalnych). Raporty wchodzi w skład Systemu Informacji Zarządczej (SIZ), którego celem jest wspomaganie zarządzania Bankiem, usprawnienie realizacji jego zadań oraz zapewnienie bezpieczeństwa i stabilności funkcjonowania.

Ogólny profil ryzyka płynności

Podstawowym źródłem finansowania Banku pozostaje systematycznie budowana i zdywersyfikowana baza depozytowa z dużym udziałem stabilnych depozytów od klientów indywidualnych (uzupełniona depozytami klientów korporacyjnych i sektora publicznego), którego uzupełnienie stanowią m.in. otrzymane pożyczki od międzynarodowych instytucji finansowych (które dodatkowo, wraz z długoterminowymi dwustronnymi umowami zamiany płatności odsetkowych zabezpieczonymi dłużnymi papierami wartościowymi oraz transakcjami FX Swap, stanowią źródło finansowania płynności w walutach obcych). W Banku na bieżąco monitorowane jest ryzyko koncentracji bazy depozytowej. Wewnętrzne miary płynności uwzględniają dodatkowo narzut na środki stabilne z tytułu koncentracji, wyliczany w oparciu o salda depozytów dla dużych depozytów oraz depozytów dużych klientów (zaklasyfikowanych zgodnie z definicjami funkcjonującymi w Banku).

Posiadane przez Bank aktywa płynne (nadwyżka płynności), utrzymywane są przede wszystkim w postaci charakteryzujących się wysoką płynnością bonów pieniężnych NBP (według stanu na 31 grudnia 2019 roku stanowiących 40% portfela płynnych nieobciążonych papierów wartościowych) oraz obligacji Skarbu Państwa (według stanu na 31 grudnia 2019 roku - 60%), charakteryzujących się niskim ryzykiem szczególnym. Portfel tych papierów jest uzupełniony gotówką oraz środkami utrzymywanymi w NBP (ponad zadeklarowany poziom rezerwy obowiązkowej) i na rachunkach nostro w innych bankach. Aktywa płynne według stanu na 31 grudnia 2019 roku wynosiły 3 429 mln zł. Aktywa płynne stanowią bufor dla zabezpieczenia płynności w ewentualnych sytuacjach kryzysowych, tj. istnieje możliwość ich zastawu, upłynnienia w ramach transakcji repo bądź sprzedaży w dowolnym momencie, bez istotnej utraty wartości. Możliwości sprzedaży aktywów płynnych (ryzyko płynności produktu) są systematycznie monitorowane. W analizach tych brane są pod uwagę przede wszystkim: wielkość emisji, obrót rynkowy oraz zmienność ceny kupna / sprzedaży.

Zgodnie z rekomendacjami Komisji Nadzoru Finansowego i Narodowego Banku Polskiego, Bank ma możliwość korzystania z dodatkowych źródeł finansowania w postaci kredytu technicznego i lombardowego w NBP a także może wystąpić do NBP celem uzyskania kredytu refinansowego.

W Banku wyznaczany jest kapitał wewnętrzny na ryzyko płynności, które uznawane jest za ryzyko stale istotne, zgodnie z obowiązującym procesem szacowania kapitału wewnętrznego. Kapitał ten szacowany jest w oparciu o koszt związany z przywróceniem nadzorczych i wewnętrznych miar oraz limitów płynności w warunkach zbudowanych scenariuszy testów warunków skrajnych.

Miary ryzyka płynności

Bank wyznacza nadzorcze miary płynności zgodnie z następującymi regulacjami: Rozporządzeniem Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych zmieniającym rozporządzenie (UE)

nr 648/2012 oraz rozporządzeniami delegowanymi i wykonawczymi odnoszącymi się do niego w zakresie płynności oraz Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego z dnia 17 grudnia 2008 roku w sprawie ustalenia wiążących banki norm płynności.

Do obecnie obowiązujących norm płynności krótkoterminowej zalicza się wymóg pokrycia wypływów netto – LCR (relacja aktywów płynnych do wypływów netto, tj. różnicy pomiędzy wypływami a wpływami, przez okres występowania warunków skrajnych, trwający 30 dni kalendarzowych). LCR obliczany jest dla wszystkich walut łącznie (w przeliczeniu na PLN) oraz osobno dla walut znaczących: PLN oraz EUR. W przypadku wskaźnika w EUR, Bank identyfikuje niedopasowanie walutowe, związane ze sposobem finansowania kredytów długoterminowych udzielonych w tej walucie.

Zgodnie z Wytycznymi EBA/GL/2017/01 w sprawie ujawniania wskaźnika pokrycia wypływów netto w uzupełnieniu do ujawniania informacji na temat zarządzania ryzykiem płynności na podstawie art. 435 rozporządzenia (UE) nr 575/2013, Bank prezentuje w Informacjach dotyczących Grupy BOŚ, ujawnianych zgodnie z częścią ósmą Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku "Ujawnianie informacji przez instytucje", informacje ilościowe oraz jakościowe na temat wskaźnika pokrycia wypływów netto. Powyższe informacje ujawniane są zgodne z instrukcjami wskazanym przez Europejski Urząd Nadzoru Bankowego.

Do norm długoterminowych zalicza się współczynniki: M3 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych funduszami własnymi) i M4 (współczynnik pokrycia aktywów niepłynnych i aktywów o ograniczonej płynności funduszami własnymi i środkami obcymi stabilnymi). Bank wyznacza i sprawozdaje do Komisji Nadzoru Finansowego oraz Narodowego Banku Polskiego wskaźnik stabilnego finansowania netto (NSFR) oraz posiada dla tego wskaźnika wewnętrzną wartość ostrzegawczą na poziomie docelowego limitu nadzorczego, tj. 100%, według stanu na 31 grudnia 2019 roku wartość wskaźnika wynosiła 109%. Ponadto Bank, zgodnie z Rozporządzeniem wykonawczym Komisji (UE) 2016/313 z dnia 1 marca 2016 roku zmieniającym rozporządzenie wykonawcze (UE) nr 680/2014 w odniesieniu do dodatkowych wskaźników monitorowania na potrzeby sprawozdawczości w zakresie płynności do Narodowego Banku Polskiego, w ramach sprawozdawczości obowiązkowej, opracowuje i przesyła raporty ALMM. Zgodnie z Uchwałą Nr 386/2008 Komisji Nadzoru Finansowego Bank przeprowadza również pogłębioną analizę płynności długoterminowej. Wyniki przeprowadzanych analiz są wykorzystywane do zarządzania płynnością Banku. Jednocześnie proces opracowywania krótko i długoterminowych planów finansowych Banku zawiera ocenę płynności tak, aby zapewnić adekwatną strukturę finansowania i przestrzeganie nadzorczych miar płynności.

W 2019 roku (analogicznie jak w 2018 roku) nadzorcze miary płynności, tj. LCR oraz miary M3-M4 były wyznaczane codziennie (tj. w każdym dniu roboczym) i pozostawały na bezpiecznym poziomie, znacznie przewyższającym poziomy regulacyjne. Wg stanu na 31 grudnia 2019 roku normy te kształtowały się następująco:

Miara	31-12-2019	31-12-2018
LCR	131%	132%
M3	81,26	99,33
M4	1,30	1,33

Bank posiada zatwierdzony przez Zarząd Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych, który określa potencjalne źródła pogorszenia / utraty płynności, zasady postępowania i kompetencje w sytuacjach awaryjnych. Ma on na celu oszacowanie horyzontu przetrwania oraz możliwości i kosztów przywrócenia stanu stabilnej płynności. Plan ten, oprócz analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych (której założenia są zgodne z przeprowadzanymi testami

warunków skrajnych), zawiera także mierzalne i niemierzalne symptomy wyprzedzające sytuacje awaryjne, pozwalające na systematyczne monitorowanie źródeł powstawania sytuacji kryzysowych w zakresie płynności.

Analizy scenariuszowe płynności w sytuacjach awaryjnych oraz testy warunków skrajnych obejmują trzy rodzaje scenariuszy:

- 1) kryzys wewnętrzny – jego źródłem jest utrata zaufania do Banku przez uczestników rynku (tzw. "run na Bank"), zmniejszenie dostępności finansowania, zmaterializowanie się ryzyka koncentracji oraz obniżenie ratingu Banku;
- 2) kryzys zewnętrzny – zakłada materializację ryzyka walutowego, wzrost stóp procentowych, kryzys na rynkach finansowych i ewentualne efekty drugiej rundy;
- 3) kryzys mieszany – stanowi połączenie elementów zarówno kryzysu wewnętrznego jak i zewnętrznego.

Dokonywane stress testy pozwalają na identyfikację czynników, których materializacja może generować w Banku ryzyko płynności oraz na opracowanie działań koniecznych do podjęcia, w przypadku zaistnienia sytuacji kryzysowych.

Bank, w ramach dokonywanych analiz, przeprowadza również analizę wrażliwości na poszczególne czynniki generujące ryzyko płynności oraz tzw. testy odwrócone. Plan działania w zakresie utrzymania płynności w sytuacjach awaryjnych jest systematycznie weryfikowany i aktualizowany, tak aby gwarantował operacyjne przygotowanie Banku do uruchomienia potencjalnych działań, możliwych do podjęcia w sytuacji zagrożenia płynności. Analiza scenariuszowa płynności w sytuacjach awaryjnych jest opracowywana w trybie półrocznym, a testy warunków skrajnych – w okresach miesięcznych. Założenia przyjmowane w testach warunków skrajnych są systematycznie weryfikowane, zgodnie z wnioskami wynikającymi z analizy scenariuszowej płynności w sytuacjach awaryjnych. Wnioski z przeprowadzanych testów są uwzględniane w bieżącym zarządzaniu płynnością i ryzykiem płynności, a także są podstawą do budowania struktury aktywów i pasywów.

Bank, w opracowywanych analizach, uwzględnia również możliwość niekorzystnej zmiany kursów walut obcych, w szczególności CHF i EUR, potencjalnie powodujące zwiększenie potrzeb płynnościowych.

Zgodnie z podpisaną z kontrahentami dokumentacją Credit Support Annex do umów ramowych (Credit Support Annex (CSA), Credit Support Annex for Variation Margin (CSA VM)) Bank, w przypadku niekorzystnych zmian rynkowych (m.in. kursów walutowych), zobowiązany jest do złożenia dodatkowych depozytów zabezpieczających, zgodnie w dokonaną wyceną; w przypadku korzystnych zmian – Bank otrzymuje dodatkowe zabezpieczenie od kontrahentów. Bank nie posiada w przedmiotowej dokumentacji postanowień zmieniających wysokość składanego zabezpieczenia ze względu na zmianę posiadanego ratingu. Oznacza to, iż obniżenie poziomu oceny zdolności kredytowej nie wpływa na wysokość i sposób wyliczenia depozytów zabezpieczających.

W 2019 Bank podpisał z umową Global Master Repurchase Agreement (GMRA), w której zawarte zostały postanowienia rozszerzające katalog "przypadków naruszenia" o klauzulę dotyczącą ratingu Banku. W przypadku obniżenia ratingu poniżej poziomu "BB-" lub zaprzestania weryfikacji przez Fitch, kontrahent może wskazać wcześniejszą datę rozliczenia, które nastąpiłoby poprzez sprzedaż obligacji na rynku międzybankowym, natomiast środki w CHF pozostałyby w Banku (rozliczenie różnicy nastąpiłoby gotówkowo w EUR).

Testy warunków skrajnych wykonane w 2019 roku, analogicznie jak w 2018 roku pokazują, że Bank posiada stabilną sytuację płynnościową, a posiadane aktywa płynne (nadwyżka płynności) pozwalają na przetrwanie przyjętych scenariuszy warunków skrajnych, w których Bank zakłada przeżycie w określonym horyzoncie czasowym.

W 2019 roku, podobnie jak w 2018 roku, sytuacja płynnościowa Grupy BOŚ S.A. była systematycznie monitorowana i pozostawała na bezpiecznym poziomie.

W poniższych tabelach zaprezentowano urealnioną lukę płynności (wartości bilansowe):

31-12-2019	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	2,75	1,63	1,17	0,92	0,87	1,00	
Aktywa razem	3 650 856	427 684	508 154	1 091 424	6 245 052	6 563 827	18 486 997
<i>w tym należności od klientów</i>	102 363	316 067	502 732	1 015 861	5 262 754	4 804 017	12 003 794
Zobowiązania razem	1 326 971	1 171 816	1 429 101	2 239 257	7 478 520	4 841 332	18 486 997
<i>w tym zobowiązania wobec klientów</i>	992 940	1 106 625	1 291 615	2 122 847	6 784 833	2 616 121	14 914 981
Luka	2 323 885	-744 132	-920 947	-1 147 833	-1 233 468	1 722 495	-
Luka skumulowana	2 323 885	1 579 752	658 805	-489 028	-1 722 495	-	-

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	1-5Y	Pow. 5Y	Razem
Wskaźnik luki płynności	3,04	1,67	1,19	0,99	0,89	1,00	
Aktywa razem	3 207 946	439 799	798 528	1 353 727	5 646 546	6 804 479	18 251 025
<i>w tym należności od klientów</i>	123 494	327 446	611 709	1 273 608	4 752 654	4 720 616	11 809 527
Zobowiązania razem	1 053 574	1 135 355	1 551 055	2 147 690	6 909 539	5 453 812	18 251 025
<i>w tym zobowiązania wobec klientów</i>	818 905	1 132 973	1 361 549	2 061 765	6 459 509	2 964 408	14 799 109
Luka	2 154 372	-695 556	-752 527	-793 963	-1 262 993	1 350 667	-
Luka skumulowana	2 154 372	1 458 816	706 289	-87 674	-1 350 667	-	-

Przepływy środków pieniężnych instrumentów pochodnych (rozliczenia brutto)

Zestawienie zapadalności instrumentów pochodnych według terminów umownych na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano w poniższych tabelach (wartości niezdyktowane):

31-12-2019	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	463 507	255 003	244 865	314 277	134 822	1 412 474
FX forward	48 870	41 189	8 822	18 031	17 095	134 007
FX Spot	210 983	-	-	-	-	210 983
FX Swap	197 183	207 543	225 444	252 563	-	882 733
IRS	6 471	6 271	10 599	43 683	117 727	184 751
Wypływy, w tym:	463 183	255 128	240 049	301 324	139 166	1 398 850
FX forward	48 405	40 818	8 708	18 575	17 810	134 316
FX Spot	210 979	-	-	-	-	210 979
FX Swap	195 512	205 781	219 294	245 057	-	865 644
IRS	8 287	8 529	12 047	37 692	121 356	187 911

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	332 956	284 156	179 952	105 940	146 808	1 049 812
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	-	105 846
FX Spot	129 786	-	-	-	-	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	-	586 176
IRS	4 462	8 713	20 694	47 327	146 808	228 004
Wypływy, w tym:	332 770	272 791	178 661	103 295	145 689	1 033 206
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	-	105 546
FX Spot	129 753	-	-	-	-	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	-	573 577
IRS	5 183	9 774	18 959	44 725	145 689	224 330

31-12-2019	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	73	179	71	19 862	-	20 185
Kontrakty terminowe	12	97	4	-	-	113
Kontrakty forward	61	82	67	-	-	210
CFD	-	-	-	19 862	-	19 862
Wypływy, w tym:	71	761	53	1 300	-	2 185
Kontrakty terminowe	31	691	51	-	-	773
Kontrakty forward	40	70	2	-	-	112
CFD	-	-	-	1 300	-	1 300

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Wpływy, w tym:	137	43 442	8 213	208 390	-	260 182
Kontrakty terminowe	137	12 798	320	539	-	13 794
Kontrakty forward	-	30 644	7 893	440	-	38 977
CFD	-	-	-	207 411	-	207 411
Wypływy, w tym:	-	52 684	8 373	237 035	-	298 092
Kontrakty terminowe	-	21 358	8 060	549	-	29 967
Kontrakty forward	-	31 326	313	601	-	32 240
CFD	-	-	-	235 885	-	235 885

5.2.2. Ryzyko stopy procentowej

Ryzyko stopy procentowej jest rozumiane jako potencjalny negatywny wpływ zmian stóp procentowych na prognozowany wynik finansowy, wartość ekonomiczną kapitału własnego oraz wartość bieżącą posiadanych dłużnych papierów wartościowych. Ryzyko stopy procentowej jest przede wszystkim generowane w Banku, zarówno w księdze bankowej jak i handlowej.

Ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej

Głównym celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze bankowej jest dążenie do stabilizacji i optymalizacji wyniku odsetkowego (WO), przy jednoczesnym ograniczeniu negatywnego wpływu zmian rynkowych stóp procentowych na wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK).

W tym celu Bank wykorzystuje dwa narzędzia: posiadany portfel inwestycyjny oraz transakcje pochodne, dokonywane w ramach rachunkowości zabezpieczeń. Budowany w księdze bankowej portfel inwestycyjny powinien między innymi przyczynić się do zabezpieczenia wyniku odsetkowego generowanego na kapitałach własnych Banku, jak również stabilnej części niewrażliwych na zmianę stopy procentowej osadów na rachunkach bieżących. Z drugiej strony portfel ten powoduje zmienność kapitału z aktualizacji wyceny.

Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej. Jej celem jest zabezpieczenie wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu, stanowiących część portfela obligacji w modelu HtCS i będących buforem płynnościowym Banku. Przeprowadzone transakcje zabezpieczające IRS ograniczają fluktuacje kapitału związane ze zmianami stóp procentowych.

Proces monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej jest wspierany przez dedykowany system informatyczny, za pomocą którego Bank w szczególności wyznacza/przeprowadza:

- 1) lukę przeszacowania (repricing gap), prezentującą wartości aktywów, pasywów i pozycji bilansowych wrażliwych na zmiany stóp procentowych w okresach zapadalności/ wymagalności bądź przeszacowania;
- 2) symulację wyniku odsetkowego – analizę dynamiczną, odzwierciedlającą projekcję WO w zadanych przedziałach czasowych, w oparciu o przyjęte scenariusze rozwoju Banku, jak również założenia odnośnie kształtowania się czynników rynkowych;
- 3) symulację wartości bieżącej (net present value, NPV), prezentującą wartości zdyskontowane, według zadanych parametrów rynkowych, wszystkich przepływów pieniężnych; w oparciu o analizy NPV wyznaczone są miary BPV oraz WEK;
- 4) szoki cenowe pod analizę ryzyka bazowego, których celem jest oszacowanie wpływu na wynik odsetkowy zróżnicowanej zmiany oprocentowania produktów, których oprocentowanie oparte jest o różne stawki bazowe;
- 5) analizę ryzyka krzywej dochodowości, której celem jest oszacowanie wpływu na wartość ekonomiczną kapitału własnego nierównoległych zmian kształtu krzywej dochodowości,
- 6) analizę ryzyka opcji klienta, której celem jest oszacowanie wpływu na wynik finansowy Banku, realizowanych przez klientów opcji wbudowanych w produkty odsetkowe;
- 7) testy warunków skrajnych, w tym testy odwrócone oraz nadzorczy test wartości odstających (ang. Supervisory Outlier Test – SOT), których celem jest określenie, jakie łączne zmiany czynników rynkowych doprowadzają do określonego wpływu na miary ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej;
- 8) poziom kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej.

Miary ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej

W celu kontroli ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej Bank stosuje dwie miary: wrażliwość wyniku odsetkowego na zmianę stóp procentowych o +/-100 p.b. (WO) oraz wrażliwość wartości ekonomicznej kapitału na zmianę stóp procentowych o +/-200 p.b. (WEK). Pomiar ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej dokonywany jest w oparciu o charakterystykę produktów (harmonogramy przepływów kapitałowych, przeszacowania stóp procentowych, wbudowane opcje), wynikającą z umów podpisanych z kontrahentami. Dla produktów o charakterze bieżącym, dla których klient posiada swobodę w kształtowaniu m.in. harmonogramu spłaty czy dysponowania środkami Bank buduje tzw. portfele replikacyjne, które odzwierciedlają ekonomiczne terminy przepływów kapitałowych. W ramach stosowanych portfeli replikacyjnych średni termin zapadalności depozytów o nieustalonym terminie zapadalności wynosi 6 miesięcy, maksymalny zaś 12 miesięcy. Ponadto, Bank uwzględnia zachowania behawioralne klientów, takie jak: poziomy wcześniejszych spłat kredytów czy poziomy zerwań depozytów, których sposób szacowania zdefiniowano w regulacjach wewnętrznych Banku. Przyjęte założenia zgodne są z Wytycznymi EBA/GL/2018/02 w sprawie zarządzania ryzykiem stopy procentowej z tytułu działalności zaliczanej do portfela bankowego.

W poniższej tabeli przedstawione zostało porównanie wartości miar WO i WEK pomiędzy 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku:

	Δ WO		Δ WEK	
	-100 p.b.	+100 p.b.	-200 p.b.	+200 p.b.
31-12-2019	-43 737	33 718	29 975	-66 589
31-12-2018	-50 171	36 338	19 631	-58 542
Zmiana	6 434	-2 620	10 344	-8 047

W 2019 roku, analogicznie jak w 2018 roku, powyższe miary znajdowały się w ramach limitów/wartości ostrzegawczych. Asymetryczny wpływ zmian stóp procentowych na WO i WEK wynika z charakterystyki oprocentowania poszczególnych pozycji wrażliwych na zmiany stóp procentowych, w tym m.in. ograniczenia spadku oprocentowania poszczególnych źródeł finansowania do poziomu 0, w warunkach ujemnych rynkowych stóp procentowych. Zmiany wartości miar WO i WEK cechują się pewną cyklicznością, co związane jest z regularnym przybliżaniem się terminu przeszacowania pozycji o zmiennym oprocentowaniu oraz zapadalności pozycji, których oprocentowanie jest stałe.

W 2019 roku Bank wdrożył Wytyczne EBA/GL/2018/02 w sprawie zarządzania ryzykiem stopy procentowej z tytułu działalności zaliczanej do portfela bankowego, w tym w szczególności zaimplementował nadzorczy test wartości odstających (Supervisory Outlier Test, SOT), dokonał przeglądu zasad wyznaczania kapitału wewnętrznego na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej, analizy wrażliwości produktów na zmiany stóp procentowych, założeń wykorzystywanych do pomiaru ryzyka oraz zasad walidacji modeli stosowanych w procesie zarządzania przedmiotowym ryzykiem.

Wyniki nadzorczego testu wartości odstających (SOT) dla 6 standardowych scenariuszy szokowych dla ryzyka stopy procentowej, określonych w Wytycznych przedstawione zostały w poniższej tabeli.

ΔWEK w danym scenariuszu SOT						
	równoległy wzrost szoku	równoległy spadek szoku	wystromienie krzywej	wypłaszczenie krzywej	wzrost szoku dla stóp krótkoterm.	spadek szoku dla stóp krótkoterm.
31-12-2019	-53 584	17 877	7 251	-37 277	-52 785	12 520
30-06-2019*\	-34 942	16 564	-1 421	-15 969	-25 777	2 523
Zmiana	-18 642	1 313	8 672	-21 308	-27 008	9 997

*\ Analiza SOT przeprowadzana jest i raportowana od czerwca 2019 roku

Wyniki przeprowadzonej analizy nadzorczego testu wartości odstających wskazują, że Bank najbardziej narażony jest na spadek wartości ekonomicznej kapitału (WEK) na skutek scenariusza równoległego wzrostu stóp procentowych. Mimo zwiększenia wrażliwości wartości ekonomicznej kapitału pomiędzy czerwcem a grudniem 2019 roku, poziom tej miary znajduje się wyraźnie poniżej nadzorczych wartości ostrzegawczych, co świadczy o umiarkowanym narażeniu na ryzyko zmian stóp procentowych.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze bankowej badany jest przede wszystkim wpływ niekorzystnych zmian:

- 1) stóp procentowych na:
 - a) wynik odsetkowy (WO),
 - b) wartość ekonomiczną kapitału własnego (WEK),
 - c) portfel w księdze bankowej: papierów wartościowych w ramach rachunkowości zabezpieczeń, dłużnych papierów wartościowych, transakcji IRS oraz FX Swap:
 - scenariusze równoległego przesunięcia krzywych stóp procentowych o ± 100 p.b., ± 500 p.b.,
 - scenariusze spłaszczenia, wygięcia i wystromienia krzywych stóp procentowych;
- 2) kursów walutowych na WO oraz WEK – scenariusze zmiany kursów walutowych o $\pm 5\%$, $\pm 10\%$ oraz $\pm 25\%$;
- 3) stóp procentowych i kursów walutowych łącznie na WO oraz WEK – scenariusze łącznych zmian kursów walutowych o $\pm 10\%$ i $\pm 25\%$ oraz stóp procentowych o ± 100 p.b. (dla WO), ± 200 p.b. (dla WEK) i ± 500 p.b.,
- 4) stóp procentowych na wrażliwość wartości ekonomicznej kapitału Banku (WEK) w ściśle określonych scenariuszach zmian stóp, w ramach nadzorczego testu wartości odstających.

Wyniki analizy testów warunków skrajnych wg stanu na 31 grudnia 2019 roku pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, ryzyko działalności w portfelu bankowym utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Z uwagi na charakter działalności Banku oraz strukturę portfela papierów wartościowych, ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej jest stale istotne; Bank szacuje kapitał wewnętrzny na to ryzyko. Zgodnie z regulacjami nadzorczymi i wewnętrznymi, kapitał wewnętrzny na ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej odnosi się zarówno do potencjalnych zmian wartości ekonomicznej kapitału jak

i wyniku odsetkowego na skutek niekorzystnej zmiany stóp procentowych i jest dostosowany do struktury i charakteru działalności Banku.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego (w cyklach tygodniowych), w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP i Zarządu Banku (w cyklach miesięcznych) oraz dla Komitetu ds. Ryzyka i Rady Nadzorczej Banku (w cyklach kwartalnych).

Ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej

Celem zarządzania ryzykiem stopy procentowej w księdze handlowej jest uzyskanie w tym obszarze działalności, zakładanego w planie finansowym wyniku finansowego, przy akceptowalnej ekspozycji Banku na przedmiotowe ryzyko oraz minimalizacja jego negatywnych skutków z tytułu posiadanych w księdze handlowej instrumentów wrażliwych na zmiany stóp procentowych.

Miary ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej

W Banku, w celu monitorowania ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, wykorzystuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (model VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność stóp procentowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy,
- 2) BPV (tzn. wrażliwość papierów wartościowych i instrumentów pochodnych generujących ryzyko stopy procentowej przy zmianie stóp procentowych o 1 p.b.),
- 3) system limitów,
- 4) testy warunków skrajnych.

W 2019 roku nie doszło do istotnych zmian w technikach pomiaru ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej.

Wartość VaR stopy procentowej w księdze handlowej oraz wpływ scenariusza stress testowego – równoległego przesunięcia krzywych dochodowości IRS i BOND o ± 200 p.b. na wynik Banku w okresach rocznych, kształtowała się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną, średnią oraz na datę sprawozdawczą):

	VaR 10-dniowy			Testy warunków skrajnych ± 200 p.b.	
	średnia	max	Min	na datę	na datę
31-12-2019	422	612	177	355	-2 389
31-12-2018	361	1 082	41	351	-1 911

W celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej Bank, raz na miesiąc przeprowadza analizę back-testing, kalkulowaną poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR, z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku, wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy,
- 2) limit BPV dla instrumentów generujących ryzyko stopy procentowej w księdze handlowej, obowiązujący zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia, osobno dla pozycji w papierach dłużnych i dla IRS oraz łącznie dla tych instrumentów,
- 3) limity maksymalnej, dwudniowej i ciągniętej miesięcznej straty na aktywach w portfelu handlowym.

Kalkulowanie i monitorowanie poziomu wykorzystania poszczególnych limitów jest przeprowadzane wg stanu na każdy dzień roboczy, a w odniesieniu do limitów BPV – również w ciągu dnia oraz systematycznie raportowane kadrze zarządzającej.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej i handlowej w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka.

W księdze handlowej badany jest wpływ skrajnie niekorzystnych zmian poziomu rynkowych stóp procentowych na wynik Banku oraz zmienności stóp procentowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami stóp procentowych na poziom VaR zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy wpływu warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych (w tym grube ogony oraz spread),
 - b) wygięcie krzywych stóp procentowych,
 - c) zmiana nachylenia krzywych stóp procentowych,
- 2) parametryczne:
 - a) równoległe przesunięcia krzywych stóp procentowych,
 - b) wzrost zmienności stóp procentowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji stóp procentowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki tej analizy pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji Banku w instrumentach wrażliwych na ryzyko stopy procentowej, działalność zarówno w portfelu bankowym jak i handlowym Banku utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki przeprowadzanego monitoringu ryzyka stopy procentowej w księdze bankowej oraz w księdze handlowej, wraz z wynikami przeprowadzonych testów warunków skrajnych, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz – w cyklach kwartalnych – dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka. Dodatkowo wyniki analizy w zakresie ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego.

Pochodne instrumenty finansowe

Poniższe tabele zawierają dekompozycję instrumentów pochodnych na instrumenty bazowe – w celu przedstawienia ich wrażliwości na zmiany stóp procentowych (wartości nominalne):

31-12-2019	1M	1-3 M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX forward	48 870	41 189	8 822	18 031	17 095	134 007
FX Spot	210 983	-	-	-	-	210 983
FX Swap	197 183	207 543	225 444	252 563	-	882 733
IRS	1 049 122	685 219	1 292 787	829 321	1 588 082	5 444 531
Kontrakty terminowe	-	96 356	447	-	-	96 803
Kontrakty forward	6 860	8 334	4 172	-	-	19 366
CFD	-	-	-	229 039	-	229 039
Razem	1 513 018	1 038 641	1 531 672	1 328 954	1 605 177	7 017 462
Pasywa						
FX forward	48 405	40 818	8 708	18 575	17 810	134 316
FX Spot	210 979	-	-	-	-	210 979
FX Swap	195 512	205 781	219 294	245 057	-	865 644
IRS	401 121	818 778	1 319 004	873 797	2 031 831	5 444 531
Kontrakty terminowe	8 365	7 430	4 285	-	-	20 080
Kontrakty forward	-	5 751	322	-	-	6 073
CFD	-	-	-	436 308	-	436 308
Razem	864 382	1 078 558	1 551 613	1 573 737	2 049 641	7 117 931
Saldo	648 636	-39 917	-19 941	-244 783	-444 464	

31-12-2018	1M	1-3M	3-6M	6-12M	Pow. 1Y	Razem
Aktywa						
FX Forward	29 730	48 753	26 073	1 290	-	105 846
FX Spot	129 786	-	-	-	-	129 786
FX Swap	168 978	226 690	133 185	57 323	-	586 176
IRS	976 080	862 594	1 022 426	263 882	1 800 166	4 925 148
Kontrakty terminowe	-	176	65	-	-	241
Kontrakty forward	-	209	8	2	-	219
CFD	-	-	-	8 567	-	8 567
Razem	1 304 574	1 138 422	1 181 757	331 064	1 800 166	5 755 983
Pasywa						
FX Forward	29 613	48 491	26 121	1 321	-	105 546
FX Spot	129 753	-	-	-	-	129 753
FX Swap	168 221	214 526	133 581	57 249	-	573 577
IRS	231 331	958 773	1 129 726	269 989	2 335 329	4 925 148
Kontrakty terminowe	-	64	8	-	-	72
Kontrakty forward	-	300	16	4	-	320
CFD	-	-	-	350	-	350
Razem	558 918	1 222 154	1 289 452	328 913	2 335 329	5 734 766
Saldo	745 656	-83 732	-107 695	2 151	-535 163	

5.2.3. Ryzyko walutowe

Ryzyko walutowe rozumiane jest jako ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego Grupy BOŚ w rezultacie wrażliwości na zmiany kursów walut. Ryzyko to jest generowane w DM BOŚ S.A. (w księdze handlowej i niehandlowej) oraz w Banku (przede wszystkim w księdze handlowej).

Celem Banku w zakresie zarządzania ryzykiem walutowym w księdze bankowej jest nieutrzymywanie otwartych indywidualnych pozycji. Ekspozycje walutowe, wynikające z działalności prowadzonej w ramach księgi bankowej, są systematycznie transferowane do księgi handlowej tego samego dnia lub najpóźniej – następnego dnia roboczego.

Głównymi pozycjami walutowymi Banku są pozycje w PLN, USD, EUR i CHF.

Ryzyko walutowe w portfelu niehandlowym w DM BOŚ S.A. wynika z deponowania przez DM BOŚ S.A. środków pieniężnych w walutach obcych na rachunkach zagranicznych brokerów, którzy dokonują na zlecenie klientów DM BOŚ S.A. transakcji kupna i sprzedaży instrumentów finansowych na giełdach zagranicznych. Ryzyko walutowe w księdze niehandlowej implikują również pozycje związane z działalnością DM BOŚ S.A. prowadzoną w Oddziale w Republice Czeskiej, które nie stanowią pozycji zaliczonych do portfela handlowego. DM BOŚ S.A. posiada otwarte pozycje walutowe w USD, EUR i CZK w portfelu niehandlowym, a ryzyko walutowe w tym portfelu jest zarządzane w ramach limitu całkowitej pozycji walutowej dla księgi handlowej i niehandlowej łącznie.

Pozycja walutowa wynikająca z działalności Banku w księdze bankowej, która nie została przetransferowana w danym dniu na księgę handlową, podlega kontroli za pomocą limitów otwartych pozycji walutowych w księdze bankowej na koniec dnia.

W ryzyko walutowe księdze handlowej jest generowane zarówno w Banku, jak i w DM BOŚ S.A. Ryzyko walutowe w księdze handlowej dotyczyło przede wszystkim DM BOŚ S.A., w mniejszym stopniu Banku. Otwarte pozycje walutowe w księdze handlowej DM BOŚ S.A. wynikają ze świadczenia usług na rzecz klientów w zakresie obrotu instrumentami pochodnymi oraz z wykonywania czynności usługowych na rynku regulowanym.

W Grupie BOŚ istnieje uspojniony system zarządzania ryzykiem walutowym, liczony odrębnie dla Banku i DM BOŚ S.A.

Miary ryzyka walutowego

Dla monitorowania ryzyka walutowego na otwartych pozycjach walutowych w księdze handlowej (bilansowych i pozabilansowych) w Banku, podobnie jak w przypadku ryzyka stopy procentowej w księdze handlowej, stosuje się:

- 1) model wartości zagrożonej (VaR) wyznaczony dla poziomu ufności 99% w oparciu o dzienną zmienność kursów walutowych z 250 dni roboczych poprzedzających dzień analizy;
- 2) system limitów;
- 3) analizy testów warunków skrajnych.

Wartość VaR walutowego w księdze handlowej Banku, DM BOŚ S.A. i Grupy BOŚ oraz wpływ scenariusza stress testowego – spadek kursów wszystkich walut w stosunku do PLN o 30% na wynik Grupy BOŚ w okresach rocznych kształtowały się następująco (podano wartość maksymalną, minimalną i średnią oraz na datę sprawozdawczą):

	VaR 10-dniowy						Testy warunków skrajnych Grupy BOŚ wzrost/spadek kursów walutowych o 30%
	Bank			DM	Grupa BOŚ		
	średnia	max	min	na datę	na datę	na datę	na datę
31-12-2019	213	575	5	133	3 804	3 767	-25 289
31-12-2018	184	820	6	35	1 657	1 672	-19 421

Bank, w celu weryfikacji modelu wartości zagrożonej, raz w miesiącu przeprowadza analizy back-testing, poprzez porównanie maksymalnych strat, wyznaczonych z modelu VaR z rzeczywistymi zyskami i stratami oraz z teoretycznymi zmianami wyniku wynikającymi z rewaluacji pozycji. Wyniki back-testingu, w cyklach miesięcznych, są prezentowane w raportach zarządczych.

System limitów w zakresie ryzyka walutowego w księdze handlowej obejmuje:

- 1) limit na VaR 10-dniowy;
- 2) limity kwotowe na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut, obowiązujące zarówno w ciągu dnia jak i na koniec dnia;
- 3) limity straty dziennej i ciągłej miesięcznej z tytułu transakcji wymiany walut.

Kontrola wykorzystania ww. limitów przeprowadzana jest każdego dnia roboczego, a w odniesieniu do limitów na pozycję całkowitą oraz na pozycje indywidualne dla głównych walut Banku również w ciągu dnia. W ciągu dnia w Banku, w ramach limitów kwotowych na pozycje walutowe, monitorowane są również limity dodatkowe na obsługę transakcji klientów. Informacje o poziomie wykorzystania poszczególnych limitów są systematycznie raportowane kierownictwu BOŚ S.A.

Przeprowadzone analizy wskazują, że w badanym okresie ryzyko walutowe w Grupie BOŚ kształtowało się na umiarkowanym poziomie.

Bank, raz w miesiącu, przeprowadza analizę testów warunków skrajnych, badając kształtowanie się poziomu ryzyka walutowego w przypadku materializacji skrajnych zmian czynników ryzyka. Badany jest przede wszystkim wpływ skrajnie niekorzystnych zmian kursów walutowych w stosunku do PLN i kursów krzyżowych par walutowych EUR/USD i EUR/CHF na wynik z pozycji wymiany oraz zmian zmienności kursów walutowych w okresie 250 dni roboczych i korelacji pomiędzy zmiennościami kursów walutowych na poziom VaR, zarówno za pomocą metody historycznej jak i parametrycznej.

W celu przeprowadzenia analizy testów warunków skrajnych Bank stosuje następujące scenariusze:

- 1) historyczne:
 - a) historyczny wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN (w tym grube ogony),
 - b) wzrost/spadek kursów krzyżowego EUR/CHF oraz EUR/USD;
- 2) parametryczne:
 - a) wzrost/spadek kursów walutowych w stosunku do PLN o 30%,
 - b) wzrost zmienności kursów walutowych,
 - c) skrajnie niekorzystna zmiana korelacji kursów walutowych.

Scenariusze testów warunków skrajnych są przeprowadzane również przy założeniu zmiany płynności rynku i braku możliwości zamknięcia pozycji.

Wyniki analizy stress-testing pokazują, iż przy wystąpieniu skrajnie niekorzystnych warunków rynkowych i zwiększonych pozycji, działalność Banku w zakresie ryzyka walutowego utrzymuje się na bezpiecznym poziomie.

Wyniki analizy ryzyka walutowego w księdze handlowej, w ramach raportów dziennych przekazywane są Członkom Zarządu Banku i Komitetu ZAP, w cyklach tygodniowych są prezentowane w raportach przygotowywanych dla Komitetu ZAP ds. Płynności i Ryzyka Rynkowego, w cyklach miesięcznych – w raportach dla Zarządu Banku i Komitetu ZAP oraz w cyklach kwartalnych – dla Rady Nadzorczej Banku oraz Komitetu ds. Ryzyka.

Zestawienie otwartych pozycji walutowych na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano w poniższych tabelach.

Ryzyko walutowe (wartości bilansowe netto):

31-12-2019	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	289 140	7 347	593	451	335	297 866
Należności od innych banków	32 485	82 055	20 910	5 693	24 590	165 733
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	64 488	135	22	-	-	64 645
Pochodne instrumenty finansowe	56 096	4 344	14 546	-	713	75 699
Należności od klientów	9 161 456	1 782 316	154 731	905 289	2	12 003 794
Inwestycyjne papiery wartościowe	5 302 078	-	-	-	-	5 302 078
<i>wyceniane do wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	3 839 184	-	-	-	-	3 839 184
<i>wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	1 377 384	-	-	-	-	1 377 384
<i>instrumenty kapitałowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	85 510	-	-	-	-	85 510
Inne aktywa*\	570 511	1 892	3 084	848	847	577 182
Aktywa razem	15 476 254	1 878 089	193 886	912 281	26 487	18 486 997
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		304 775	267 090	13 781	98 297	

*\ Na pozycję składają się wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego oraz inne aktywa

31-12-2019	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	39 744	73 832	608	481 483	-	595 667
Zobowiązania wobec klientów	13 366 497	1 282 305	159 877	65 790	40 512	14 914 981
Pochodne instrumenty finansowe	49 208	123	1 273	-	322	50 926
Pochodne instrumenty zabezpieczające	16 869	-	-	-	-	16 869
Zobowiązania podporządkowane	370 731	-	-	-	-	370 731
Rezerwy	55 447	2 185	73	-	-	57 705
Pozostałe zobowiązania	265 610	7 646	5 874	-	1 058	280 188
Pasywa razem	14 164 106	1 366 091	167 705	547 273	41 892	16 287 067
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		794 985	432 207	377 677	66 067	
Pozycja bilansowa		511 998	26 181	365 008	-15 405	
Pozycja pozabilansowa		-490 210	-165 117	-363 896	32 230	
Otwarta pozycja walutowa Grupy		21 788	-138 936	1 112	16 825	

31-12-2018	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Aktywa						
Kasa, środki w Banku Centralnym	174 856	9 894	768	605	613	186 736
Należności od innych banków	19 117	94 546	36 140	1 599	44 702	196 104
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	12 035	-	-	-	-	12 035
Pochodne instrumenty finansowe	67 741	2 297	4 890	-	798	75 726
Inwestycyjne papiery wartościowe, w tym:	5 476 136	136	21	-	-	5 476 293
<i>wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite</i>	4 100 868	136	21	-	-	4 101 025
<i>wyceniane według zamortyzowanego kosztu</i>	1 375 268	-	-	-	-	1 375 268
Należności od klientów	9 050 026	1 542 715	227 185	989 601	-	11 809 527
Inne aktywa*\	486 728	2 500	3 464	1 082	830	494 604
Aktywa razem	15 286 639	1 652 088	272 468	992 887	46 943	18 251 025
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		317 712	240 122	20 802	61 922	

*\ Na pozycję składają się wartości niematerialne, rzeczowe aktywa trwałe, aktywa z tytułu podatku dochodowego oraz inne aktywa

31-12-2018	PLN	EUR	USD	CHF	Inne	Razem
Zobowiązania						
Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków	2 413	44 161	11 580	513 630	-	571 784
Pochodne instrumenty finansowe	53 775	244	253	-	64	54 336
Pochodne instrumenty zabezpieczające	18 298	-	-	-	-	18 298
Zobowiązania wobec klientów	12 954 524	1 606 332	154 191	45 123	38 939	14 799 109
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	46 590	-	-	-	-	46 590
Zobowiązania podporządkowane	370 672	-	-	-	-	370 672
Rezerwy	35 262	276	235	-	-	35 773
Pozostałe zobowiązania	188 406	19 889	7 811	-	791	216 897
Zobowiązania razem	13 669 940	1 670 902	174 070	558 753	39 794	16 113 459
Pozycje pozabilansowe tworzące pozycję walutową		219 420	335 170	448 198	81 606	
Bilansowa pozycja netto		-18 814	98 398	434 134	7 149	
Pozabilansowa pozycja netto		97 752	-95 048	-427 396	-19 684	
Otwarta pozycja walutowa Grupy BOŚ		78 938	3 350	6 738	-12 536	

Walutowa pozycja pozabilansowa wynika przede wszystkim z zawartych transakcji FX swap, które są stosowane przez Bank do pokrycia niedopasowania płynnościowego w walutach obcych.

5.2.4. Pozostałe ryzyka rynkowe

Pozostałe ryzyka rynkowe to ryzyko ogólne i szczególne cen instrumentów kapitałowych oraz ryzyko cen towarów. Ryzyka te wynikają z wpływu zmian cen instrumentów kapitałowych i towarów na ryzyko utraty wartości aktywów, wzrostu poziomu zobowiązań lub zmiany wyniku finansowego.

Ryzyka te występują głównie w działalności DM BOŚ S.A. w księdze handlowej.

Transakcje na instrumentach kapitałowych realizowane na rachunek własny DM BOŚ S.A. dotyczą działalności DM BOŚ S.A. jako animatora rynku i w przeważającej większości przypadków są zamykane na koniec dnia. Istotne zaangażowanie w instrumenty kapitałowe występuje jedynie w przypadku otwieranych przez DM BOŚ S.A. transakcji zabezpieczonych (arbitrażowych), w tym w ramach krótkiej sprzedaży. Transakcje zabezpieczone (arbitrażowe) polegają na wykorzystaniu tymczasowej nierównowagi cen pomiędzy dwoma rynkami (np. pomiędzy cenami pochodnych instrumentów finansowych oraz cenami instrumentów bazowych). Ryzyko to jest ograniczane poprzez całkowite limity zaangażowania, zarówno w odniesieniu do transakcji zabezpieczonych (arbitrażowych), jak i niezabezpieczonych. Monitoring tych limitów dokonywany jest w trybie dziennym.

Ryzyko cen towarów występuje głównie w ramach działalności na pozagiełdowym rynku OTC, dla transakcji zawieranych z klientami DM BOŚ S.A. i transakcji zabezpieczających dokonywanych w Saxo Bank A/S, X-Trade Brokers Dom Maklerski S.A. lub Interactive Brokers (UK) Ltd.

5.3. Zarządzanie kapitałem

Grupa BOŚ zdecydowała, na potrzeby adekwatności kapitałowej, o stosowaniu rozwiązań przejściowych, w trakcie trwania okresu przejściowego, dotyczących złagodzenia wpływu wdrożenia MSSF 9 na fundusze własne w oparciu o Artykuł 1 ust. 9 Rozporządzenia (UE) 2017/2395 Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 12 grudnia 2017 roku (Rozporządzenie) zmieniającego Rozporządzenie (UE) nr 575/2013. Dodatkowo postanowiono nie stosować ust. 4 z art. 1 Rozporządzenia (UE) 2017/2395.

Uwzględniając wpływ wdrożenia MSSF 9 zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych, jak i bez nich Grupa BOŚ spełnia obowiązujące normy kapitałowe na dzień 31 grudnia 2019 roku.

W związku z podjęciem decyzji o zastosowaniu przepisów przejściowych z dniem 01 lutego 2018 roku Grupa BOŚ dokonuje ujawnień funduszy własnych, współczynników kapitałowych, jak również wskaźnika dźwigni, zarówno z zastosowaniem, jak i bez zastosowania rozwiązań przejściowych wynikających z artykułu 473a Rozporządzenia (UE) nr 575/2013.

Poziom kapitałów, aktywów ważonych ryzykiem, współczynników kapitałowych, współczynnika dźwigni oraz kapitału wewnętrznego w Grupie kształtował się następująco:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Dostępny kapitał		
Kapitał podstawowy Tier I	2 115 730	2 094 575
Kapitał podstawowy Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	2 018 553	1 985 965
Kapitał Tier I	2 115 730	2 094 575
Kapitał Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	2 018 553	1 985 965
Fundusze własne	2 444 537	2 453 560
Fundusze własne – bez przepisów przejściowych MSSF 9	2 347 360	2 344 951
Aktywa ważone ryzykiem		
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem	14 914 877	13 671 845
- Ryzyko kredytowe i kredytowe kontrahenta	13 430 895	12 423 510
- Ryzyko operacyjne	1 049 826	996 100
- Ryzyko rynkowe	418 027	231 851
- Ryzyko CVA	16 128	20 384
Łączna kwota aktywów ważonych ryzykiem – bez przepisów przejściowych MSSF 9	14 830 847	13 559 014
Współczynniki kapitałowe		
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I	14,19	15,32
Współczynnik kapitału podstawowego Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	13,61	14,65
Współczynnik kapitału Tier I	14,19	15,32
Współczynnik kapitału Tier I – bez przepisów przejściowych MSSF 9	13,61	14,65
Łączny współczynnik kapitałowy	16,39	17,95
Łączny współczynnik kapitałowy – bez przepisów przejściowych MSSF 9	15,83	17,29
Współczynnik dźwigni		
Wartość ekspozycji	20 347 365	19 439 206
Współczynnik dźwigni	10,4	10,8
Współczynnik dźwigni – bez przepisów przejściowych MSSF 9	10,0	10,3
Kapitał wewnętrzny		
Kapitał wewnętrzny	1 931 352	1 414 652

Wzrost aktywów wynikający z rozpoznania aktywów z tytułu prawa do użytkowania dotyczącego umów leasingu spowodował wzrost wymogów kapitałowych na 01 stycznia 2019 roku o 5,9 mln zł. Spowodowało to zmniejszenie na 01 stycznia 2019 roku współczynnika kapitału Tier I o ok. 8 p.b. oraz łącznego współczynnika kapitałowego o ok. 10 p.b.

Wartość funduszy własnych i wymogów kapitałowych została wyznaczona zgodnie z Rozporządzeniem (UE) nr 575/2013 z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie wymogów ostrożnościowych dla instytucji kredytowych i firm inwestycyjnych, zwanym dalej CRR.

Celem ograniczania ryzyka spadku współczynników kapitałowych Grupa BOŚ monitoruje kształtowanie się skali i struktury działalności Grupy BOŚ oraz czynników mogących mieć wpływ na obniżenie się poziomu funduszy własnych Grupy BOŚ.

Grupa BOŚ z częstotliwością kwartalną szacuje kapitał wewnętrzny na pokrycie:

1) ryzyk I filara:

- dla ryzyka kredytowego i kredytowego kontrahenta - w oparciu o wymóg regulacyjny z uwzględnieniem dodatkowego narzutu z tytułu kredytów nieobsługiwanych (NPE)/kredytów z utratą wartości (NPL),
- dla poszczególnych rodzajów ryzyka wchodzących w skład grupy ryzyka rynkowego, w tym CVA oraz dla ryzyka operacyjnego - w oparciu o wymogi regulacyjne,

2) ryzyk II filara:

- dla ryzyk, których poziom został oceniony jako istotny.

Zgodnie z art. 92 Rozporządzenia CRR, Grupa BOŚ jest zobowiązana utrzymywać łączny współczynnik kapitałowy na poziomie co najmniej 8%. Współczynnik kapitału Tier I i współczynnik kapitału podstawowego Tier I powinny wynosić odpowiednio co najmniej 6% i 4,5%.

Zgodnie z Rozporządzeniem CRR oraz ustawą z dnia 05 sierpnia 2015 roku o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym, instytucje finansowe mają obowiązek utrzymywania dodatkowych buforów kapitałowych dla współczynników kapitałowych. Od 1 stycznia 2019 roku bufor zabezpieczający wynosi 2,5 p.p. Bufor ryzyka systemowego obowiązuje w wysokości 3 p.p., natomiast bufor antycykliczny wynosi 0 p.p. Grupa BOŚ nie została objęta buforem innej instytucji o znaczeniu systemowym.

W dniu 13 listopada 2019 roku Komisja Nadzoru Finansowego zaleciła utrzymywanie przez Grupę BOŚ funduszy własnych na pokrycie dodatkowego wymogu kapitałowego w celu zabezpieczenia ryzyka wynikającego z zabezpieczonych hipoteką walutowych kredytów i pożyczek dla gospodarstw domowych, na poziomie 0,52 p.p. ponad wartość łącznego współczynnika kapitałowego, o którym mowa w art. 92 ust. 1 lit. c Rozporządzenia CRR, który powinien składać się z co najmniej 75% z kapitału Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,39 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. b Rozporządzenia CRR) oraz co najmniej w 56% z kapitału podstawowego Tier I (co odpowiada wymogowi kapitałowemu na poziomie 0,29 p.p. ponad wartość współczynnika kapitału podstawowego Tier I, o którym mowa w art. 92 ust. 1. lit. a Rozporządzenia CRR).

W efekcie, na dzień 31 grudnia 2019 roku zalecane przez Komisję minimalne wskaźniki kapitałowe wynoszą 11,89% dla współczynnika kapitału Tier I oraz 14,02% dla łącznego współczynnika kapitałowego TCR.

Poziom adekwatności kapitałowej Grupy BOŚ, zarówno z zastosowaniem rozwiązań przejściowych MSSF 9, jak i bez nich na dzień 31 grudnia 2019 roku utrzymywał się powyżej poziomów zalecanych przez Komisję Nadzoru Finansowego.

W piśmie Bankowego Funduszu Gwarancyjnego ("BFG") z dnia 28 października 2019 roku Bank został poinformowany o aktualizacji poziomu MREL. Określona według danych skonsolidowanych na dzień 31 grudnia 2018 roku docelowa wysokość MREL wynosi 18,30% łącznej kwoty ekspozycji na ryzyko (RWA) lub 13,74% sumy funduszy własnych i zobowiązań.

Bank jest zobowiązany do spełnienia minimalnego poziomu funduszy własnych i zobowiązań podlegających umorzeniu lub konwersji w ujęciu skonsolidowanym od dnia 01 stycznia 2023 roku.

Jednocześnie, w piśmie została wskazana ścieżka dojścia do docelowego poziomu MREL, zgodnie z którą na dzień 31 grudnia 2019 roku poziom MREL dla Banku w ujęciu skonsolidowanym jest równy wskaźnikowi TCR (łączny współczynnik kapitałowy).

5.4. Ryzyko operacyjne

Zarządzanie ryzykiem operacyjnym w Grupie BOŚ koncentruje się w Banku oraz w tych Spółkach, które, zgodnie z wewnętrznymi standardami, zostały określone jako istotne w zakresie generowanego ryzyka operacyjnego. Według stanu na 31 grudnia 2019 roku, ryzyko operacyjne, identyfikowane jako istotne, oprócz Banku, występowało w Domu Maklerskim BOŚ S.A.

W ramach Grupy BOŚ, Bank dąży wypracowania jednolitego systemu zarządzania ryzykiem operacyjnym obejmującego identyfikację, pomiar, monitorowanie, raportowanie oraz kontrolę ryzyka operacyjnego. Ujednolicone podejście ma na celu m.in. definiowanie i wprowadzanie w Grupie BOŚ instrumentów w zakresie organizacji zarządzania ryzykiem operacyjnym, wzorowanych na instrumentach obowiązujących w Banku. Bank analizuje informacje na temat ryzyka operacyjnego w ramach Grupy BOŚ, w szczególności w zakresie strat z tytułu ryzyka operacyjnego, opiniuje przepisy wewnętrzne podmiotów zależnych w tym obszarze oraz przekazuje rekomendacje działań w zakresie zarządzania ryzykiem operacyjnym.

Ryzyko operacyjne rozumiane jest jako ryzyko związane z wystąpieniem straty wynikającej z niedostosowania lub zawodności procesów wewnętrznych, ludzi i systemów lub zdarzeń zewnętrznych, obejmujące również ryzyko prawne, z uwzględnieniem zdarzeń ryzyka operacyjnego charakteryzujących się niską częstotliwością występowania, lecz wysokimi stratami; w zakres ryzyka operacyjnego nie włącza się ryzyka reputacji i strategicznego.

Bank stosuje system zarządzania ryzykiem operacyjnym, w którym odpowiedzialność za bieżące zarządzanie ryzykiem operacyjnym spoczywa na wszystkich pracownikach Banku, a w szczególności na dyrektorach komórek organizacyjnych/biur Centrali oraz Centrów Biznesowych i Oddziałów Banku – zgodnie z zakresem odpowiedzialności i zadań.

W Banku gromadzone są informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w bazie zdarzeń ryzyka operacyjnego, w dedykowanej aplikacji informatycznej. Bank gromadzi również informacje o istotnych zdarzeniach ryzyka operacyjnego w podmiotach zależnych określonych jako istotne w zakresie generowanego ryzyka operacyjnego.

Informacje te wykorzystywane są do:

- 1) bieżącego monitorowania poziomu ryzyka operacyjnego,
- 2) monitorowania działań jednostek i komórek organizacyjnych związanych z zaistniałymi zdarzeniami,
- 3) pomiaru lub szacowania strat z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 4) generowania raportów dotyczących zaistniałych zdarzeń w zakresie ryzyka operacyjnego, w tym raportów na potrzeby instytucji zewnętrznych.

Bank określa podstawowe limity na ryzyko operacyjne, w tym w szczególności limit tolerancji oraz apetytu w skali całego Banku, a także docelowy profil ryzyka operacyjnego. Stopień wykorzystania przyjętych limitów tolerancji i apetytu na ryzyko operacyjne kontrolowany jest poprzez okresowe monitorowanie wielkości ponoszonych strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego.

Pomiar poziomu ryzyka operacyjnego jest dokonywany z wykorzystaniem metod ilościowych, jakościowych oraz mieszanych, w tym m.in. poprzez:

- 1) obliczanie wymogu kapitałowego na ryzyko operacyjne wg. metody standardowej,
- 2) obliczanie i monitorowanie kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 3) przeglądy ryzyka operacyjnego (samoocena potencjalnego ryzyka operacyjnego),
- 4) przeprowadzanie testów warunków skrajnych.

W Banku testy warunków skrajnych dla ryzyka operacyjnego przeprowadzane są za pomocą trzech metod: analizy wrażliwości, analizy odwrotnej, analizy scenariuszowej. TWS przeprowadzane są raz w roku. W wyniku przeprowadzonych dotychczas testów warunków skrajnych, wielkość przyjętych w scenariuszach strat skonfrontowana z wielkością dostępnego kapitału w postaci wyznaczonych na ryzyko operacyjne: limitu tolerancji i wymogu kapitałowego, potwierdziła zdolność absorpcji strat z tytułu ryzyka operacyjnego przez wyznaczane na to ryzyko limity.

W celu ograniczania ekspozycji na ryzyko operacyjne Bank stosuje m.in. następujące instrumenty (metody, techniki i narzędzia):

- 1) organizacja pracy zapewniająca ograniczenie powstania ryzyka operacyjnego poprzez, m.in. rozdzielanie funkcji wykonawczych od kontrolnych, ustalenie limitów w zakresie podejmowania decyzji lub dokonywania operacji w Banku, zarządzanie prawami dostępu do pomieszczeń i systemów w celu ograniczenia możliwości dokonywania działań przez nieuprawnione osoby,
- 2) polityka kadrowa,
- 3) kontrola wewnętrzna,
- 4) strategiczne limity wewnętrzne na ryzyko operacyjne tj. limit tolerancji i apetytu,
- 5) okresowe przeglądy ryzyka operacyjnego oparte o proces samooceny,
- 6) mapy ryzyka budowane w celu identyfikacji źródeł występowania potencjalnych zagrożeń oraz dokonania oceny poziomu ryzyka z tego tytułu,
- 7) testy warunków skrajnych z tytułu ryzyka operacyjnego,
- 8) wartości progowe kluczowych wskaźników ryzyka operacyjnego (KRI),
- 9) klauzule w zawieranych umowach z podmiotami zewnętrznymi, ograniczające ryzyko operacyjne,
- 10) ubezpieczenie mienia bankowego w wyspecjalizowanych firmach,
- 11) dokumentowanie stosowanych w Banku rozwiązań metodycznych, procesowych, organizacyjnych i informatycznych,
- 12) automatyzacja czynności w wyniku zastosowania rozwiązań informatycznych oraz zwiększenie jakości działań poprzez wykorzystywanie specjalistycznego oprogramowania,
- 13) plany ciągłości działania i plany awaryjne opracowywane dla krytycznych procesów biznesowych Banku,
- 14) analiza adekwatności obliczonych wymogów kapitałowych z tytułu ryzyka operacyjnego, do rzeczywiście ponoszonego ryzyka operacyjnego przez Bank,
- 15) szkolenia wewnętrzne dla pracowników Banku mające na celu uświadomienie i zrozumienie roli, wpływu oraz sposobów postępowania w zakresie ryzyka operacyjnego.

Poziom i profil ryzyka operacyjnego, poziom wykorzystania limitów na ryzyko operacyjne oraz wielkość strat z tytułu zaistniałych zdarzeń ryzyka operacyjnego są regularnie monitorowane w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego oraz raportowane: Radzie Nadzorczej, Komitetowi ds. Ryzyka, Zarządowi Banku oraz Komitetowi Ryzyka Operacyjnego.

5.5. Ryzyko braku zgodności

Ryzyko braku zgodności rozumiane jest jako ryzyko skutków nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych i standardów rynkowych w procesach funkcjonujących w Banku.

Bank zapewnia zgodność działania z przepisami prawa, przepisami wewnętrznymi i standardami rynkowymi poprzez funkcję kontroli (stosowanie mechanizmów kontrolnych i monitorowanie ich przestrzegania) oraz proces zarządzania ryzykiem braku zgodności, który obejmuje identyfikację, ocenę, kontrolę i monitorowanie ryzyka braku zgodności oraz raportowanie w tym zakresie do Zarządu i Rady Nadzorczej.

Podstawowe zasady zapewniania zgodności w Banku w ramach funkcji kontroli i procesu zarządzania ryzykiem braku zgodności zostały określone w Polityce zgodności Banku Ochrony Środowiska S.A., opracowanej przez Zarząd i zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą oraz aktach wykonawczych do Polityki, w tym:

- 1) Zasadach zarządzania ryzykiem braku zgodności w Banku Ochrony Środowiska S.A.,
- 2) Zasadach wykonywania kontroli wewnętrznej w Banku Ochrony Środowiska S.A.

W Banku funkcjonuje wyodrębniona, samodzielna komórka do spraw zgodności, podległa bezpośrednio Prezesowi Zarządu Banku, która odpowiada za realizację przypisanych jej obowiązków w ramach funkcji kontroli i wykonywanie zadań w ramach zarządzania ryzykiem braku zgodności.

Zarządzanie ryzykiem braku zgodności w Banku ma na celu:

- 1) zidentyfikowanie, ocenę i kontrolę możliwości wystąpienia negatywnych skutków nieprzestrzegania przepisów prawa i przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych, w tym zwłaszcza sankcji prawnych, strat finansowych, lub utraty reputacji, które mogą być konsekwencją nieprzestrzegania przepisów prawa, przepisów wewnętrznych oraz standardów rynkowych,
- 2) utrwalanie wizerunku Banku jako instytucji działającej zgodnie z prawem, uczciwej, rzetelnej, przyjaznej dla otoczenia, wiarygodnej i odpowiedzialnej biznesowo.

Bank wyodrębnia kluczowe obszary dla zapewniania zgodności:

- 1) zapobieganie prowadzeniu w Banku działalności niezgodnej z prawem, w tym przeciwdziałanie praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu,
- 2) ochronę informacji,
- 3) wdrażanie i monitorowanie przestrzegania standardów etycznych,
- 4) przyjmowanie lub przekazywanie korzyści i prezentów,
- 5) prowadzenie działalności reklamowej i marketingowej,
- 6) oferowanie produktów,
- 7) skargi i reklamacje klientów,
- 8) zarządzanie konfliktami interesów.

W 2019 roku nie odnotowano zdarzeń, które w sposób istotny wpłynęłyby na poziom ryzyka braku zgodności, Bank koncentrował swoje działania na zapobieganiu wystąpieniu ryzyka braku zgodności.

5.6. Ryzyko modeli

Ryzyko modeli w Grupie BOŚ koncentruje się w Banku. Dom Maklerski BOŚ S.A i spółka BOŚ Leasing – EKO Profit S.A. na dzień 31 grudnia 2019 roku nie wykorzystują modeli w swojej działalności.

Ryzyko modeli jest definiowane w Banku zgodnie z wymaganiami nadzorczymi jako potencjalna strata, która może zostać poniesiona w wyniku podejmowania decyzji opierających się na danych uzyskanych w procesach stosowania modeli wewnętrznych, z powodu błędów związanych z opracowywaniem, wdrażaniem lub stosowaniem takich modeli (art. 3, ust. 1, pkt. 11, CRDIV).

Proces identyfikacji, oceny i monitoringu ryzyka modeli obejmuje obszary związane z:

- 1) ryzykiem wykorzystywania nieprawidłowych, niekompletnych danych,
- 2) ryzykiem błędnych założeń modeli, założeń nieadekwatnych do estymowanego procesu,
- 3) ryzykiem metodologicznym wynikającym z użycia w procesie budowy modeli, niewłaściwych metod i technik estymacji,
- 4) ryzykiem prowadzenia niedostatecznego monitoringu, walidacji i aktualizacji modeli, także ryzyka stosowania niepoprawnie wdrożonego poprawnego, ale błędnie zaimplementowanego modelu.

Z uwagi na szerokie wykorzystanie modeli wspierających podstawowe procesy w BOŚ S.A., np.: proces kredytowy, procesy zarządzania kapitałem, procesy zarządzania ryzykiem kredytowym, rynkowym i finansowym, ryzyko modeli jest uznawane w Banku za ryzyko stale istotne. Na ryzyko modeli jest szacowany i utworzony kapitał wewnętrzny.

Zarządzanie ryzykiem modeli jest realizowane w Grupie zgodnie z regulacjami wewnętrznymi, m.in. z zasadami szacowania i alokacji kapitału wewnętrznego, polityką zarządzania ryzykiem modeli, metodyką zarządzania ryzykiem modeli oraz metodykami walidacji modeli istotnych. Działania w tym zakresie są koordynowane przez niezależną jednostkę Biura Walidacji Modeli oraz Zespół Ryzyka Operacyjnego w Departamencie Ryzyka Finansowego i Operacyjnego, bezpośrednio podlegające Wiceprezesowi Banku koordynującemu organizacyjnie realizację zadań Obszaru Ryzyka.

W celu szybkiej i precyzyjnej identyfikacji ryzyka modeli, w Banku funkcjonuje wystandaryzowany, kompleksowy proces zarządzania tym ryzykiem, który obejmuje:

- 1) cykl życia modeli,
- 2) zasady nadawania oceny istotności funkcjonującym w Banku modelom,
- 3) zasady funkcjonowania dzienników modeli - w dziennikach modeli umieszczane są m.in. informacje nt. funkcjonujących modeli, zestawu ich parametrów, zmian wprowadzanych do modeli, ich aktualizacji i prowadzonych przeglądów. Dzienniki stanowią bazę informacyjną nt. istotności modeli, wyników monitoringu, walidacji i niesionych przez modele poziomów ryzyka,
- 4) standardy i zasady monitorowania i raportowania ryzyka modeli - w przypadku modeli istotnych ocena jakości prowadzonego monitoringu odbywa się w cyklu kwartalnym, dla pozostałych modeli jest to okres roczny. Raportowanie prowadzone jest w cyklu kwartalnym. Dodatkowo prowadzona jest roczna ocena realizacji Polityki zatwierdzonej przez Radę Nadzorczą Banku,
- 5) zasady prowadzenia walidacji modeli - walidacja modeli prowadzona jest przez niezależne Biuro Walidacji Modeli, z częstotliwością minimum raz w roku w przypadku modeli istotnych. Dla niektórych rodzajów modeli istotnych, jeżeli wynika to wprost ze specyfiki ich funkcjonowania, częstotliwość walidacji może być mniejsza niż roczna (jednakże nie mniejsza niż trzyletnia). Pozostałe modele walidowane są w ramach tzw. walidacji doraźnej na polecenie Zarządu Banku, odpowiedniego Komitetu lub właściciela modelu.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku, w Grupie funkcjonuje 6 modeli istotnych, spośród 17 modeli produkcyjnych.

Ryzyka związane z modelami Banku są oceniane cyklicznie, zgodnie ze standardami przyjętymi w regulacjach wewnętrznych, z uwzględnieniem kalkulacji kapitału wewnętrznego związanego z zabezpieczeniem się Banku przed ryzykiem modeli. Raportowanie do Zarządu Banku dotyczące statusu działań w zakresie zarządzania modelami i ich walidacją obejmuje ocenę ryzyka modeli, poziom tolerancji i związany z tym poziom kapitału alokowany na ryzyko modeli. Raporty z walidacji modeli istotnych są prezentowane i akceptowane na odpowiednich Komitetach powołanych przez Zarząd Banku.

Zagregowana ocena ryzyka modeli istotnych według stanu na 31 grudnia 2019 roku kształtuje się na poziomie umiarkowanym. Dodatkowo, żaden pojedynczy model istotny nie generuje ryzyka na poziomie wysokim. Zagregowany poziom ryzyka modeli mieści się w poziomie tolerancji na to ryzyko, wyznaczonym i przyjętym przez Radę Nadzorczą.

6. Wynik z tytułu odsetek

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019				01-01-2018 31-12-2018			
	Przychody z tytułu odsetek		Przychody o podobnym charakterze do odsetek		Przychody z tytułu odsetek		Przychody o podobnym charakterze do odsetek	
	Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Aktywa finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Aktywa wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Aktywa finansowe wyceniane obowiązkowo wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem
Należności od banków i Banku Centralnego	3 673	-	-	3 673	4 256	-	-	4 256
Należności od klientów instytucjonalnych	367 912	-	2 723	370 635	349 069	-	3 939	353 008
Należności od klientów indywidualnych	122 011	-	37	122 048	132 449	-	61	132 510
Inwestycyjne dłużne papiery wartościowe nieprzeznaczone do obrotu	34 728	95 718	659	131 105	31 103	106 889	-	137 992
Instrumenty finansowe przeznaczone do obrotu	-	-	129	129	-	-	-	-
Transakcje zabezpieczające	-	-	-	-	-	-	538	538
Razem	528 324	95 718	3 548	627 590	516 877	106 889	4 538	628 304

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019			01-01-2018 31-12-2018		
	Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem	Zobowiązania finansowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Zobowiązania finansowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Razem
Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze od:						
Rachunków bankowych i depozytów od banków	1 023	-	1 023	1 328	-	1 328
Rachunków bankowych i depozytów klientów instytucjonalnych	47 038	-	47 038	55 395	-	55 395
Rachunków bankowych i depozytów klientów indywidualnych	126 988	-	126 988	138 495	-	138 495
Kredytów i pożyczek od banków	-	-	-	320	-	320
Kredytów i pożyczek od klientów	818	-	818	1 135	-	1 135
Środków funduszy z przeznaczeniem na kredyty (JESSICA)	261	-	261	418	-	418
Instrumentów finansowych - dłużne papiery własnej emisji	18 656	-	18 656	37 394	-	37 394
Transakcji zabezpieczających	-	8 772	8 772	-	9 684	9 684
Zobowiązań leasingowych	3 933	-	3 933	-	-	-
Pozostałe	114	-	114	20	-	20
Razem	198 831	8 772	207 603	234 505	9 684	244 189

7. Wynik z tytułu opłat i prowizji

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Przychody z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z tytułu usług maklerskich	59 555	62 504
Opłaty za obsługę rachunków klientów, inne operacje rozliczeniowe w obrocie krajowym i zagranicznym	34 791	39 648
Prowizje od kredytów	32 139	27 740
Prowizje od gwarancji i akredytyw	5 071	4 636
Opłaty związane z zarządzaniem portfelem oraz pozostałe opłaty związane z zarządzaniem	496	497
Pozostałe opłaty	13	2
Razem	132 065	135 027
Koszty z tytułu opłat i prowizji		
Opłaty z działalności maklerskiej, w tym:	21 235	21 859
<i>z działalności powierniczej</i>	358	1 849
Opłaty z tytułu kart płatniczych	7 656	7 456
Opłaty od rachunków bieżących	1 039	2 198
Opłaty z tytułu obsługi bankomatów	1 134	1 225
Prowizje z tytułu należności od klientów	617	858
Prowizje płacone innym bankom w obrocie gotówkowym	1	277
Pozostałe opłaty	2 010	3 260
Razem	33 692	37 133

8. Przychody z tytułu dywidend

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	157	137
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	6 277	5 932
Razem	6 434	6 069

W kwocie dywidendy w 2019 roku znajduje się dywidenda od:

- Kemipol Sp. z o.o. w wysokości 5 447 tys. zł (w 2018 roku 5 796 tys. zł),
- WODKAN Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji S.A. w wysokości 830 tys. zł (w 2018 roku 136 tys. zł),
- pozostałe spółki w wysokości 157 tys. zł (w 2018 roku 137 tys. zł).

9. Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy (w tym należności od klientów)

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	- 5 494	- 11 946
Pochodne instrumenty finansowe	48 802	57 699
Należności od klientów	1 649	16 837
Razem	44 957	62 590

10. Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Wynik na sprzedaży papierów wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	582	2 166
Razem	582	2 166

11. Wynik na rachunkowości zabezpieczeń

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Wynik z tyt. wyceny wg wartości godziwej transakcji zabezpieczających wartość godziwą	457	- 2 366
Wynik z tyt. wyceny obligacji skarbowych podlegających rachunkowości zabezpieczeń wartości godziwej w części podlegającej zabezpieczeniu	- 499	3 679
Razem	- 42	1 313

12. Wynik z pozycji wymiany

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Wynik z tytułu operacji wyceny zrealizowany	15 309	20 959
Wynik z tytułu operacji wyceny niezrealizowany	1 194	3 292
Razem	16 503	24 251

13. Pozostałe przychody operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Rozwiązanie rezerw na zobowiązania, w tym:	5 157	3 649
<i>rezerwy na zobowiązania i roszczenia</i>	812	2 581
<i>pozostałe rezerwy</i>	4 345	1 068
Aktualizacja wartości aktywów trwałych	-	2 804
Przychody z tytułu rozwiązania odpisów aktualizujących wartość należności	1 587	2
Przychody z tytułu odzyskanych należności przedawnionych, umorzonych i nieściągalnych	1 873	140
Przychody z tytułu sprzedaży lub likwidacji środków trwałych, wartości niematerialnych	103	537
Przychody z tytułu zwrotu koszty windykacji należności	1 235	6 739
Przychody od sprzedaży towarów i usług	8 432	448
Korekta odsetek od zerwanych depozytów z lat ubiegłych	379	43
Przychody z tytułu odszkodowań	151	1 927
Pozostałe	8 633	6 849
Razem	27 550	23 138

14. Pozostałe koszty operacyjne

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Likwidacja środków trwałych, wartości niematerialnych	429	375
Przekazane darowizny	960	1 146
Utworzenie rezerw na zobowiązania i roszczenia, w tym:	24 023	2 578
<i>rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia na ryzyko prawne związane z walutowymi kredytami hipotecznymi</i>	21 221	1 609
<i>rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów</i>	1 183	-
<i>rezerwa na pozostałe zobowiązania i roszczenia</i>	1 619	969
Odpisy aktualizujące wartość należności	1 622	1 896
Koszty windykacji należności	4 347	7 181
Korekta odsetek i prowizji od kredytów z lat ubiegłych	1 794	1 107
Koszty utrzymania i administracji wynajmowanych lokali własnych	120	360
Koszty z tytułu odszkodowań, kar i grzywien	1 155	771
Koszty błędnych transakcji maklerskich	130	-
Pozostałe	3 686	6 262
Razem	38 266	21 676

15. Wynik odpisów z tytułu utraty wartości

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	9	333
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	- 2	- 105
Należności od banków	1 727	- 2 764
Należności od klientów oraz zobowiązania pozabilansowe, w tym:	- 106 270	- 131 554
należności bilansowe	- 99 597	- 137 952
<i>od klientów indywidualnych</i>	- 43 092	- 45 894
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	- 56 505	- 92 058
zobowiązania pozabilansowe	- 6 673	6 398
<i>od klientów indywidualnych</i>	497	326
<i>od klientów instytucjonalnych</i>	- 7 170	6 072
Razem	- 104 536	-134 090

Wynik odpisów z tyt. utraty wartości na należności od klientów:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Wycena indywidualna	- 85 902	- 117 418
Wycena grupowa	- 13 695	- 20 534
Razem	- 99 597	-137 952

16. Ogólne koszty administracyjne

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Świadczenia pracownicze	157 053	161 269
Koszty administracyjne, w tym:	148 643	156 191
<i>koszty rzeczowe</i>	100 158	115 600
<i>podatki i opłaty</i>	5 452	5 518
<i>składka i wpłaty na BFG</i>	39 986	32 394
<i>składka i wpłaty na KNF</i>	2 819	2 271
<i>składka na pokrycie kosztów działalności Rzecznika Finansowego</i>	119	106
<i>składka na rzecz Izby Domów Maklerskich</i>	91	91
<i>pozostałe</i>	18	211
Amortyzacja, w tym:	55 658	39 783
<i>środków trwałych</i>	12 587	14 240
<i>wartości niematerialnych</i>	25 675	25 543
<i>prawa do użytkowania</i>	17 369	-
Razem	361 354	357 243

W wyniku wdrożenia MSSF 16 w 2019 roku ogólne koszty administracyjne nie zostały obciążone kwotą rat leasingowych netto w wysokości 17 817 tys. zł. Koszty rat leasingowych zostały alokowane do kosztów amortyzacji w wysokości 17 369 tys. zł. oraz do kosztów odsetkowych w wysokości 3 933 tys. zł.

Świadczenia pracownicze:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Wynagrodzenia, w tym:	132 771	136 740
<i>odprawy emerytalne</i>	400	742
Składki na ubezpieczenia społeczne	24 282	24 529
Razem	157 053	161 269

Grupa BOŚ nie finansuje świadczeń emerytalnych opartych na programach określonych świadczeń, za wyjątkiem statutowo obowiązujących odpraw emerytalnych.

Amortyzacja prawa do użytkowania aktywów:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Nieruchomości	16 968	-
Samochody	428	-
Razem	17 396	-

17. Obciążenia podatkowe

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Podatek bieżący	- 45 294	- 30 783
Podatek odroczony	7 100	5 984
Razem	- 38 194	- 24 799
Zysk brutto	110 188	88 527
Podatek dochodowy według stawki 19 %	- 20 936	- 16 820
Trwałe różnice pomiędzy wynikiem brutto a podstawą opodatkowania	- 16 467	- 7 979
<i>zmniejszające:</i>	2 371	2 336
<i>rozwiązane odpisy aktualizujące</i>	615	631
<i>otrzymane dywidendy</i>	1 223	1 101
<i>pozostałe</i>	533	604
<i>zwiększające:</i>	- 19 020	- 10 445
<i>utworzone odpisy aktualizujące</i>	- 1 858	- 2 327
<i>rezerwy na przyszłe zobowiązania</i>	- 4 340	- 489
<i>składki na BFG</i>	- 7 576	- 6 144
<i>pozostałe</i>	- 5 246	- 1 485
<i>odliczenia od dochodu:</i>	182	130
<i>darowizny</i>	182	130
Obciążenia podatkowe dotyczące wyniku finansowego roku bieżącego	- 37 403	- 24 799
Zmiana obciążeń wyniku roku bieżącego dotycząca lat ubiegłych	- 791	-
Razem obciążenia podatkowe	- 38 194	- 24 799
Efektywna stawka podatkowa	35%	28%

Szczegółowe informacje na temat odroczonego podatku dochodowego przedstawiono w nocie 34.

18. Zysk przypadający na jedną akcję

Podstawowy zysk przypadający na jedną akcję wylicza się jako iloraz zysku przypadającego na akcjonariuszy Banku oraz średniej ważonej liczby akcji zwykłych w trakcie roku.

Wyszczególnienie	01-01-2019	01-01-2018
	31-12-2019	31-12-2018
Zysk netto	71 994	63 728
Średnia ważona liczba akcji zwykłych (w tysiącach)	92 910	77 831
Podstawowy zysk na akcję (wyrażony w zł.gr)	0,77	0,82

Zysk rozwodniony na akcję jest równy zyskowi podstawowemu na akcję w prezentowanych okresach.

19. Kasa, środki w Banku Centralnym

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Środki pieniężne w kasie	26 610	29 569
Środki w Banku Centralnym	271 256	157 167
Razem	297 866	186 736

20. Należności od innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	70 214	106 985
Lokaty w innych bankach poniżej 3-mcy	5 962	18 151
<i>w tym: Lokaty w innych bankach poniżej 3-mcy (środki pieniężne klientów Domu Maklerskiego BOŚ S.A.)</i>	5 962	-
Lokaty w innych bankach powyżej 3-mcy	-	-
Należności z tytułu zabezpieczeń instrumentów pochodnych	75 520	58 658
Papiery dłużne zaklasyfikowane do portfela należności od innych banków	15 074	15 074
Razem brutto	166 770	198 868
Odpisy z tytułu utraty wartości papierów dłużnych zaklasyfikowanych do portfela należności od innych banków	- 1 037	- 2 764
Razem netto	165 733	196 104

Należności od innych banków wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto należności od innych banków:

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od banków				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	198 868	-	-	-	198 868
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	66 788	-	-	-	66 788
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 1 880	-	-	-	-1 880
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 97 006	-	-	-	- 97 006
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	-15 074	15 074	-	-	-
<i>Transfer do Koszyka 2</i>	-15 074	15 074	-	-	-
Stan na koniec okresu 31-12-2019	151 696	15 074	-	-	166 770

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od banków				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	375 748	-	-	-	375 748
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	65 358	-	-	-	65 358
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 95 021	-	-	-	- 95 021
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 147 217	-	-	-	- 147 217
Stan na koniec okresu 31-12-2018	198 868	-	-	-	198 868

21. Aktywa i zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu

Wyszczególnienie aktywów	31-12-2019	31-12-2018
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	75 699	75 727
<i>transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych</i>	13 635	15 494
<i>transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej</i>	43 380	51 206
<i>kontrakty terminowe i opcje</i>	94	9 027
<i>inne</i>	18 590	-
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu	64 645	12 034
<i>dłużne papiery wartościowe</i>	44 534	2 903
<i>kapitałowe papiery wartościowe</i>	20 111	9 131
Razem aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	140 344	87 761

Wyszczególnienie zobowiązań	31-12-2019	31-12-2018
Pochodne instrumenty finansowe, w tym:	50 926	54 336
<i>transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych</i>	3 139	5 546
<i>transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej</i>	45 836	48 049
<i>kontrakty terminowe i opcje</i>	690	741
<i>inne</i>	1 261	-
Razem zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	50 926	54 336

Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

22. Inwestycyjne papiery wartościowe

Wyszczególnienie	31-12-2019			31-12-2018		
	Wyceniane wg wartości godziny przez inne dochody całkowite	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem	Wyceniane wg wartości godziny przez inne dochody całkowite	Wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem
Dłużne papiery wartościowe	3 839 184	1 377 384	5 216 568	4 015 998	1 375 268	5 391 266
<i>obligacje Skarbu Państwa</i>	2 281 190	1 327 866	3 609 056	2 324 613	1 325 877	3 650 490
<i>bony pieniężne NBP – ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych</i>	1 319 835	-	1 319 835	1 439 760	-	1 439 760
<i>obligacje instytucji samorządowych</i>	188 613	-	188 613	251 625	-	251 625
<i>obligacje innych banków</i>	49 546	-	49 546	-	-	-
<i>obligacje pozostałych instytucji finansowych</i>	-	49 518	49 518	-	49 391	49 391
Kapitałowe papiery wartościowe	85 510	-	85 510	85 027	-	85 027
<i>notowane</i>	18 543	-	18 543	18 543	-	18 543
<i>nienotowane</i>	66 967	-	66 967	66 484	-	66 484
Razem	3 924 694	1 377 384	5 302 078	4 101 025	1 375 268	5 476 293

Inwestycyjne papiery wartościowe wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocy 24.

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości inwestycyjnych papierów wartościowych:

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	4 015 998	1 375 373	-	85 027	5 476 398
Zwiększenia z tytułu zakupu	77 618 901	-	-	499	77 619 400
Zwiększenia z tytułu naliczonych odsetek, dyskonta, premii	132 977	55 837	-	-	188 814
Wycena wzrost wartości	154 468	492	-	1	154 961
Zmniejszenia z tytułu sprzedaży i wykupu	77 777 627	-	-	-	77 777 627
Zmniejszenia z tytułu zrealizowanych odsetek, premii	138 991	53 461	-	-	192 452
Wycena spadek wartości	166 603	750	-	17	167 370
Inne zmiany	61	-	-	-	61
Stan na koniec okresu 31-12-2019	3 839 184	1 377 491	-	85 510	5 302 185

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez całkowite dochody	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy	Kapitałowe papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	4 414 147	1 123 682	-	35 229	5 573 058
Zwiększenia z tytułu zakupu	94 612 364	251 453	6 440 503	21 732	101 326 053
Zwiększenia z tytułu naliczonych odsetek, dyskonta, premii	146 846	51 706	382	-	198 934
Wycena wzrost wartości	149 953	1 157	3 124	33 273	187 507
Zmniejszenia z tytułu sprzedaży i wykupu	95 017 807	3 726	6 440 503	-	101 462 036
Zmniejszenia z tytułu zrealizowanych odsetek, premii	142 997	48 063	382	-	191 443
Wycena spadek wartości	146 415	836	3 124	5 207	155 582
Inne zmiany	94	-	-	-	94
Stan na koniec okresu 31-12-2018 brutto	4 015 998	1 375 374	-	85 027	5 476 398

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	105	105
Utworzenie odpisów	3	3
Rozwiązanie odpisów	- 1	- 1
Stan na koniec okresu 31-12-2019	107	107

Wyszczególnienie	Dłużne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	-	-
Utworzenie odpisów	105	105
Rozwiązanie odpisów	-	-
Stan na koniec okresu 31-12-2018	105	105

Inwestycyjne papiery wartościowe stanowiące zabezpieczenie:

Wyszczególnienie	31-12-2019		31-12-2018	
	wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	wyceniane w wartości godziwej przez inne dochody całkowite	wyceniane wg zamortyzowanego kosztu
Zabezpieczenie umów pożyczek otrzymanych od banków i Międzynarodowych Organizacji Finansowych	513 193	592 154	790 201	424 309
<i>do roku</i>	10 431	-	-	-
<i>powyżej roku</i>	502 762	592 154	790 201	424 309
Zabezpieczenie Funduszu Ochrony Środków Gwarantowanych	5 056	70 998	41 678	35 806
<i>do roku</i>	-	-	36 615	-
<i>powyżej roku</i>	5 056	70 998	5 063	35 806
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Gwarancyjny	7 292	8 455	4 050	7 730
<i>powyżej roku</i>	7 292	8 455	4 050	7 730
Zabezpieczenie zobowiązań w postaci składek na Fundusz Przymusowej Restrukturyzacji	16 891	8 744	6 075	8 694
<i>powyżej roku</i>	16 891	8 744	6 075	8 694
Zabezpieczenie transakcji REPO	86 989	447 013	286 975	320 429
<i>poniżej roku</i>	58 411	-	-	-
<i>powyżej roku</i>	28 578	447 013	286 975	320 429
Razem	629 421	1 127 364	1 128 979	796 968

23. Należności od klientów

Wyszczególnienie	31-12-2019			31-12-2018		
	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto	Należności od klientów brutto	Odpisy z tyt. utraty wartości	Należności od klientów netto
Wycena wg zamortyzowanego kosztu	13 132 205	1 171 013	11 961 192	12 743 274	1 043 433	11 699 841
Należności od klientów indywidualnych	3 827 101	274 846	3 552 255	3 946 995	239 757	3 707 238
kredyty w rachunku bieżącym	2 705	1 343	1 362	1 765	1 271	494
kredyty gotówkowe	445 405	77 921	367 484	335 927	60 252	275 675
kredyty mieszkaniowe	3 040 641	151 949	2 888 692	3 205 780	134 999	3 070 781
kredyty i pożyczki pozostałe	338 350	43 633	294 717	403 523	43 235	360 288
Należności od klientów instytucjonalnych	9 305 104	896 167	8 408 937	8 796 279	803 676	7 992 603
kredyty obrotowe	669 517	138 973	530 544	558 336	108 530	449 806
kredyty i pożyczki terminowe	7 959 333	736 388	7 222 945	7 450 853	677 853	6 773 000
należności faktoringowe	521 821	10 477	511 344	412 687	9 927	402 760
należności leasingowe	103 166	9 537	93 629	61 162	5 628	55 534
skupione wierzytelności	51 267	792	50 475	69 595	804	68 791
papiery wartościowe komercyjne	-	-	-	243 646	934	242 712
Wycena wg wartości godziwej przez wynik finansowy	-	-	38 285	-	-	104 653
Należności od klientów indywidualnych	-	-	1 938	-	-	3 101
kredyty i pożyczki mieszkaniowe	-	-	648	-	-	904
kredyty i pożyczki pozostałe	-	-	1 290	-	-	2 197
Należności od klientów instytucjonalnych	-	-	36 347	-	-	101 552
kredyty obrotowe	-	-	195	-	-	181
kredyty i pożyczki terminowe	-	-	36 152	-	-	101 371
Razem	-	-	11 999 477	-	-	11 804 494
Złożone depozyty zabezpieczające	-	-	4 317	-	-	5 023
Pozostałe należności	-	-	-	-	-	10
Razem należności od klientów	-	-	12 003 794	-	-	11 809 527

Należności od klientów wg terminów zapadalności zostały zaprezentowane w nocie 24.

W należnościach od klientów znajdują się kredyty preferencyjne z dopłatami do odsetek od NFOŚiGW i WFOŚiGW, które w prezentowanych okresach wynoszą (wartość nominalna):

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Kredyty preferencyjne z dopłatami, w tym:	136 575	187 238
<i>wyceniane wg zamortyzowanego kosztu</i>	102 031	142 117
<i>wyceniane wg wartości godziwej przez wynik finansowy</i>	34 544	45 121

Zmiany stanu wartości bilansowej brutto oraz odpisów z tytułu utraty wartości należności od klientów:

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od klientów indywidualnych					Wartość brutto należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	3 433 206	161 325	352 464		3 946 995	4 858 511	1 861 785	2 075 983	-	8 796 279
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	315 562	-	-	-	315 562	1 501 542	7 023	181	-	1 508 746
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 227 371	- 13 631	6 410	-	- 234 592	277 093	- 117 473	- 70 787	-	88 833
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 164 178	- 5 509	- 31 491	-	- 201 178	- 855 675	- 126 180	- 106 585	-	- 1 088 440
<i>w tym: zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	- 34	- 20 931	-	- 20 965	-	-	- 6 575	-	- 6 575
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	- 110 838	81 152	29 686	-	-	- 336 422	588 331	- 251 909	-	-
<i>Transfer do Koszyka 1</i>	16 851	- 15 876	- 975	-	-	218 167	- 217 714	- 453	-	-
<i>Transfer do Koszyka 2</i>	- 108 477	118 712	- 10 235	-	-	- 439 124	857 416	- 412 783	-	5 509
<i>Transfer do Koszyka 3</i>	- 19 212	- 21 684	40 896	-	-	- 115 465	- 51 371	161 327	-	- 5 509
Inne zmiany	45	- 19	288	-	314	1	4	- 319	-	- 314
Stan na koniec okresu 31-12-2019	3 246 426	223 318	357 357	-	3 827 101	5 445 050	2 213 490	1 646 564	-	9 305 104

Wyszczególnienie	Odpisy na należności od klientów indywidualnych					Odpisy na należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2019	11 328	7 065	221 364	-	239 757	47 684	100 351	655 641	-	803 676
Zmiana odpisów wynikająca z nabycia aktywów finansowych	4 269			-	4 269	19 340	279	38	-	19 657
Zmiana oszacowania odpisów	3 071	19 456	34 080	-	56 607	- 5 520	- 265	113 902	-	108 117
Zmiana odpisów wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego	- 864	- 466	- 24 559	-	- 25 889	- 5 901	- 5 952	- 23 328	-	- 35 181
<i>w tym: zmiana odpisów wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	- 34	- 20 931	-	- 20 965	-	-	- 6 575	-	- 6 575
Zmiana odpisów wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	-	757	- 890	-	-	5 905	3 432	- 9 337	-	-
Transfer do Koszyka 1	888	- 663	- 225	-	-	16 944	- 16 823	- 121	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 507	4 278	- 3 771	-	-	- 7 442	23 038	- 15 479	-	117
Transfer do Koszyka 3	- 248	- 2 858	3 106	-	-	- 3 597	- 2 783	6 263	-	- 117
Inne zmiany	-	-	102	-	102	- 263	291	- 130	-	- 102
Stan na koniec okresu 31-12-2019	17 937	26 812	230 097	-	274 846	61 245	98 136	736 786	-	896 167

Wyszczególnienie	Wartość brutto należności od klientów indywidualnych					Wartość brutto należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	3 645 652	166 986	326 503	-	4 139 141	4 786 847	1 541 667	2 542 250	-	8 870 764
Zmiana wartości brutto wynikająca z nabycia aktywów finansowych	196 887	190	-	-	197 077	1 131 378	31 982	-	-	1 163 360
Zmiana wartości brutto istniejącego portfela	- 200 605	- 7 269	13 007	-	- 194 867	- 68 863	- 197 772	- 92 400	-	- 359 035
Zmiana wartości brutto wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego w tym:	- 165 620	- 5 105	- 23 400	-	- 194 125	- 590 839	- 197 345	- 88 420	-	- 876 604
<i>zmiana wartości brutto wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	-	- 18 071	-	- 18 071	-	-	- 47 229	-	- 47 229
Zmiana wartości brutto wynikająca z reklasyfikacji aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	- 42 895	6 540	36 355	-	-	- 400 907	685 851	- 284 944	-	-
Transfer do Koszyka 1	21 356	- 20 829	- 527	-	-	243 817	- 228 843	- 14 974	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 40 034	59 606	- 19 572	-	-	- 510 995	1 090 180	- 579 185	-	-
Transfer do Koszyka 3	- 24 217	- 32 237	56 454	-	-	- 133 729	- 175 486	309 215	-	-
Inne zmiany	- 213	- 17	- 1	-	- 231	895	- 2 598	- 503	-	- 2 206
Stan na koniec okresu 31-12-2018	3 433 206	161 325	352 464	-	3 946 995	4 858 511	1 861 785	2 075 983	-	8 796 279

Wyszczególnienie	Odpisy na należności od klientów indywidualnych					Odpisy na należności od klientów instytucjonalnych				
	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem	Koszyk 1	Koszyk 2	Koszyk 3	POCI	Razem
Stan na początek okresu 01-01-2018	14 704	9 286	174 013	-	198 003	42 427	87 695	592 302	-	722 424
Zmiana odpisów wynikająca z nabycia aktywów finansowych	4 092	16	-	-	4 108	16 636	1 052	-	-	17 688
Zmiana oszacowania odpisów	- 6 818	- 2 630	68 344	-	58 896	- 14 492	16 862	130 413	-	132 783
Zmiana odpisów wynikająca z zaprzestania ujmowania aktywa finansowego w tym:	- 1 474	- 215	- 19 561	-	- 21 250	- 6 325	- 7 432	- 55 464	-	- 69 221
<i>zmiana odpisów wynikająca z instrumentów finansowych, które zostały odpisane ze sprawozdania z sytuacji finansowej</i>	-	-	- 18 072	-	- 18 072	-	-	- 47 229	-	- 47 229
Zmiana odpisów wynikająca z transferów aktywa finansowego pomiędzy Koszykami	827	605	- 1 432	-	-	9 329	2 282	- 11 611	-	-
Transfer do Koszyka 1	1 292	- 1 121	- 171	-	-	20 182	- 19 774	- 408	-	-
Transfer do Koszyka 2	- 254	6 300	- 6 046	-	-	- 8 494	31 390	- 22 896	-	-
Transfer do Koszyka 3	- 211	- 4 574	4 785	-	-	- 2 359	- 9 334	11 693	-	-
Inne zmiany	- 3	3	-	-	-	109	- 108	1	-	2
Stan na koniec okresu 31-12-2018	11 328	7 065	221 364	-	239 757	47 684	100 351	655 641	-	803 676

24. Aktywa finansowe wg terminów zapadalności

31-12-2019	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesiący do 6 miesięcy	powyżej 6 miesiący do 12 miesiący	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 20)	150 658	-	75	-	-	15 000	-	165 733
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 21)	-	-	-	21 560	43 085	-	-	64 645
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (nota 22)	1 319 834	228	52 352	331 731	1 483 681	651 358	85 510	3 924 694
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (nota 22)	-	-	-	-	649 666	727 718	-	1 377 384
Należności od klientów (nota 23)	175 737	270 571	458 921	1 165 420	4 649 319	5 283 826	-	12 003 794
Razem	1 646 229	270 799	511 348	1 518 711	6 825 751	6 677 902	85 510	17 536 250

31-12-2018	do 1 miesiąca	powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	powyżej 3 miesiący do 6 miesięcy	powyżej 6 miesiący do 12 miesiący	powyżej 1 roku do 5 lat	powyżej 5 lat	z nieokreślonym terminem zapadalności	Razem
Należności od innych banków (nota 20)	183 794	-	75	-	-	12 235	-	196 104
Papiery wartościowe przeznaczone do obrotu (nota 21)	12 034	-	-	-	-	-	-	12 034
Papiery wartościowe wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite (nota 22)	1 439 760	763	216 486	214 766	1 540 720	603 503	85 027	4 101 025
Papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu (nota 22)	-	-	-	-	212 585	1 162 683	-	1 375 268
Należności od klientów (nota 23)	225 671	318 209	569 520	1 436 295	3 915 546	5 344 286	-	11 809 527
Razem	1 861 259	318 972	786 081	1 651 061	5 668 851	7 122 707	85 027	17 493 958

25. Wartości niematerialne

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Wartość firmy	973	973
Licencje i oprogramowanie w tym:	86 833	96 788
<i>oprogramowanie wytworzone we własnym zakresie</i>	4 291	1 149
Nakłady w trakcie realizacji	29 192	22 222
Pozostałe	64	67
Razem	117 062	120 050

Wartości niematerialne w pełni zamortyzowane, w ciągłym użyciu:

31-12-2019	119 785
31-12-2018	98 511

Wartość firmy powstała na skutek przejęcia przez DM BOŚ przedsiębiorstwa maklerskiego Elimar.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku nie istnieją zgodnie z poniższym opisem przesłanki do odpisu wartości firmy.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Grupa BOŚ przeprowadziła test na utratę wartości. Podstawowymi elementami tego testu są:

- 1) Prognoza przyszłych przepływów pieniężnych w okresie 5 lat, które opierająca się na:
 - a) historycznych danych odzwierciedlających potencjał CGU w zakresie generowania przepływów pieniężnych,
 - b) prognozach bilansu i rachunku zysków i strat na okres objęty prognozą,
 - c) założeniach zawartych w budżecie Domu Maklerskiego,
 - d) analizie przyczyn rozbieżności pomiędzy przeszłymi prognozami przepływów pieniężnych, a faktycznie uzyskanymi przepływami środków.
- 2) Stopa wzrostu po okresie prognozy przepływów pieniężnych na poziomie 3%.
- 3) Koszt kapitału w wysokości 10,5%, uwzględniającym stopę wolną od ryzyka (2,5%), premię za ryzyko (7%), premię związaną z brakiem bezpośredniego wsparcia międzynarodowej instytucji finansowej (1%).

Wartość bieżąca przyszłych przepływów porównywana jest na dzień sporządzania testu do wartości bilansowej wartości firmy oraz wartości aktywów netto CGU (742 tys. zł).

Na podstawie przeglądu poniesionych nakładów na wartości niematerialne w budowie, na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku nie stwierdzono utraty ich wartości.

Wyszczególnienie	Wartość firmy	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Pozostałe	Razem
Stan na 01-01 2019					
Wartość bilansowa brutto	973	322 663	22 222	86	345 944
Umorzenie		-225 875	-	-19	-225 894
Wartość bilansowa netto	973	96 788	22 222	67	120 050
Okres kończący się 31-12-2019					
Wartość bilansowa netto na początek roku	973	96 788	22 222	67	120 050
Zwiększenia	-	15 717	18 803	-	34 520
<i>zakup</i>	-	3 884	18 803	-	22 687
<i>przebieganie z inwestycji</i>	-	11 833	-	-	11 833
Zmniejszenia	-	-	-11 833	-	-11 833
<i>przebieganie z inwestycji</i>	-	-	-11 833	-	-11 833
Naliczenie amortyzacji		-25 672		-3	-25 675
Wartość bilansowa netto na 31-12-2019	973	86 833	29 192	64	117 062
Stan na 31-12-2019					
Wartość bilansowa brutto	973	338 380	29 192	86	368 631
Umorzenie		-251 547	-	-22	-251 569
Wartość bilansowa netto na 31-12-2019	973	86 833	29 192	64	117 062
Wyszczególnienie	Wartość firmy	Licencje i oprogramowanie	Nakłady w trakcie realizacji	Pozostałe	Razem
Stan na 01-01-2018					
Wartość bilansowa brutto	973	303 228	17 392	86	321 679
Umorzenie	-	-200 336	-	-15	-200 351
Wartość bilansowa netto	973	102 892	17 392	71	121 328
Okres kończący się 31-12-2018					
Wartość bilansowa netto na początek roku	973	102 892	17 392	71	121 328
Zwiększenia	-	19 435	23 255	-	42 690
<i>zakup</i>	-	2 141	23 255	-	25 396
<i>przebieganie z inwestycji</i>	-	17 294	-	-	17 294
Zmniejszenia	-	-	-18 425	-	-18 425
<i>przebieganie z inwestycji</i>	-	-	-18 425	-	-18 425
Naliczenie amortyzacji	-	-25 539	-	-4	-25 543
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	973	96 788	22 222	67	120 050
Stan na 31 grudnia 2018					
Wartość bilansowa brutto	973	322 663	22 222	86	345 944
Umorzenie	-	-225 875	-	-19	-225 894
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	973	96 788	22 222	67	120 050

26. Rzeczowe aktywa trwałe

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Środki trwałe, w tym:	73 916	67 076
<i>grunty</i>	764	203
<i>budynki i lokale</i>	20 977	18 793
<i>ulepszenia w obcych środkach trwałych</i>	27 247	25 866
<i>sprzęt komputerowy i urządzenia techniczne</i>	23 057	19 922
<i>środki transportu</i>	232	265
<i>inne środki trwałe</i>	1 639	2 027
Środki trwałe w budowie	3 827	1 320
Razem	77 743	68 396

Na dzień 31 grudnia 2019 roku nie było składników majątku wycofanych z aktywnego użytkowania i przeznaczonych do zbycia.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku składniki majątku wycofane z aktywnego użytkowania i przeznaczone do zbycia wynosiły 69 tys. zł.

W prezentowanych okresach nie występowały aktywa trwałe czasowo nieużywane o istotnej wartości bilansowej.

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwałe w budowie	RAZEM
Stan na 1 stycznia 2019					
Wartość bilansowa brutto	31 394	75 042	114 983	1 320	222 739
Umorzenie	-9 631	-45 729	-92 769	-	-148 129
Utrata wartości	-2 767	-3 447	-	-	-6 214
Wartość bilansowa netto	18 996	25 866	22 214	1 320	68 396
Okres kończący się 31 grudnia 2019					
Wartość bilansowa netto na początek roku	18 996	25 866	22 214	1 320	68 396
Zwiększenia	712	1 726	11 515	9 064	23 017
<i>zakupy</i>	<i>100</i>	<i>70</i>	<i>6 717</i>	<i>9 064</i>	<i>15 951</i>
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	<i>29</i>	<i>1 656</i>	<i>4 798</i>	-	<i>6 483</i>
<i>przeksięgowanie</i>	<i>583</i>	-	-	-	<i>583</i>
Zmniejszenia	-	-6 492	-13 057	-6 557	-26 106
<i>likwidacje/ sprzedaż</i>	-	<i>-6 492</i>	<i>-13 057</i>	<i>-24</i>	<i>-19 573</i>
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	-	-	<i>-6 533</i>	<i>-6 533</i>
<i>utrata wartości</i>	<i>2 767</i>	<i>3 447</i>	-	-	<i>6 214</i>
Naliczenie amortyzacji	-734	-3 522	-8 331	-	-12 587
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji /sprzedaży		6 222	12 587	-	18 809
Wartość bilansowa netto na 31 grudnia 2019	21 741	27 247	24 928	3 827	77 743
Stan na 31 grudnia 2019					
Wartość bilansowa brutto	32 106	70 276	113 441	3 827	219 650
Umorzenie	-10 365	-43 029	-88 513	-	-141 907
Wartość bilansowa netto	21 741	27 247	24 928	3 827	77 743

Wyszczególnienie	Grunty i budynki	Ulepszenia w obcych środkach trwałych	Urządzenia techniczne, środki transportu i inne	Środki trwale w budowie	RAZEM
Stan na 01-01-2018					
Wartość bilansowa brutto	31 394	74 550	118 024	2 107	226 075
Umorzenie	-8 910	-43 509	-91 936	-	-144 355
Utrata wartości	-2 767	-6 233	-	-	-9 000
Wartość bilansowa netto	19 717	24 808	26 088	2 107	72 720
Okres kończący się 31-12-2018					
Wartość bilansowa netto na początek roku	19 717	24 808	26 088	2 107	72 720
Zwiększenia	-	3 501	5 435	1 105	10 041
Zakupy	-	190	5 117	1 105	6 412
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	1 146	318	-	1 464
<i>korekty konsolidacyjne</i>	-	2 165	-	-	2 165
Zmniejszenia	-	-2 991	-8 475	-1 892	-13 358
<i>likwidacje/ sprzedaż</i>	-	-2 991	-8 475	-55	-11 521
<i>przeniesienie z inwestycji</i>	-	-	-	-1 837	-1 837
Korekta utraty wartości	-	2 787	-	-	2 787
Naliczenie amortyzacji	-721	-4 414	-9 105	-	-14 240
Wyksięgowanie umorzenia z tyt. likwidacji / sprzedaży	-	2 987	8 271	-	11 258
korekty konsolidacyjne	-	-812	-	-	-812
Wartość bilansowa netto na 31-12-2018	18 996	25 866	22 214	1 320	68 396
Stan na 31-12-2018					
Wartość bilansowa brutto	31 394	75 060	114 984	1 320	222 758
Umorzenie	-9 631	-45 748	-92 770	-	-148 149
Utrata wartości	-2 767	-3 446	-	-	-6 213
Wartość bilansowa netto	18 996	25 866	22 214	1 320	68 396

27. Prawo do użytkowania – leasing

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Nieruchomości	78 986	-
Samochody	752	-
Razem	79 738	-

Zmiana stanu prawa użytkowania – leasing

Wyszczególnienie	Nieruchomości	Samochody	Razem
Stan na 01-01-2019 roku			
Wartość bilansowa brutto	72 811	1 363	74 174
Zwiększenia	23 255	328	23 583
Zmniejszenia	- 1 898	-892	- 2 790
Wartość bilansowa brutto na 31-12-2019	94 168	799	94 967
Umorzenie	- 15 182	- 47	- 15 229
Wartość bilansowa netto na 31-12-2019	78 986	752	79 738

28. Inne aktywa

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Koszty do zapłacenia z góry	8 120	4 307
Odprowadzenie nadmiaru gotówki	1 978	1 780
Rozrachunki międzybankowe	904	506
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	252	236
Dłużnicy różni	8 618	8 151
Rozliczenia z tytułu transakcji na GPW i rynku pozagiełdowym	140 596	164 491
Prawo wieczystego użytkowania gruntu	-	584
Rozrachunki publiczno-prawne	15 697	10 662
Przychody do otrzymania	13 150	11 735
Aktywa trwale do zbycia	820	69
Pozostałe	3 086	3 769
Razem	193 221	206 291

29. Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz innych banków

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Depozyty innych banków	114 184	58 154
Transakcje z przyrzeczeniem odkupu	481 483	513 630
Razem	595 667	571 784

Zobowiązania wobec Banku Centralnego innych banków wg terminów wymagalności:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
do 1 miesiąca	50 271	15 311
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	63 868	-
powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	137 246	186 908
powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	109 004	34 475
powyżej 1 roku do 5 lat	235 278	335 090
Razem	595 667	571 784

30. Zobowiązania wobec klientów

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Klienci indywidualni	8 891 460	8 825 702
<i>rachunki bieżące/rozliczeniowe</i>	3 967 906	3 983 914
<i>lokaty terminowe</i>	4 923 554	4 841 788
Klienci instytucjonalni	5 116 946	4 942 446
<i>rachunki bieżące/rozliczeniowe</i>	3 099 678	3 081 552
<i>lokaty terminowe</i>	2 017 268	1 860 894
Pozostali klienci	63 607	92 448
Kredyty i pożyczki otrzymane od Międzynarodowych Instytucji Finansowych	777 758	881 593
Środki funduszy z przeznaczeniem na kredyty	65 210	56 920
Razem	14 914 981	14 799 109

W roku 2019 oraz 2018 Grupa BOŚ nie odnotowała żadnych opóźnień w płatnościach rat kapitałowych lub odsetkowych, ani nie naruszyła żadnych innych postanowień umownych wynikających ze swoich zobowiązań.

Zobowiązania wobec klientów wg terminów wymagalności:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
do 1 miesiąca	8 475 589	8 387 066
powyżej 1 miesiąca do 3 miesięcy	1 984 100	2 117 622
powyżej 3 miesięcy do 6 miesięcy	1 549 159	1 749 941
powyżej 6 miesięcy do 12 miesięcy	1 381 269	831 048
powyżej 1 roku do 5 lat	1 385 764	1 621 121
powyżej 5 lat	139 100	92 311
Razem	14 914 981	14 799 109

31. Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych

Wyszczególnienie	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności / wykupu	31-12-2019		31-12-2018	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Dłużne papiery wartościowe:				-	-	46 000	46 590
Obligacje serii U				-	-	46 000	46 590
Razem				-	-	46 000	46 590

32. Zobowiązania podporządkowane

Seria	Waluta	Warunki oprocentowania	Termin wymagalności / wykupu	31-12-2019		31-12-2018	
				Wartość nominalna	Stan zobowiązań	Wartość nominalna	Stan zobowiązań
Seria AA1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	34 214	35 096	34 214	35 086
Seria AA2	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	65 786	66 414	65 786	66 403
Seria P	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	150 000	152 897	150 000	152 886
Seria R1	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	10 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	83 000	83 896	83 000	83 896
Seria W	PLN	WIBOR 6M + marża (kupony 6-miesięczne)	7 lat (z opcją wykupu po 5 latach)	32 500	32 428	32 500	32 401
Razem				365 500	370 731	365 500	370 672

33. Rezerwy

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Rezerwy na udzielone zobowiązania warunkowe w tym:	27 461	20 798
<i>otwarte linie kredytowe</i>	19 225	11 573
<i>gwarancje</i>	8 236	9 225
Rezerwa na świadczenia pracownicze - odprawy emerytalne i rentowe	3 322	3 076
Rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia na ryzyko prawne związane z walutowymi kredytami hipotecznymi	23 181	2 033
Rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów	1 183	-
Rezerwa na pozostałe zobowiązania i roszczenia	2 558	9 866
Razem	57 705	35 773

Zmiana stanu rezerw:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Rezerwa na udzielone zobowiązania warunkowe		
Stan na początek okresu	20 798	10 577
<i>Korekta wartości rezerw według stanu 31-12-2017 wynikająca z wprowadzenia MSSF 9</i>	-	16 616
Stan na początek okresu	20 798	27 193
<i>utworzenie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych</i>	70 752	44 916
<i>rozwiązanie rezerw na utratę wartości zobowiązań pozabilansowych</i>	-64 079	-51 314
<i>inne</i>	-10	3
Stan na koniec okresu	27 461	20 798
Rezerwa na świadczenia pracownicze		
Stan na początek okresu	3 076	2 652
<i>utworzenie rezerw</i>	499	723
<i>wykorzystanie rezerw</i>	-253	-238
<i>rozwiązanie rezerw</i>	-	-61
Stan na koniec okresu	3 322	3 076
Rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia na ryzyko prawne związane z walutowymi kredytami hipotecznymi		
Stan na początek okresu	2 033	747
<i>utworzenie rezerw</i>	21 221	1 662
<i>rozwiązanie rezerw</i>	-73	-376
Stan na koniec okresu	23 181	2 033
Rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów		
Stan na początek okresu	-	-
<i>utworzenie rezerw</i>	1 183	-
Stan na koniec okresu	1 183	-
Rezerwa na pozostałe zobowiązania i roszczenia		
Stan na początek okresu	9 866	11 159
<i>utworzenie rezerw</i>	1 619	916
<i>wykorzystanie rezerw</i>	-8 188	-
<i>rozwiązanie rezerw</i>	-739	-2 209
Stan na koniec okresu	2 558	9 866
Razem stan rezerw na koniec okresu	57 705	35 773

Wartość obecna przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych wobec pracowników zatrudnionych na dzień 31 grudnia 2019 roku:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Stopa przyrostu płac	2.5% (0% w 2019)	2.5% (0% w 2018)
Stopa procentowa dla przyszłych zobowiązań z tytułu: <i>odpraw emerytalnych i rentowych</i>	2,00%	3,00%
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń		
Koszt świadczeń:		
Koszt bieżącego zatrudnienia	226	212
Koszt odsetkowy netto	61	65
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w wyniku finansowym	287	277
Przeszacowanie zobowiązania netto z tytułu zdefiniowanych świadczeń:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	143	35
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-40	-96
Składniki kosztów programu zdefiniowanych świadczeń ujęte w pozostałych całkowitych dochodach	103	-61
Razem	390	216

Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Kwoty ujmowane w całkowitych dochodach w odniesieniu do omawianych programów zdefiniowanych świadczeń:		
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BO	3 076	2 652
Koszt bieżących świadczeń	335	658
Koszt odsetkowy	61	65
(Zyski)/straty z przeszacowania:		
Aktuarialne zyski i straty wynikające ze zmian założeń finansowych	143	35
Aktuarialne zyski i straty wynikające z korekt doświadczalnych	-40	-96
Świadczenia wypłacone	-253	-238
Zobowiązania z tytułu zdefiniowanych świadczeń, BZ	3 322	3 076

Obliczenia wartości obecnej przyszłych zobowiązań z tytułu odpraw emerytalnych i rentowych dotyczą obecnej populacji pracowników Banku Ochrony Środowiska S.A. i nie uwzględniają pracowników, którzy będą przyjęci do pracy w przyszłości. Polegają na wyznaczeniu nabytego w roku następującym po dacie obliczeń prawa pracownika do określonej części odprawy zgodnie z metodą "Projected Unit Credit" obliczania aktuarialnej obecnej wartości przyszłych zobowiązań. Wartość nabytego przez pracownika prawa do określonej części odprawy, która ma być wypłacona w przyszłości obliczona została przy założeniu, że pracownik będzie utrzymywał ciągłość pracy w Banku do momentu wypłaty danego świadczenia i zdyskontowaniu na moment obliczeń.

Nabyte prawo do części świadczenia jest ilorazem obecnego stażu pracy pracownika i stażu pracy wymaganego do uzyskania odprawy emerytalnej i rentowej.

Odprawy rentowe obliczane są jako suma iloczynów prawdopodobieństw nabycia inwalidztwa w latach przyszłych dla osoby będącej w określonym wieku oraz nabytych praw do części świadczenia w każdym roku, w całym prognozowanym okresie i są zdyskontowane na moment waluacji. Nabyte prawo do części świadczenia z tytułu odprawy rentowej w każdym roku jest obliczane jako iloraz obecnego stażu pracy do stażu pracy w danym przyszłym roku.

Obecna wartość nabytych praw wyliczana jest przy założeniu wzrostu podstawy wymiaru odpraw do momentu wypłaty zgodnie ze stopą przyrostu płac.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 2,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 2,25% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 730 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 1,75% zobowiązania te wynosiłyby 2 805 tys. zł.

Na dzień 31 grudnia 2018 roku do oszacowania zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych przyjęto stopę dyskontową w wysokości 3,0%. Przy zastosowaniu stopy dyskontowej 3,25% zobowiązania z tytułu świadczeń pracowniczych wynosiłyby na dzień 31 grudnia 2018 roku 2 594 tys. zł, natomiast przy stopie dyskontowej 2,75% zobowiązania te wynosiłyby 2 666 tys. zł.

Bank szacuje, że wypływ korzyści ekonomicznych wynikający z realizacji tych rezerw nastąpi w prezentowanych okresach:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
do 1 roku	685	598
powyżej 1 roku do 5 lat	837	894
powyżej 5 lat do 10 lat	769	619
powyżej 10 lat do 20 lat	813	784
powyżej 20 lat	218	181
Razem	3 322	3 076

Rezerwy na postępowania sądowe i roszczenia oraz z tytułu zwrotu prowizji utworzone zostały w wysokości przewidywanych wpływów korzyści ekonomicznych w prezentowanych poniżej okresach:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019		01-01-2018 31-12-2018	
	Kwota	Przewidywany wypływ korzyści	Kwota	Przewidywany wypływ korzyści
Rezerwa na zobowiązanie związane z pośrednictwem w sprzedaży funduszy inwestycyjnych zamkniętych			600	do roku
Rezerwa na ujemne salda na rachunkach klientów powstałe na skutek rozliczenia rynkowego transakcji	50	do roku	50	do roku
Rezerwa na postępowania sądowe i roszczenia oraz z tytułu zwrotu prowizji	26 872		11 249	
	6 550	do roku	9 189	do roku
	20 322	powyżej roku	2 060	powyżej roku
Razem	26 922		11 899	

Łączna wartość postępowań będących w toku w prezentowanych okresach:

	31-12-2019	31-12-2018
- Grupa BOŚ jest pozwaną	46 469	37 075
- Grupa BOŚ jest powodem	221 605	80 491

Zdaniem Zarządu Banku ryzyko związane z powyższymi postępowaniami, za wyjątkiem tych, które zostały objęte rezerwami na roszczenia, oceniane jest na poziomie nieuprawdopodobniającego wpływ środków pieniężnych. Wszelkie ryzyka wiążące się z postępowaniami toczącymi się przed sądem lub organami administracji publicznej są odpowiednio zabezpieczone poziomem rezerw.

W skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym za 2018 rok wartość postępowań będących w toku została zaprezentowana w kwotach: Grupa BOŚ jako pozwana 80 491 tys. zł, Grupa BOŚ jako powód 37 075 tys. zł. W powyższej tabeli dane zostały zaprezentowane po odpowiednim skorygowaniu.

34. Odroczonego podatek dochodowy

Odroczonego podatek dochodowy obliczany jest w stosunku do wszystkich różnic przejściowych przy zastosowaniu stawki podatku dochodowego w wysokości 19%.

W zakresie odroczonego podatku dochodowego zanotowano następujące zmiany:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Stan na początek okresu	98 268	74 411
Korekta BO	-	17 342
Stan po korekcie BO	98 268	91 753
Zmiana stanu w tym z tytułu:	9 375	6 515
<i>odpisów aktualizujących należności</i>	3 490	3 346
<i>wyceny aktywów</i>	- 692	- 71
<i>kosztów do zapłacenia</i>	4 150	- 7 629
<i>otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank</i>	- 227	933
<i>pozostałych różnic</i>	- 1 526	11 760
<i>straty podatkowej</i>	870	- 2
<i>provizji rozliczanych wg ESP</i>	1 944	1 908
<i>niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną</i>	1 827	- 7 844
<i>rezerw na koszty rzeczowe i osobowe</i>	1 067	437
<i>przychodów do otrzymania</i>	- 1 777	5 169
<i>IBNR zaliczonego do kosztów podatkowych</i>	249	- 1 492
Stan na koniec okresu	107 643	98 268

Na kwotę podatku odroczonego 107 643 tys. zł składają się aktywa z tyt. podatku odroczonego w wysokości 109 028 tys. zł pomniejszone o zobowiązania z tyt. podatku odroczonego w wysokości 1 385 tys. zł, wykazane w sprawozdaniu z sytuacji finansowej Grupy BOŚ (na stronach 6-7).

Podatek odroczonego odniesiony na kapitał z aktualizacji wyceny:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Stan na początek okresu	- 13 461	- 2 486
Korekta BO	-	- 11 506
Stan po korekcie BO	- 13 461	- 13 992
Zmiana stanu z tytułu wyceny aktywów	2 274	531
Stan na koniec okresu	- 11 187	- 13 461

Zobowiązania i aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego są przypisywane następującym pozycjom:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Zobowiązania z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
<i>przychodów do otrzymania</i>	38 493	35 836
<i>zwyżek z tytułu wyceny aktywów</i>	32 152	33 395
<i>niezamortyzowanych środków trwałych objętych ulgą inwestycyjną</i>	12 689	23 858
<i>Należności z tyt. leasingu</i>	11 893	-
<i>zapłaconych prowizji do rozliczenia wg ESP</i>	3 619	3 882
<i>IBNR zaliczony do kosztów podatkowych w latach ubiegłych</i>	1 244	1 492
<i>pozostałych różnic przejściowych</i>	516	2 641
Razem:	100 606	101 104

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Aktywa z tytułu odroczonego podatku dochodowego z tytułu:		
<i>odpisy aktualizujące należności</i>	115 013	110 924
<i>otrzymanych prowizji do rozliczenia wg ESP</i>	16 871	15 025
<i>środki trwałe dotyczące umów leasingowych</i>	14 163	-
<i>rezerw na koszty rzeczowe i osobowe</i>	6 347	5 288
<i>kosztów do zapłacenia</i>	22 519	18 369
<i>otrzymanych odsetek od papierów wartościowych uprzednio zakupionych przez Bank</i>	8 450	8 677
<i>zniżek z tytułu wyceny aktywów</i>	15 776	17 711
<i>straty podatkowej</i>	1 348	477
<i>pozostałych różnic przejściowych</i>	7 762	22 901
Razem:	208 249	199 372

Zmiana stanu podatku odroczonego w okresie:

Wyszczególnienie	01-01-2019 31-12-2019	01-01-2018 31-12-2018
Stan na początek okresu	98 268	74 411
Korekta BO w związku z przejściem na MSSF 9	-	17 342
Stan na początek okresu po dokonaniu korekty MSSF 9	98 268	91 753
Zmiana stanu ujemnych różnic przejściowych	8 325	- 9 220
Zmiana stanu dodatnich różnic przejściowych	1 050	15 735
Razem zmiana stanu w tym:	9 375	6 515
<i>zmiana stanu na kapitale z aktualizacji wyceny</i>	2 274	531
<i>zmiana stanu odniesiona na rachunek zysków i strat</i>	7 100	5 984
Stan na koniec okresu	107 643	98 268

35. Zobowiązania z tytułu leasingu

Grupa BOŚ jako leasingobiorca ujmuje leasing w sprawozdaniu z sytuacji finansowej, jako składnik aktywów stanowiących prawo do użytkowania i odpowiadające mu zobowiązanie w dniu, w którym przedmiot leasingu jest dostępny do użytkowania. Każda płatność leasingowa jest alokowana pomiędzy zmniejszenie zobowiązania i koszt finansowy. Koszt finansowy jest ujmowany w rachunku zysków i strat przez okres leasingu. Składnik aktywów związanych z prawem do użytkowania jest amortyzowany metodą liniową. Zobowiązania z tytułu leasingu zostały wycenione w wartości bieżącej przyszłych opłat leasingowych, zdyskontowanych przy użyciu krańcowej stopy procentowej Spółki na dzień 01 stycznia 2020 roku wynoszącej 5%.

W ramach leasingu Grupa BOŚ zawarła umowy jako leasingobiorca, których przedmiotem są pojazdy i nieruchomości.

Umowy najmu są zwykle zawierane na okresy od 1 roku do 10 lat. Warunki najmu są negocjowane indywidualnie.

Umowy najmu nie nakładają żadnych zobowiązań, ale aktywa będące przedmiotem leasingu nie mogą być wykorzystywane jako zabezpieczenie w celu zaciągnięcia pożyczki lub inne finansowania zewnętrznego.

Terminy wymagalności zobowiązań z tytułu leasingu:

Wyszczególnienie	Nieruchomości	Samochody	Razem
do 1 roku	4 361	182	4 543
powyżej 1 roku do 5 lat	11 072	487	11 559
powyżej 5 lat	67 082	165	67 247
Razem	82 515	834	83 349

Zobowiązania z tytułu umów najmu nieruchomości dotyczą głównie powierzchni użytkowanych przez Bank w ramach działalności operacyjnej.

Dla umów zawartych w EUR poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość w złotych (liczonej według średniego kursu NBP) sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto wyrażonej w EUR za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Dla umów zawartych w PLN poziom miesięcznej raty wynagrodzenia w kwocie netto, stanowi równowartość sumy opłat za wynajmowany rodzaj powierzchni określonych jako iloczyn ceny netto za metr kwadratowy danego rodzaju powierzchni oraz faktycznie wynajmowanej powierzchni danego rodzaju wraz z należnym podatkiem VAT.

Stawki miesięczne rat wynagrodzenia podlegają waloryzacji o wskaźnik i w terminach określonych w umowie. Umowy zawarte w EUR waloryzowane są o indeksy stosowane na terenie Unii Europejskiej. Umowy zawarte w PLN waloryzowane są o wskaźnik wzrostu cen towarów i usług konsumpcyjnych za okres poprzedni ogłaszany przez Prezesa GUS.

Umowy nie przewidują prawa do nabycia nieruchomości.

Umowy zawierane są na czas określony, w części umów nie ma możliwości ich wypowiedzenia, w niektórych z nich zawarte jest zastrzeżenie wcześniejszego rozwiązania lub wygaśnięcia pod warunkiem likwidacji placówki, w takim przypadku obowiązuje termin wypowiedzenia 6 lub 12 miesięcy.

W części umów wprowadzony jest zapis o możliwości jej przedłużenia na dotychczasowych warunkach na podstawie oświadczenia woli leasingodawcy złożonego na piśmie na 6 miesięcy przed upływem terminu zakończenia umowy.

Grupa BOŚ zastosowała do umów leasingu wyłączenia jakie dopuszcza standard MSSF 16 dotyczące:

- korzystania z aktywa o niskiej wartości,
- korzystania z aktywa przez okres nie dłuższy niż 12 miesięcy.

Do umów leasingu o niskiej wartości zaklasyfikowano umowy w których wartość bazowego składnika aktywów ma niską wartość tzn. nie przekracza kwoty 20 tys. zł.

Płatności związane z umowami wyłączonymi są ujmowane liniowo jako koszt w rachunku zysków i strat.

Przysłe minimalne opłaty z tytułu umów wyłączonych wg stanu na 31 grudnia 2019:

Wyszczególnienie	Nieruchomości	Samochody	Razem
niska wartość	78	747	825
krótkoterminowe	1 373	-	1 373
Razem	1 451	747	2 198

36. Pozostałe zobowiązania

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Rozliczenia międzybankowe	17 308	32 160
Zobowiązania wobec kontrahentów DM BOŚ	30 463	74 921
Rozliczenia międzyokresowe bierne	25 320	21 929
Rozliczenia publiczno-prawne	8 525	8 635
Zobowiązania z tytułu dostaw i usług	62 169	36 774
Prowizje do rozliczenia w czasie	5 237	5 287
Rozliczenia z tytułu kart płatniczych	10 986	1 403
Rezerwa na zwroty prowizji z tyt. wcześniejszej spłaty kredytów	3 489	-
Pozostałe	23 547	30 816
Razem	187 044	211 925

37. Aktywa i zobowiązania warunkowe

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Zobowiązania warunkowe:	2 846 868	1 806 671
Finansowe, w tym:	2 538 723	1 477 738
<i>otwarte linie kredytowe w tym:</i>	2 513 639	1 461 556
<i>odwołalne</i>	2 267 427	1 206 274
<i>nieodwołalne</i>	246 212	255 282
<i>otwarte akredytywy importowe</i>	5 839	14 065
<i>promesy udzielenia kredytu w tym:</i>	19 245	2 117
<i>nieodwołalne</i>	19 245	2 117
Gwarancyjne, w tym:	308 145	328 933
<i>poręczenia i gwarancje spłaty kredytu</i>	12 909	14 833
<i>gwarancje właściwego wykonania kontraktu</i>	295 236	-
<i>gwarancja dla spółki zależnej</i>	-	314 100
Aktywa warunkowe:	480 132	611 322
Finansowe, w tym:	85 170	193 500
<i>otwarte linie kredytowe</i>	85 170	193 500
Gwarancyjne	381 445	405 854
Inne	13 517	11 968
Aktywa i zobowiązania warunkowe razem	3 327 000	2 417 993

Informacje o wszczętych postępowaniach sądowych dot. kredytów i pożyczek denominowanych do walut obcych

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Grupa BOŚ posiada portfel 8 423 detalicznych kredytów i pożyczek hipotecznych powiązanych z walutą obcą (CHF, EUR, USD) głównie CHF, w wariancie kredytów i pożyczek denominowanych o wartości 1 608 mln zł.

Według stanu na dzień 31 grudnia 2019 roku przed sądami zawisły 94 sprawy przeciwko Bankowi, dotyczących kredytów i pożyczek denominowanych, głównie do CHF, w których wartość przedmiotu sporu wynosi 15,6 mln zł. W odniesieniu do tego portfela przeciwko Bankowi nie toczy się żadne postępowanie w trybie ustawy z dnia 17 grudnia 2009 roku o dochodzeniu roszczeń w postępowaniu grupowym.

Dotychczas prawomocnym wyrokiem sądowym zakończyło się 8 spraw w ten sposób, że w połowie przypadków wyroki były korzystne dla klienta.

Rezerwy na ryzyko prawne związane z toczącymi się sporami zostały utworzone w kwocie 7,8 mln zł, na podstawie oceny ryzyka prawnego i szacunku wypływu środków pieniężnych (patrz opis w nocie nr 4 Ważniejsze oszacowania i oceny).

Zgłaszane w pozwach roszczenia wywodzone z umów kredytów i pożyczek denominowanych generalnie dotyczą uznania umowy kredytu/pożyczki za nieważną alternatywnie uznania abuzywności klauzul denominacyjnych (przeliczeniowych) i ubezpieczeniowych, regulujących zabezpieczenia pomostowe (ubezpieczenie niskiego wkładu i ubezpieczenie kredytu do czasu ustanowienia hipoteki).

Wyroki sądów powszechnych zapadłe dotychczas w sprawach związanych z umowami kredytów i pożyczek denominowanych w walutach obcych są różnorodne, przy czym sądy:

- 1) nie stwierdzały niezgodności z prawem lub zasadami współżycia społecznego umów kredytowych i oddały powództwa wobec banków,
- 2) stwierdzały brak podstaw do uznania za abuzywne klauzul przeliczeniowych, wynikiem czego było oddalenie powództwa wobec banków;
- 3) stwierdzały abuzywność klauzul przeliczeniowych i uznawały, że umowy mogą obowiązywać nadal w zakresie niedotkniętym abuzywnością; takie rozstrzygnięcia implikowały:
 - uznanie, że skutkiem abuzywności normy, która przewiduje waloryzację kredytu kursem waluty obcej oraz normy kursowej (odwołującej się do tabeli kursów banków) jest upadek waloryzacji i ustalenie zobowiązania kredytobiorcy jako kredytu złotowego oprocentowanego według stawki LIBOR właściwej dla waluty CHF. Skutkiem takich rozstrzygnięć było zasądzenie od banków różnic pomiędzy sumami rat kapitałowo – odsetkowych wyliczonych i zapłaconych na podstawie umów i tymi, które zostały wyliczone z pominięciem klauzul uznanych za abuzywne a także dalsze rozliczanie umów kredytowych według reguły, że kredyt jest złotowy oprocentowany stawką LIBOR właściwą dla waluty CHF;
 - albo
 - dokonanie wykładni umowy przy zastosowaniu ogólnych zasad prawa cywilnego i "uzupełnieniu" luki powstałej po pominięciu postanowień uznanych za abuzywne inną normą dyspozytywną lub normą funkcjonującą jako zasada prawna. Sąd Najwyższy w kilku wyrokach opowiedział się za zastosowaniem w miejsce uznanej za abuzywną normy kursowej odwołującej się do tabeli kursów banków, średniego kursu ogłaszanego przez Narodowy Bank Polski. Skutkiem takiego rozstrzygnięcia było zasądzenie od banków różnic kursowych, pomiędzy kursem stosowanym do rozliczeń kredytów przez banki a kursem średnim NBP. Różnice kursowe zbliżone są wartością do wartości spreadu walutowego.
- 4) stwierdzały nieważność umowy kredytu wskutek sprzeczności z prawem lub zasadami współżycia społecznego. Takie rozstrzygnięcia skutkowały upadkiem umowy i dla stron umowy obowiązkiem zwrotu wzajemnych świadczeń.

W dniu 03 października 2019 roku Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej wydał wyrok w sprawie C- 260/18 dotyczącej kredytu indeksowanego udzielonego w 2008 roku przez inny bank. W tym orzeczeniu TSUE potwierdził, że zarówno ocena postanowień umownych pod kątem ich abuzywności jak i możliwość pozostawienia w obrocie umowy kredytowej po usunięciu z niej postanowień uznanych za abuzywne należy do sądów krajowych.

Niewątpliwie wyrok TSUE będzie mieć istotny wpływ na orzecznictwo sądów krajowych, przy czym każda sprawa sporna z kredytobiorcą podlega indywidualnej ocenie sądu.

Grupa BOŚ prowadzi bieżący monitoring orzecznictwa sądowego w sprawach kredytów powiązanych z kursem waluty obcej pod kątem kształtowania się linii orzeczniczych.

38. Działalność maklerska

Działalność maklerska odnosi się do Domu Maklerskiego BOŚ S.A.

Poniżej zaprezentowane dane dotyczą instrumentów finansowych przechowywanych na rachunkach papierów wartościowych klientów i podane są w wartości godziwej:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Zdematerializowane papiery wartościowe dopuszczone do obrotu na rynku regulowanym		
Akcje notowane i prawa do akcji notowanych zapisane na rachunkach papierów wartościowych	5 263 162	4 808 395
Pozostałe papiery wartościowe zapisane na rachunkach papierów wartościowych klientów	417 346	370 047
Pozostałe instrumenty finansowe klientów	206 883	264 206
Prawa majątkowe notowane na TGE	552 416	552 615
Papiery wartościowe przechowywane w formie materialnej		
Akcje	307 067	202 368
Obligacje	1 031 017	1 244 557
Razem papiery wartościowe klientów	7 777 891	7 442 188

39. Kapitał podstawowy

Zarejestrowany kapitał zakładowy

Na dzień 31 grudnia 2019 roku kapitał zakładowy wynosił 929 477 tys. zł i nie uległ zmianie wobec stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Seria/ emisja	Rodzaj akcji	Rodzaj uprzywile- jowania akcji	Liczba akcji	Wartość serii/emisji wg wartości nominalnej w tys. zł	Sposób pokrycia kapitału	Data rejestracji	Prawo do dywidendy (od daty)
A	O	zwykłe	236 700	2 367	opłacone	09-01-91	01-01-92
B	O	zwykłe	1 263 300	12 633	opłacone	11-03-92	01-01-93
C	O	zwykłe	477 600	4 776	opłacone	30-12-92	01-01-93
C	O	zwykłe	22 400	224	wkład niepieniężny	30-12-92	01-01-93
D	O	zwykłe	1 300 000	13 000	opłacone	30-12-93	01-01-94
E	O	zwykłe	647 300	6 473	opłacone	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	15 500	155	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
E	O	zwykłe	37 200	372	wkład niepieniężny	30-06-94	01-01-95
F	O	zwykłe	1 500 000	15 000	opłacone	30-12-94	01-01-95
G	O	zwykłe	1 260 000	12 600	opłacone	30-06-95	01-01-96
H	O	zwykłe	670 000	6 700	opłacone	30-06-95	01-01-96
I	O	zwykłe	70 000	700	opłacone	30-06-95	01-01-96
J	O	zwykłe	1 055 000	10 550	opłacone	21-06-96	01-01-96
K	O	zwykłe	945 000	9 450	opłacone	21-06-96	01-01-96
L	O	zwykłe	1 200 000	12 000	opłacone	29-11-96	01-01-96
M	O	zwykłe	2 500 000	25 000	opłacone	07-05-98	01-01-97
N	O	zwykłe	1 853 000	18 530	opłacone	13-06-07	01-01-07
O	O	zwykłe	1 320 245	13 202	wkład niepieniężny	25-06-10	01-01-10
P	O	zwykłe	6 500 000	65 000	opłacone	15-06-12	01-01-11
U	O	zwykłe	40 000 000	400 000	opłacone	12-07-17	01-01-16
V	O	zwykłe	30 074 426	300 744	opłacone	04-07-18	01-01-18
Liczba akcji, razem			92 947 671				
Kapitał zakładowy wg wartości nominalnej razem				929 477			
Kapitał zakładowy razem				929 477			

Wartość nominalna jednej akcji wynosi 10 zł.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku ogólna liczba głosów wynikająca ze wszystkich wyemitowanych przez Bank akcji wynosiła 92 947 671 i nie zmieniła się wobec stanu na dzień 31 grudnia 2018 roku.

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 27,8% udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia rocznego skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Struktura akcjonariuszy posiadających bezpośrednio i pośrednio przez podmioty zależne co najmniej 5% ogólnej liczby głosów na walnym zgromadzeniu Banku:

Akcjonariusz	31-12-2019		31-12-2018	
	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)	Liczba głosów na WZ (akcji)	% udział w ogólnej liczbie głosów na WZ (w kapitale zakładowym)
Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej	53 951 960	58,05	53 951 960	58,05
Fundusz Inwestycji Polskich Przedsiębiorstw Fundusz Inwestycyjny Zamknięty Aktywów Niepublicznych	8 000 000	8,61	8 000 000	8,61
Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych	5 148 000	5,54	5 148 000	5,54

Jedna akcja daje prawo do jednego głosu na walnym zgromadzeniu.

Na pozostałych akcjonariuszy przypada łącznie 27,8 % udziałów w kapitale zakładowym Banku.

Na dzień sporządzenia skonsolidowanego sprawozdania finansowego nie są znane zmiany w strukturze własności znacznych pakietów akcji.

Akcje własne

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank posiadał 37 775 akcji własnych, które reprezentują 0,04% kapitału zakładowego i 0,04% ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, w tym:

- 33 095 akcji, które Bank nabył w 2012 roku w ramach działań stabilizacyjnych związanych z emisją akcji serii P. Wyżej wymienione akcje reprezentują 0,035% kapitału zakładowego Banku i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, przy czym Bank zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z tych akcji,
- 4 680 akcji, które reprezentują 0,005% kapitału zakładowego i ogólnej liczby głosów na Walnym Zgromadzeniu Banku, które Bank nabył w okresie od 22 czerwca do 06 lipca 2015 roku podczas sesji giełdowych na rynku podstawowym GPW w Warszawie S.A. Akcje zostały nabyte na podstawie Uchwały 34/2015 Zwyczajnego Walnego Zgromadzenia BOS S.A. z dnia 10 czerwca 2015 roku w sprawie Programu odkupu akcji BOŚ S.A. w celu zaoferowania osobom zajmującym stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku.

W związku z zaistnieniem okoliczności przewidzianych w Uchwale Nr 258/2011 KNF oraz Polityce zmiennych składników wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w BOŚ S.A., Rada Nadzorcza Banku zdecydowała o nieprzyznaniu członkom Zarządu Banku wynagrodzenia zmiennego za 2014 rok, zaś wynagrodzenia zmienne pozostałych osób zajmujących stanowiska kierownicze nie osiągnęły progu, powyżej którego część wynagrodzenia zmiennego wymaga wypłaty w akcjach. W związku z powyższym nabyte w tym celu akcje nie zostały przekazane.

Bank, zgodnie z przepisami Kodeksu spółek handlowych, nie jest uprawniony do wykonywania prawa głosu z akcji własnych.

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej wartości nominalnej

Kapitał zapasowy ze sprzedaży akcji powyżej ich wartości nominalnej tworzony jest z nadwyżki osiągniętej przy emisji akcji powyżej wartości nominalnej pozostałej po pokryciu kosztów emisji.

Na dzień 31 grudnia 2019 roku oraz na dzień 31 grudnia 2018 roku kapitał zapasowy wynosił 532 181 tys. zł.

40. Kapitał z aktualizacji wyceny

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Przeszacowanie składników aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne całkowite dochody	55 087	66 953
Przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych	3 795	3 898
Odroczony podatek dochodowy	-11 187	-13 461
Kapitał z aktualizacji wyceny, razem	47 695	57 390

Zmiana stanu kapitału z aktualizacji wyceny	
Stan na 01 stycznia 2019	57 390
Zwiększenie z tytułu:	172 454
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	172 454
Zmniejszenie z tytułu:	-184 423
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	-184 320
<i>przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych</i>	-103
Odroczony podatek dochodowy	2 274
Stan na 31 grudnia 2019	47 695
Stan na 01 stycznia 2018	59 653
Zwiększenie z tytułu:	162 947
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	162 887
<i>przeszacowanie zobowiązań z tytułu świadczeń pracowniczych</i>	60
Zmniejszenie z tytułu:	-165 741
<i>wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych</i>	-165 741
Odroczony podatek dochodowy	531
Stan na 31 grudnia 2018	57 390

41. Zyski zatrzymane

Na zyski zatrzymane składają się: pozostały kapitał zapasowy, fundusz ogólnego ryzyka oraz niepodzielony wynik finansowy.

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Pozostały kapitał zapasowy:	694 403	624 393
utworzony ustawowo	44 000	44 000
utworzony zgodnie ze statutem ponad wymaganą ustawowo (minimalną) wartość	646 078	576 068
inny	4 325	4 325
Pozostałe kapitały rezerwowe:	23 605	23 605
Fundusz na działalność maklerską	22 249	22 249
Inne	1 356	1 356
Fundusz ogólnego ryzyka	48 302	48 302
Niepodzielony wynik finansowy	- 75 111	-77 160
niepodzielony wynik z lat ubiegłych	- 147 105	-140 888
wynik netto bieżącego okresu	71 994	63 728
Niepodzielony wynik finansowy, razem	691 199	619 140

Kapitał zapasowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto w wysokości co najmniej 8% zysku netto, dopóki kapitał ten nie osiągnie przynajmniej jednej trzeciej kapitału zakładowego. Część kapitału zapasowego w wysokości jednej trzeciej kapitału zakładowego może być przeznaczona jedynie na pokrycie straty wykazanej w sprawozdaniu finansowym.

Kapitał rezerwowy tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto niezależnie od kapitału zapasowego z przeznaczeniem na pokrycie szczególnych strat i wydatków.

O użyciu kapitału zapasowego i rezerwowego rozstrzyga Walne Zgromadzenie Akcjonariuszy.

Fundusz ogólnego ryzyka przeznaczony na niezidentyfikowane ryzyka w działalności Banku tworzony jest z odpisów z rocznego zysku netto, zgodnie z zasadami określonymi w przepisach prawa bankowego.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie BOŚ S.A. podjęło w dniu 18 czerwca 2019 roku Uchwałę w sprawie podziału zysku netto Banku za 2018 rok.

Zysk netto Banku za 2018 rok w wysokości 65 012 tys. zł przeznaczony został na kapitał zapasowy Banku.

Zgodnie z PPN zysk netto za 2019 rok planuje się przeznaczyć na zwiększenie kapitału własnego.

42. Rachunkowość zabezpieczeń

Przyjęte zasady rachunkowości zabezpieczeń

Spośród podmiotów z Grupy BOŚ rachunkowość zabezpieczeń została zastosowana tylko w Banku.

Rachunkowość zabezpieczeń jest integralnym elementem procesu zarządzania ryzykiem finansowym w BOŚ S.A. Zabezpieczanym ryzykiem jest ryzyko stopy procentowej w księdze bankowej. Bank stosuje rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej obligacji Skarbu Państwa o stałym oprocentowaniu.

Rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych

Na 31 grudnia 2019 roku Grupa BOŚ nie stosowała rachunkowości zabezpieczeń przepływów pieniężnych.

Rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej

Bank w okresie objętym zabezpieczeniem dokonuje zabezpieczenia zmienności wartości godziwej obligacji o stałym oprocentowaniu, wynikających ze zmian rynkowych stóp procentowych. Pozycję zabezpieczaną stanowi część obligacji Skarbu Państwa utrzymywanych w modelu biznesowym HtCS. Instrumentem zabezpieczającym są transakcje Interest Rate Swap (IRS), w których Bank dokonuje płatności w oparciu o stałą stopę procentową, a otrzymuje kupon oparty o stopę zmienną (6- miesięczny WIBOR).

Dzięki ustanowieniu powiązania zabezpieczającego, w rachunku zysków i strat uzyskiwany jest efekt wzajemnego kompensowania się zmian wartości godziwej instrumentu zabezpieczającego i pozycji zabezpieczanej z tytułu zabezpieczanego ryzyka. Zabezpieczeniu podlega tylko jeden rodzaj ryzyka (tj. ryzyko zmienności stóp procentowych). Spread pomiędzy kwotowaniami obligacji skarbowych i transakcji IRS zostaje wyłączony z zabezpieczenia.

Oczekuje się, że zabezpieczenie będzie wysoce skuteczne w kompensowaniu zmian wartości godziwej wynikających z zabezpieczanego ryzyka. Efektywność zabezpieczenia jest weryfikowana poprzez zastosowanie prospektywnych i retrospektywnych testów efektywności. Test prospektywny polega na analizie miary BPV pozycji zabezpieczanej i instrumentu zabezpieczającego. Test retrospektywny jest wykonywany w oparciu o metodę bezpośredniej kompensaty, w ramach której następuje porównanie zmian wartości transakcji zabezpieczających oraz pozycji zabezpieczanej wynikających ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka. Test retrospektywny daje wynik pozytywny, jeżeli współczynnik oceny efektywności mieści się w przedziale $<0,8;1,25>$. Testy wykonywane są z częstotliwością kwartalną. Bank nie identyfikuje istotnych źródeł nieefektywności zabezpieczenia wartości godziwej.

Zmiana wartości godziwej pozycji zabezpieczanej wynikająca ze zmian rynkowych stóp procentowych ujmowana jest w rachunku zysków i strat. Zmiany wartości godziwej obligacji, nie wynikające ze zmian zabezpieczanego czynnika ryzyka odnoszone są na kapitał z aktualizacji wyceny. Zmiany wyceny instrumentu zabezpieczającego ujmowane są w rachunku zysków i strat.

Wg stanu na 31 grudnia 2019 roku Bank posiadał dwa powiązania zabezpieczające wartość godziwą – zabezpieczenie ustanowione w lipcu 2012 roku oraz zabezpieczenie ustanowione 20 października 2015 roku.

Pozycja zabezpieczana w ramach powiązania zabezpieczającego ustanowionego:

- w 2012 roku obejmuje obligacje Skarbu Państwa: DS1020 zapadające w październiku 2020 roku o wartości nominalnej 172 mln zł; obligacje Skarbu Państwa DS1019 o wartości nominalnej wynoszącej 77 mln zł zapadły w październiku 2019 roku oraz;
- w 2015 roku obejmuje 240 mln zł obligacji Skarbu Państwa DS0725, zapadających w lipcu 2025 roku.

Wg stanu na 31 grudnia 2019 roku na rachunku zysków i strat zaksięgowano kwotę 4 753 tys. zł, wynikającą ze zmian wartości godziwej obligacji z tytułu ryzyka stopy procentowej oraz wartości godziwej transakcji IRS. W kapitale z aktualizacji wyceny zaewidencjonowana była kwota -9 077 tys. zł, stanowiąca sumę wpływu na kapitał obligacji z momentu ustanowienia powiązania zabezpieczającego (-11 345 tys. zł) oraz zmiany wartości godziwej obligacji, wynikającej z niezabezpieczonej części ryzyka (spreadu pomiędzy kwotowaniami obligacji i transakcji IRS).

Wyszczególnienie	31-12-2019			31-12-2018		
	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość godziwa*\	wartość bilansowa	wartość nominalna	wartość godziwa*\
Instrumenty zabezpieczające						
Interest Rate Swap (IRS) – wycena ujemna	16 869	468 000	13 237	18 298	536 000	13 694
Pozycja zabezpieczana						
Obligacje SP - wycena dodatnia	439 183	412 000	17 990	520 571	489 000	18 489
Łączny wpływ na wynik			4 753			4 795

*\ w przypadku obligacji stanowiących pozycję zabezpieczaną jest to korekta wartości godziwej.

43. Płatności na bazie akcji

Polityka wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze w Grupie BOŚ S.A.

W celu wypełnienia wymogów określonych w Rozporządzeniu Ministra Rozwoju i Finansów z dnia 06 marca 2017 roku w sprawie systemu zarządzania ryzykiem i systemu kontroli wewnętrznej, polityki wynagrodzeń oraz szczegółowego sposobu szacowania kapitału wewnętrznego w bankach a także w zgodzie z postanowieniami Dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2013/36/UE z dnia 26 czerwca 2013 roku w sprawie warunków dopuszczenia instytucji kredytowych do działalności oraz nadzoru ostrożnościowego nad instytucjami kredytowymi i firmami inwestycyjnymi, Bank wdrożył Politykę wynagrodzeń osób zajmujących stanowiska kierownicze, zatwierdzoną przez Radę Nadzorczą Banku Ochrony Środowisk S.A.

Komitet ds. Wynagrodzeń i Nominacji powołany przez Radę Nadzorczą Banku opiniuje Politykę wynagrodzeń, opiniuje i projektuje zasady wynagradzania członków Zarządu, opiniuje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze, opiniuje i monitoruje wysokość wynagrodzenia zmiennego osób zajmujących stanowiska kierownicze w Banku odpowiedzialne za zarządzanie ryzykiem na drugim poziomie, kierowanie komórką do spraw zgodności oraz kierowanie komórką audytu wewnętrznego.

Polityka wynagrodzeń zakłada m.in.:

- wypłatę co najmniej 50% ustalonego wynagrodzenia zmiennego w akcjach Banku Ochrony Środowiska S.A., których wartość ustala się jako średnią cenę ważoną akcji Banku w obrotach sesyjnych na GPW w okresie od 1 grudnia roku poprzedzającego rok przyznania premii do 31 stycznia roku, w którym następuje przyznanie premii,

Przez akcje rozumie się:

- akcje Banku Ochrony Środowiska S.A. notowane na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
 - akcje wirtualne tzw. akcje fantomowe, o wartości odpowiadającej cenie akcji notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie.
- odroczenie wypłaty 40% wynagrodzenia zmiennego w trzech równych rocznych ratach, przy czym co najmniej 50% każdej transzy jest wypłacane w akcjach Banku, a pozostała część w gotówce. Część odroczonej może zostać wstrzymana, ograniczona lub Bank może odmówić jej wypłaty bądź realizacji m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy – Prawo bankowe,
- ocenę wyników obejmującą okres 3 lat, tak aby wysokość wynagrodzenia zależnego od wyników uwzględniała cykl koniunkturalny Banku i ryzyko związane z prowadzoną przez niego działalnością gospodarczą. Przez wyniki rozumie się założone w strategii lub planie finansowym Banku na dany rok zadania efektywnościowe, finansowe, sprzedażowe i cele indywidualne.

Maksymalny poziom wynagrodzenia zmiennego każdej z osób zajmujących stanowisko kierownicze nie przekracza 100% wynagrodzenia stałego. Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. może wyrazić zgodę na zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego w stosunku do wynagrodzenia stałego do 200%, zgodnie z procedurą przewidzianą w § 25 ust. 2 pkt 4) lit. b) i c) Rozporządzenia MRiF. Zwiększenie maksymalnego poziomu wynagrodzenia zmiennego, o którym mowa w zdaniu poprzedzającym, nie dotyczy Członków Zarządu Banku.

W okresie sprawozdawczym ustalono wynagrodzenia zmienne za 2018 rok dla osób zajmujących stanowiska kierownicze mające istotny wpływ na profil ryzyka Banku. Przewidywany całkowity koszt wynagrodzeń zmiennych za wyniki 2018 roku w tej grupie wynosi 1 137 tys. zł.

Z kwoty całkowitej:

- przyznano płatności w akcjach fantomowych stanowiące świadczenie krótkoterminowe, które zostanie wypłacone po upływie okresu retencyjnego, tj. po okresie 6 miesięcy liczonego od dnia przyznania zmiennego składnika wynagrodzenia, po kursie stanowiącym średnią arytmetyczną z kursów zamknięcia ustalonych na pięciu pierwszych sesjach po upływie okresu retencyjnego – 46 790 sztuk akcji o wartości 341 tys. zł;
- odroczone wypłatę 455 tys. zł stanowiącą świadczenie długoterminowe, (w tym: 227 tys. zł w gotówce i 227 tys. zł w przeliczeniu na akcje); transze odroczone zostaną wypłacone – po ich przyznaniu – w 3 kolejnych latach, tj. 2020, 2021 i 2022 w równych częściach, przy czym wypłata każdej transzy może zostać wstrzymana lub ograniczona, m.in. w sytuacji, gdy wyniki Banku znacząco odbiegają od zatwierdzonego planu finansowego na dany rok lub gdy spełnione zostały warunki, o których mowa w art. 142 ust. 1 ustawy Prawo bankowe;
- wypłacono w gotówce 341 tys. zł stanowiące świadczenie krótkoterminowe.

Wynagrodzenie zmienne za wyniki roku 2019 nie zostało jeszcze rozliczone i przyznane.

44. Informacje dodatkowe do sprawozdania z przepływów pieniężnych

Środki pieniężne i ekwiwalenty środków pieniężnych

Dla potrzeb sprawozdania z przepływów pieniężnych saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera następujące salda o wysokiej płynności i terminie zapadalności krótszym niż trzy miesiące.

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Kasa, środki w Banku Centralnym (nota 19)	297 866	186 736
Lokaty w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych (nota 20)	70 214	106 985
Inwestycyjne papiery wartościowe (nota 22)	1 319 835	1 439 760
Razem	1 687 915	1 733 481

Saldo środków pieniężnych i ekwiwalentów środków pieniężnych zawiera rezerwę obowiązkową utrzymywaną na rachunku w NBP przez Bank.

Zarząd Narodowego Banku Polskiego w dniu 21 czerwca 2018 roku podjął uchwałę w sprawie zwolnienia Banku z obowiązku utrzymywania 55% wymaganej rezerwy obowiązkowej. Powyższe zwolnienie obowiązuje od dnia 02 lipca 2018 roku do dnia 31 grudnia 2021 roku.

Zgodnie z paragrafem 12 Uchwały NBP nr 40/2015 Bank może wykorzystywać środki utrzymywane na rachunku rezerwy obowiązkowej do bieżących rozliczeń pieniężnych.

Rezerwa deklarowana do utrzymania w miesiącu grudniu 2019 roku wynosiła 195 497 tys. zł (grudzień 2018 – 197 648 tys. zł). Bank zobowiązany jest utrzymywać średnie saldo środków pieniężnych w miesiącu powyżej zadeklarowanej rezerwy obowiązkowej.

Objaśnienie różnic pomiędzy bilansowymi zmianami stanu, a zmianami stanu tych pozycji wykazywanymi w działalności operacyjnej sprawozdania z przepływów pieniężnych:

Wyszczególnienie	za rok zakończony	
	31-12-2019	31-12-2018
Zmiana stanu należności od innych banków	30 371	179 644
Zmiana stanu lokat w innych bankach, ujęte w ekwiwalentach środków pieniężnych	- 36 771	- 191 031
Zmiana stanu lokat w innych bankach oraz należności od innych banków razem	- 6 400	- 11 387
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych	174 215	63 428
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych przyjęta do środków pieniężnych	- 119 925	- 159 792
Zakup papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	-	251 453
Odsetki otrzymane od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu	- 53 461	- 48 063
Przesunięcie odsetek od papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu do odsetek z działalności inwestycyjnej	55 577	48 197
Przeszacowanie aktywów finansowych wycenianych wg wartości godziwej prze inne dochody całkowite	- 11 866	60 179
Zmiana stanu inwestycyjnych papierów wartościowych razem	44 540	215 402
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego	3 519	81 714
Odroczony podatek dochodowy wykazany w rachunku zysków i strat	7 100	5 984
Odroczony podatek dochodowy z tytułu wyceny inwestycyjnych papierów wartościowych	2 339	17 890
Niepieniężne zmiany z tytułu wartości niematerialnych oraz rzeczowych środków trwałych	- 6 449	- 2 502
Zmiana stanu pozostałych aktywów i podatku dochodowego razem	6 509	103 086
Zmiana stanu rezerw	21 932	10 638
Wycena aktuariusza wpływ na kapitał z aktualizacji wyceny	- 103	60
Zmiana stanu rezerw razem	21 829	10 698
Zmiana stanu innych zobowiązań i podatku dochodowego	- 20 058	- 124 003
Bieżące obciążenia z tytułu podatku dochodowego	- 45 294	- 30 783
Zapłacony podatek dochodowy	40 917	26 669
Pozostałe zmiany	97	-
Zmiana stanu pozostałych zobowiązań razem	- 24 338	- 128 117

Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych i zobowiązań podporządkowanych	46 531	1 008 410
Wykup obligacji, w tym:	- 46 000	- 1 000 000
<i>podporządkowanych</i>	-	- 220 000
<i>zwykłych</i>	- 46 000	- 780 000
Odsetki zapłacone od obligacji własnych, w tym:	- 19 184	- 45 778
<i>od obligacji podporządkowanych</i>	- 17 627	- 27 482
<i>zwykłych</i>	- 1 557	- 18 296
Odsetki naliczone od obligacji własnych, w tym:	18 653	37 368
<i>od obligacji podporządkowanych</i>	17 686	22 461
<i>zwykłych</i>	967	14 907
Zmiana stanu zobowiązań z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych razem	-	-

45. Charakterystyka instrumentów pochodnych oraz transakcji wymiany walutowej

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

INSTRUMENT	31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018	
	FX Swap		FX Forward		FX Forward		FX Spot		FX Spot		FX Spot	
Opis instrumentu	Transakcja, która zobowiązuje strony kontraktu do dokonania początkowej wymiany walut w wyznaczonym dniu i po określonym kursie oraz zwrotnej (końcowej) wymiany tych walut, w określonym w przyszłości dniu (innym niż rozliczenie tzw. pierwszej "nogi") i po kursie uzgodnionym w momencie zawarcia transakcji (przeważnie różnym od kursu wymiany początkowej). Waluta, którą jeden z kontrahentów jest zobowiązany zapłacić drugiemu w wyniku wymiany końcowej jest tą samą walutą, którą kontrahent otrzymał w wymianie początkowej.				Terminowa transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę w określonym terminie, wg ustalonego kursu terminowego. Jest to tzw. Kontrakt z dostawą waluty (forward outright). Wszystkie warunki transakcji ustalone są w dniu jej zawarcia.				Transakcja wymiany określonej kwoty waluty na inną walutę, po kursie uzgodnionym w momencie zawierania transakcji. Rozliczenie tej transakcji następuje w terminie zazwyczaj do dwóch dni roboczych od daty zawarcia.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu/płynność				do obrotu				do obrotu			
Ilość transakcji	44		31		95		114		122		170	
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	869 957		562 555		133 027		105 623		210 980		157 211	
Wartość godziwa (w tys. zł)	10 263		9 601		227		468		1		-121	
- dodatnia	12 526		14 839		763		560		117		95	
- ujemna	-2 263		-5 238		-536		-92		-116		-216	

Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne	
	2020-05-02	2019-03-18	2020-05-03	2019-02-28	2020-01-02	2019-01-02
Średnia zapadalność						
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Brak		Na wniosek klienta		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka związanego z danym instrumentem pochodnym	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:

	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	1 213 964	825 389
Razem transakcje wymiany walut i walutowych instrumentów pochodnych:		
<i>aktywa</i>	13 406	15 494
<i>zobowiązania</i>	-2 915	-5 546

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:

INSTRUMENT	31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018	
	Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający PLN)		Transakcje wymiany stopy procentowej (IRS zabezpieczający EUR)		Transakcje Forward na obligacje					
Opis instrumentu	Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów). Ta kategoria obejmuje także transakcje IRS, których kwota nominalna zmienia się w czasie – swapy amortyzowane.		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Transakcja zobowiązująca obie strony do wymiany okresowych płatności odsetkowych od określonej kwoty nominalnej przez uzgodniony okres. Dokonywane płatności odsetkowe są wyrażone w tej samej walucie i obliczane według ustalonej dla każdej ze stron stopy procentowej (jedna stopa może być stała a druga zmienna lub obie mogą być zmienne, ale uzależnione od różnych indeksów).		Terminowa transakcja kupna/sprzedaży określonej kwoty papieru wartościowego w określonym terminie, wg ustalonej ceny terminowej. Wszystkie warunki transakcji ustalane są w dniu jej zawarcia.					
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń wartości godziwej)		jako zabezpieczenie (rachunkowość zabezpieczeń przepływów pieniężnych)		do obrotu					
Ilość transakcji	180	158	7	8	-	-	5	-				
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	4 976 531	4 389 148	468 000	536 000	-	-	80 000	-				
Wartość godziwa (w tys. zł)	-1 924	5 230	-16 869	-18 298	-	-	120	-				

- dodatnia	41 988	51 206	-	-	-	-	120	-
- ujemna	-45 826	-48 049	-16 869	-18 298	-	-	-	-
Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne		Zmienne		Zmienne		Zmienne	
Średnia zapadalność	2022-06-29	2021-09-03	2023-05-31	2022-12-02	-	-	2023-12-12	-
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Generalnie brak, ale istnieje taka możliwość w przypadku transakcji z klientami niebankowymi w przypadkach określonych w umowach. Możliwe, rzadko stosowane.		Brak		Brak		Brak	
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak		Brak		Brak		Brak	
Inne warunki	Brak		Brak		Brak		Brak	
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta		Ryzyko operacyjne, ryzyko rynkowe, ryzyko kontrahenta	

Transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:

	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	5 524 531	4 925 148
Razem transakcje instrumentami pochodnymi stopy procentowej:		
<i>aktywa</i>	42 108	51 206
<i>zobowiązania</i>	-62 695	-66 347

Kontrakty terminowe i opcje:

INSTRUMENT	31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018		31-12-2019		31-12-2018	
	Kontrakty terminowe na akcje i indeksy giełdowe, kursy walut				Kontrakty forward na indeksy giełdowe, kursy walut, towary				Kontrakty różnic kursowych CFD			
Opis instrumentu	Kontrakt terminowy na akcje/indeks giełdowy jest standaryzowaną transakcją wymagającą gotówkowego rozliczenia w przyszłości lub dostarczenia instrumentu bazowego w zależności od cen akcji/wartości indeksu kursu waluty i zajętej pozycji.				Kontrakty typu forward na sprzedaż i kupno różnych walut z wyznaczoną przyszłą datą uregulowania. Instrumenty tego typu umożliwiają zarabianie na różnicach stóp procentowych pomiędzy walutami tworzącymi parę. Standardowe kontrakty forward dotyczą transakcji, w których wyznaczony termin uregulowania jest dłuższy niż dwa dni typowe dla transakcji spot.				Kontrakty różnic kursowych (ang. Contracts For Difference – kontrakty na różnicę, CFD) to grupa tzw. instrumentów pochodnych. Oznacza to, iż ich wartość zależy bezpośrednio od wartości instrumentu bazowego na który opiewają. Instrumentami bazowymi mogą być zarówno instrumenty rynku kasowego, takie jak pary walutowe, złoto czy srebro, jak i terminowego np. kontrakty terminowe na indeksy oferowane na giełdach światowych, instrumenty pochodne giełd towarowych itp. Kontrakty CFD umożliwiają zajmowanie długiej lub krótkiej pozycji, zaś wynik jest obliczany tylko na podstawie różnic kursowych. Handel instrumentami CFD nie wiąże się więc z fizycznym zajęciem pozycji.			
Cel nabycia lub wystawienia	do obrotu				do obrotu				do obrotu			
Ilość transakcji	7 616		8 731		63		186		280 472		87 885	
Wartość nominalna instrumentów (w tys. zł)	116 883		43 760		25 439		71 217		665 347		443 296	
Wartość godziwa (w tys. zł)	-659		169		98		-100		18 562		8 217	
- dodatnia	114		241		210		219		19 862		8 567	
- ujemna	-773		-72		-112		-319		-1 300		-350	

Przyszłe przychody/ płatności	Zmienne	Zmienne	Zmienne
Zapadalność	Zmienna	Zmienna	Zmienna
Możliwość wcześniejszego rozliczenia	Tak	Tak	Tak
Cena/ Przedział cen realizacji	Brak	Brak	Brak
Możliwość wymiany lub zamiany na inny składnik aktywów/ pasywów	Brak	Brak	Brak
Dodatkowe zabezpieczenia	Brak	Brak	Brak
Inne warunki	Brak	Brak	Brak
Rodzaj ryzyka	Ryzyko operacyjne, ryzyko cen instrumentów kapitałowych, ryzyko walutowe	Ryzyko operacyjne, ryzyko walutowe, ryzyko cen instrumentów kapitałowych, ryzyko cen towarów	Ryzyko operacyjne, ryzyko walutowe, ryzyko stóp procentowych, ryzyko cen towarów, ryzyko cen instrumentów kapitałowych

Kontrakty terminowe i opcje:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	807 669	558 273
Razem kontrakty terminowe i opcyjne:		
<i>aktywa</i>	20 185	9 026
<i>zobowiązania</i>	-2 185	-741

Razem pochodne instrumenty finansowe:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Wartość instrumentów według wartości nominalnej	7 546 164	6 308 810
Razem pochodne instrumenty finansowe:		
<i>aktywa</i>	75 699	75 726
<i>zobowiązania</i>	-67 795	-72 634

Kompensowanie aktywów finansowych i zobowiązań finansowych

Grupa BOŚ w aktywach finansowych i zobowiązaniach finansowych ujętych w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym nie stosuje kompensaty wartości posiadanych instrumentów finansowych.

46. Wartość godziwa aktywów i zobowiązań finansowych

Poniżej przedstawiono wartość bilansową i godziwą aktywów i zobowiązań finansowych innych niż wycenianych wg wartości godziwej w skonsolidowanym sprawozdaniu finansowym:

Wyszczególnienie	Wartość bilansowa na 31-12-2019	Wartość godziwa na 31-12-2019	Wartość bilansowa na 31-12-2018	Wartość godziwa na 31-12-2018
AKTYWA FINANSOWE				
Należności od innych banków	165 733	169 153	196 104	197 639
Należności od klientów w tym:	12 003 794	11 965 167	11 809 527	11 734 365
<i>należności w złotych polskich</i>	9 161 456	9 136 066	9 050 026	8 980 787
<i>należności w walutach obcych</i>	2 842 338	2 829 101	2 759 501	2 753 578
Inwestycyjne papiery wartościowe – wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 377 384	1 423 814	1 375 268	1 409 156
Dłużne papiery wartościowe, w tym:	1 377 384	1 423 814	1 375 268	1 409 156
<i>Skarb Państwa</i>	1 377 384	1 423 814	1 375 268	1 409 156
ZOBOWIĄZANIA FINANSOWE				
Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków	595 667	595 667	571 784	571 784
Zobowiązania wobec klientów, w tym:	14 914 981	14 924 644	14 799 109	14 805 470
<i>klientów instytucjonalnych</i>	5 182 156	5 182 596	4 999 366	5 000 003
<i>klientów indywidualnych</i>	8 891 460	8 899 773	8 825 702	8 829 997
<i>pozostałych Klientów</i>	63 607	63 607	92 448	92 448
<i>międzynarodowych instytucji finansowych</i>	777 758	778 668	881 593	883 022
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	46 590	46 612
Zobowiązania podporządkowane	370 731	348 503	370 672	444 568

Należności od innych banków

Należności od innych banków obejmują lokaty międzybankowe, rachunki nostro oraz kredyty i pożyczki. Wartość godziwa lokat międzybankowych z uwagi na krótki termin realizacji (do 6 m-cy lokaty międzybankowe na stopę stałą) jest równa wartości bilansowej. Obligacje wyemitowane przez banki wyceniono według wartości godziwej z uwzględnieniem spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o porównywalne emisje przeprowadzone przez podobne banki.

Należności od klientów

Należności od klientów przedstawiono po pomniejszeniu o odpisy z tytułu utraty wartości. Należności od klientów w bilansie wycenia się głównie według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej (99% wartości bilansowej kredytów).

Za wartość godziwą kredytów jest przyjmowana ich wartość wynikająca z bieżąco oszacowanych przyszłych przepływów kapitałowo-odsetkowych (oddzielnie dla walut i oddzielnie dla PLN) wyliczonych w oparciu o efektywną stopę procentową dla każdego kredytu (z wyjątkiem kredytów o nieustalonym harmonogramie lub kredytów zagrożonych dla których jako wartość godziwa przyjmowana jest wartość bilansowa) dyskontowanych średnią efektywną stopą procentową

kredytów udzielonych w ostatnich dwunastu miesiącach. Dla kredytów hipotecznych uwzględniono przedpłaty. W przypadku kredytów w walutach obcych, których Bank zaprzestał udzielania została zastosowana średnia efektywna stopa procentowa odpowiadających im kredytów udzielanych w PLN, skorygowana o różnicę pomiędzy poziomami stóp w poszczególnych walutach i PLN.

Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu

Do inwestycyjnych papierów wartościowych wycenianych wg zamortyzowanego kosztu należą obligacje Skarbu Państwa przyporządkowane do modelu biznesowego HtC. Za wartość godziwą obligacji przyjmuje się aktualną wycenę pochodzącą z kwotowań rynkowych powiększonych o narosłe odsetki.

Zobowiązania Banku Centralnego i innych banków

Zobowiązania wobec Banku Centralnego oraz zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej. Zobowiązania z tytułu transakcji repo zostały wykazane w wartości bilansowej ze względu na brak dostępnych danych rynkowych do kalkulacji wartości godziwej podstawowej transakcji repo Banku z kontrahentem.

Depozyty międzybankowe, z uwagi na krótki termin zostały ujęte w wartości bilansowej, a zaciągnięte pożyczki (kapitał i odsetki) zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową.

Zobowiązania wobec klientów

Zobowiązania w bilansie wycenia się według zamortyzowanego kosztu z zastosowaniem efektywnej stopy procentowej. Jako wartość godziwa zobowiązań jest przyjmowana ich wartość wynikająca ze zdyskontowania kapitału oraz odsetek dla wszystkich depozytów średnią ważoną stopą procentową, która obowiązywała dla depozytów przyjętych we wrześniu 2019 roku. Z uwagi na brak harmonogramów dla rachunków bieżących zostały one ujęte wg wartości bilansowej.

Zobowiązania (kapitał i odsetki) wobec międzynarodowych instytucji finansowych zostały zdyskontowane średnią efektywną stopą procentową (dla EUR) bądź ostatniej transakcji zawartej w danej walucie (dla PLN).

Zobowiązania z tytułu emisji papierów wartościowych

Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego dla obligacji w PLN wyznaczonego w oparciu o ostatnią emisję przeprowadzoną przez Bank.

Zobowiązania podporządkowane

Zobowiązania podporządkowane wycenione według wartości godziwej z uwzględnieniem zmiany spreadu kredytowego wyznaczonego w oparciu o emisję przeprowadzoną przez Bank w 2017 roku.

47. Podział instrumentów finansowych wycenianych w wartości godziwej w zależności od sposobu pomiaru wartości godziwej

Wartość godziwa zgodnie z MSSF 13 definiowana jest jako cena, którą otrzymano by za zbycie składnika aktywów lub zapłacono by za przeniesienie zobowiązania w transakcji przeprowadzonej na zwykłych warunkach na głównym (lub najkorzystniejszym) rynku na dzień wyceny w aktualnych warunkach rynkowych (tj. ceną wyjścia) bez względu na to, czy cena ta jest bezpośrednio obserwowalna lub oszacowana przy użyciu innej techniki wyceny. Grupa szacując wartość godziwą uwzględnia korektę z tytułu ryzyka kredytowego kontrahenta.

Na 31 grudnia 2019 roku oraz na 31 grudnia 2018 roku Grupa dokonywała klasyfikacji aktywów oraz zobowiązań finansowych wycenianych do wartości godziwej na trzy kategorie (poziomy) według ich metody wyceny:

- 1) **Poziom 1: metoda wyceny – mark-to-market** bezpośrednio z dostępnych kwotowań instrumentów na rynku. Dotyczy to kwotowanych kapitałowych i dłużnych papierów wartościowych i bonów NBP (kwotowania oparte o stopę referencyjną),
- 2) **Poziom 2: metoda wyceny – mark-to-model** z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów lub ceny uzyskane w ramach transakcji, które zostały dokonane w terminie bliskim dacie bilansowej na normalnych zasadach rynkowych. Wartość godziwą ustala się również poprzez odwołanie się do innych, podobnych instrumentów, poprzez analizę zdyskontowanych przepływów pieniężnych i inne metody wyceny powszechnie stosowane przez uczestników rynku, a w przypadku instrumentów finansowych dla których brak jest możliwości wyceny po koszcie nabycia. Dotyczy to nienotowanych bankowych papierów, kapitałowych papierów wartościowych oraz instrumentów pochodnych (w tym transakcji terminowych na papiery wartościowe) za wyjątkiem przypadków które spełniają kryteria przynależności do Poziomu 3. Dodatkowo w portfelu aktywów dostępnych do sprzedaży DM BOŚ posiada akcje jednostki gospodarczej, dla której brak jest aktywnego rynku. Z uwagi na powyższe wartość godziwa tych papierów jest oparta na modelu wyceny wypracowanym przez Spółkę, uwzględniającym porównywalne wartości dla podmiotów gospodarczych notowanych na Giełdzie Papierów Wartościowych w Warszawie,
- 3) **Poziom 3: metoda wyceny mark-to-model** z parametryzacją modeli w oparciu o kwotowania z aktywnego rynku dla danego typu instrumentów oraz parametryzacją modelu na podstawie estymowanych czynników ryzyka. Dotyczy to komunalnych papierów wartościowych (wycena dokonywana na podstawie zdyskontowanych przepływów, przy czym spready kredytowe używane do wyceny wyznaczane są w oparciu o wewnętrzne ratingi), papierów innych banków (cena ustalana jest w oparciu o marże papierów, kwotowanych na rynku na moment ustalenia ceny, emitowanych przez odpowiednio wyselekcjonowanych emitentów), nienotowanych papierów kapitałowych oraz papierów kapitałowych charakteryzujących się niską płynnością (wyceniane są metodą zdyskontowanych przepływów). W przypadku DM BOŚ są to instrumenty finansowe nabyte z zamiarem wprowadzenia ich do obrotu regulowanego. Wartość godziwa ustalana jest w oparciu o analizę sytuacji finansowej spółki z uwzględnieniem odpisów z tytułu utraty wartości.

Podział instrumentów finansowych wg poziomów:

31-12-2019	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	64 598	47	-	64 645
Dłużne papiery wartościowe	44 534	-	-	44 534
Kapitałowe papiery wartościowe	20 064	47	-	20 111
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	113	75 586	-	75 699
Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3 619 568	-	305 126	3 924 694
Dłużne papiery wartościowe	3 601 025	-	238 159	3 839 184
Kapitałowe papiery wartościowe	18 543	-	66 967	85 510
Należności od innych Banków	-	-	169 153	169 153
Należności od klientów	-	-	11 965 167	11 965 167
Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 423 814	-	-	1 423 814
Razem	5 108 093	75 633	12 439 446	17 623 172

31-12-2019	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	347	67 448	-	67 795
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	347	67 448	-	67 795
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	595 667	595 667
Zobowiązania wobec klientów	-	-	14 924 644	14 924 644
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	-	-
Zobowiązania podporządkowane	-	-	348 503	348 503
Razem	347	67 448	15 868 814	15 936 609

Zmiany w papierach wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite			Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2019			318 109
Zakup			50 035
Sprzedaż i wykup			-60 967
Suma zysków lub strat			
<i>w wynik finansowy</i>			-8 846
<i>w pozostałych całkowitych dochodach</i>			6 795
Stan na koniec okresu 31-12-2019			305 126

31-12-2018	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Aktywa finansowe przeznaczone do obrotu	11 988	47	-	12 035
Dłużne papiery wartościowe	2 903	-	-	2 903
Kapitałowe papiery wartościowe	9 085	47	-	9 132
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	240	75 486	-	75 836
Wyceniane wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	3 782 916	-	318 109	4 101 025
Dłużne papiery wartościowe	3 764 373	-	251 625	4 015 998
Kapitałowe papiery wartościowe	18 543	-	66 484	85 027
Należności od innych Banków	-	-	197 639	197 639
Należności od klientów	-	-	11 734 365	11 734 365
Inwestycyjne papiery wartościowe wyceniane wg zamortyzowanego kosztu	1 409 156	-	-	1 409 156
Razem	5 204 300	75 643	12 250 113	17 530 056

31-12-2018	Poziom 1	Poziom 2	Poziom 3	Razem
Zobowiązania finansowe przeznaczone do obrotu	72	72 562	-	72 634
Pochodne instrumenty finansowe i zabezpieczające	72	72 562	-	72 634
Zobowiązania wobec innych banków	-	-	571 784	571 784
Zobowiązania wobec klientów	-	-	14 805 470	14 805 470
Zobowiązania z tytułu emisji bankowych papierów wartościowych	-	-	46 612	46 612
Zobowiązania podporządkowane	-	-	344 400	344 400
Razem	72	72 562	15 868 434	15 941 068

Zmiany w papierach wartościowych wycenianych wg wartości godziwej przez inne dochody całkowite	Poziom 3
Stan na początek okresu 01-01-2018	462 367
Zakup	-
Sprzedaż i wykup	-143 371
Suma zysków lub strat	
<i>w wynik finansowy</i>	-15 125
<i>w pozostałych całkowitych dochodach</i>	14 238
Stan na koniec okresu 31-12-2018	318 109

Przeniesienie instrumentów pomiędzy Poziomem 1, a Poziomem 2 występuje na podstawie dostępności kwotowań z aktywnego rynku według stanu na zakończenie danego okresu sprawozdawczego.

Przeniesienie z Poziomu 2 do Poziomu 3 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika obserwowalnego na nieobserwowalny lub zastosowanie do wyceny nowego nieobserwowalnego czynnika ryzyka, która jednocześnie skutkuje istotnym wpływem na wycenę instrumentu.

Przeniesienie z Poziomu 3 do Poziomu 2 następuje w sytuacji zamiany w wycenie czynnika nieobserwowalnego na obserwowalny lub gdy wpływ czynnika nieobserwowalnego na wycenę instrumentu przestaje być istotny.

Przeniesienie między metodami wyceny następują w dacie i według stanu na koniec okresu sprawozdawczego.

W okresie od 01 stycznia do 31 grudnia 2019 roku nie nastąpiły przeniesienia instrumentów pomiędzy poziomami. W przypadku instrumentów zaklasyfikowanych do Poziomu 3 ich wycena nie ma wpływu na rachunek zysków i strat. Wycena do wartości godziwej instrumentów zakwalifikowanych do Poziomu 3 została uwzględniona w pozostałych całkowitych dochodach. W wyniku finansowym zostały uwzględnione odsetki naliczone, odsetki zapłacone, dyskonto lub premia, różnice kursowe oraz rozwiązane rezerwy (dotyczy to kapitałowych papierów wartościowych).

Na dzień 31 grudnia 2019 roku wrażliwość wyceny instrumentów komunalnych zaklasyfikowanych do Poziomu 3, na zmianę spreadu kredytowego o +/- 1 p. b. (nieobserwowalny parametr modelu) wynosiła 69 tys. zł (na dzień 31 grudnia 2017 roku wynosiła 94 tys. zł).

48. Sprawozdawczość dotycząca segmentów

Zgodnie z wymogami MSSF 8, segmenty operacyjne zostały określone na podstawie sprawozdań wewnętrznych dotyczących komponentów jednostki gospodarczej podlegających okresowym przeglądom dokonywanym przez członka kierownictwa odpowiedzialnego za podejmowanie decyzji operacyjnych.

MSSF 8 definiuje segment operacyjny jako część działalności jednostki spełniający trzy kryteria:

- 1) segment prowadzi działalność gospodarczą, w ramach której może osiągać przychody i ponosić koszty,
- 2) wyniki działalności operacyjnej segmentu są regularnie przeglądane przez główny organ odpowiedzialny za podejmowanie decyzji operacyjnych w jednostce oraz wykorzystujący te wyniki przy podejmowaniu decyzji o zasobach,
- 3) odrębne informacje finansowe dla segmentu są dostępne.

Poniżej przedstawiono zasady sprawozdawczości według segmentów operacyjnych za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku w podziale na następujące obszary działalności:

- 1) pion klienta instytucjonalnego,
- 2) pion klienta indywidualnego,
- 3) działalność skarbową i inwestycyjną,
- 4) pozostałe (nieulokowane w segmentach).

W ramach pionu klienta instytucjonalnego prowadzona jest działalność obejmująca transakcje zawierane poprzez Centra Biznesowe, oddziały operacyjne oraz Centralę Banku z klientami korporacyjnymi, małymi i średnimi przedsiębiorstwami oraz mikroprzedsiębiorstwami. Natomiast aktywność Banku w pionie klienta indywidualnego dotyczy transakcji z klientami z grupy osób fizycznych.

W skład obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej wchodzi działalność na rynku międzybankowym i dłużnych papierów wartościowych, instrumentów pochodnych, a także w obszarze inwestycji kapitałowych. Działalność skarbowa i inwestycyjna obejmuje zarządzanie płynnością, ryzykiem walutowym i stóp procentowych Banku oraz rozliczenia z tytułu cen transferowych funduszy z innymi pionami (segmentami) biznesowymi.

W obszarze pozostałe (nieulokowane w segmentach) znajdują się pozycje rachunku zysków i strat, które nie zostały przypisane do żadnego z wymienionych w ppkt a-c obszarów działalności, w szczególności przychody i koszty związane z klientami niesklasyfikowanymi.

Dane finansowe spółek BOŚ Leasing – EKO Profit S.A. oraz MS Wind Sp. z o.o. są klasyfikowane do pionu klienta instytucjonalnego.

Produkty pionów i obszarów działalności wymienionych w ppkt a-c powyżej zostały opisane w "Sprawozdaniu Zarządu z działalności Grupy Banku Ochrony Środowiska S.A. w 2019 roku" w rozdz. II pkt. 6.

Produktami obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej są instrumenty finansowe, bieżące i terminowe lokaty i depozyty międzybankowe oraz klientów ALM, kredyty od innych banków oraz kredyty udzielone bankom, dłużne i kapitałowe papiery wartościowe oraz instrumenty pochodne.

Aktywa i pasywa obszarów określonych w ppkt a-b powyżej zostały wyodrębnione w oparciu o bazę kredytową i depozytową Banku.

Wynik odsetkowy uwzględnia rozliczenia transferowe pomiędzy pionem klienta instytucjonalnego oraz pionem klienta indywidualnego a obszarem działalności skarbowej i inwestycyjnej. Wycena transferowa funduszy jest oparta na stawkach referencyjnych, dodatkowych stawkach finansowania oraz zmiennych stawkach transferowych, z uwzględnieniem m.in. waluty, stabilności środków i terminu, które są odnoszone do krzywej rentowności. Wycenie stawkami transferowymi podlegają wszystkie istotne pozycje aktywów i pasywów odsetkowych, jak również pozycje pozabilansowe, generujące zapotrzebowanie na płynność. Wycena przeprowadzana jest w cyklu miesięcznym i bazuje na średniej (ze stanów dziennych) poszczególnych transakcji odsetkowych przypisanych do danego pionu odrębnie dla każdej waluty.

Wynik na działalności operacyjnej pionu klienta instytucjonalnego oraz pionu klienta indywidualnego jest wynikiem z działalności bankowej tych pionów, pomniejszonym o wartość kosztów administracyjnych przypisanych bezpośrednio do transakcji lub jednostek danego pionu, jak również kosztów alokowanych oraz odpisów z tytułu utraty wartości. Wynik finansowy uwzględnia także rozliczenia wzajemne z tytułu obsługi klientów pionu klienta instytucjonalnego przez oddziały operacyjne Banku (ukierunkowane na obsługę klientów pionu klienta indywidualnego).

Na wynik z działalności finansowej ww. pionów składają się m.in.

- 1) Wynik z tytułu odsetek, tj. suma różnicy pomiędzy przychodami odsetkowymi od kredytów i obligacji komunalnych klientów, a kosztami za otrzymane fundusze od ALM (działalność skarbowa i inwestycyjna) oraz przychodów z transferu funduszy do ALM pomniejszonych o koszty odsetkowe zapłacone klientom Banku.
- 2) Wynik z tytułu prowizji, tj. różnica przychodów z opłat i prowizji oraz kosztów przypisanych do danej transakcji oraz alokowanych do obszaru działalności. Wynik uwzględnia przychody i koszty rozliczane jednorazowo oraz rozliczane w czasie metodą liniową, natomiast przychody i koszty rozliczane przy transakcji według efektywnej stopy procentowej odnoszone są do wyniku z tytułu odsetek.

- 3) Wynik z pozycji wymiany, tj. dochody z negocjowanych transakcji wymiany walut (terminowych i SPOT) oraz dochody z wymiany walut według tabeli kursowej Banku. Pozycja uwzględnia wynik z transakcji instrumentami pochodnymi.
- 4) Wynik odpisów z tytułu utraty wartości oraz wycena należności według wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, tj. wynik z tytułu zmiany wartości odpisów z tytułu utraty wartości kredytów oraz obligacji komunalnych i korporacyjnych oraz wynik na kredytach oraz obligacjach komunalnych i korporacyjnych wycenianych według wartości godziwej przypisanych do danego obszaru działalności. Wynik uwzględnia zmiany z tytułu wahań kursowych portfela kredytów walutowych objętych utratą wartości.

Wynik finansowy obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej stanowi sumę wyników z obszaru działalności skarbowej oraz obszaru inwestycji kapitałowych Banku, na które składają się m.in:

- 1) Wynik odsetkowy – wyliczany jako suma wyniku odsetkowego z tytułu transakcji z klientami zewnętrznymi oraz wyniku rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy z innymi segmentami. Przychody i koszty odsetkowe zewnętrzne dotyczą transakcji na rynku międzybankowym (lokaty i kredyty), jak również nabywanych oraz emitowanych dłużnych papierów wartościowych. Wynik rozliczeń z tytułu cen transferowych funduszy jest różnicą pomiędzy przychodami z tytułu finansowania aktywów innych segmentów, a kosztami transferowymi za środki depozytowe otrzymane od innych segmentów.
- 2) Wynik z pozycji wymiany, uwzględnia wynik z handlowych transakcji wymiany walut, rewaluację pozycji zabezpieczających rezerwy na kredyty walutowe oraz zmiany wyceny pozycji zabezpieczających aktywne walutowe transakcji terminowe. Pozycja uwzględnia wynik z pozycji wymiany nie przypisany innym segmentom.
- 3) Wynik na rachunkowości zabezpieczeń, uwzględnia wynik z transakcji zabezpieczających przepływy pieniężne oraz wartość godziwą.
- 4) Wynik na instrumentach finansowych wycenianych do wartości godziwej przez rachunek zysków i strat, wynik z działalności ewidencjonowanej w Księdze Handlowej oraz z operacji instrumentami finansowymi, w tym typu FX SWAP.
- 5) Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych – wynik dotyczy akcji, udziałów i dłużnych papierów wartościowych oraz wyceny instrumentów finansowych.
- 6) Przychody z tytułu dywidend.
- 7) Różnica wartości odpisów z tytułu utraty wartości, wynik dotyczy akcji i udziałów oraz zaangażowań wobec instytucji finansowych przypisanych do obszaru działalności skarbowej i inwestycyjnej.

Poniżej przedstawiono wyniki finansowe Grupy BOŚ S.A. za okresy zakończone dnia 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku przypadające na przyjęte segmenty.

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2019	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	DZIAŁALNOŚĆ MAKLERSKA	POZOSTAŁE (NIEULOKOWANE W SEGMENTACH)	GRUPA BOŚ
I.	Wynik z tytułu odsetek	204 683	87 238	122 356	6 955	-1 245	419 987
1.	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	483 441	303 848	-154 633	9 736	17	642 409
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	378 530	121 686	126 375	999	-	627 590
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	104 911	182 162	-281 008	8 737	17	14 819
2.	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	-278 758	-216 610	276 989	-2 781	-1 262	-222 422
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	-46 887	-126 248	-33 214	-1 201	-53	-207 603
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	-231 871	-90 362	310 203	-1 580	-1 209	-14 819
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	53 433	7 518	1	38 816	-1 395	98 373
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	6 277	157	-	6 434
IV.	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	1 428	221	13 817	29 491	-	44 957
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	-42	-	-	-42
VI.	Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	-	-	582	-	-	582
VII.	Wynik z pozycji wymiany	11 538	3 313	1 918	-166	-100	16 503
VIII.	Wynik na działalności bankowej	271 082	98 290	144 909	75 253	-2 740	586 794
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	2 692	-22 071	-	-939	9 602	-10 716
X.	Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	-62 943	-42 650	1 057	-	-	-104 536
XI.	Wynik na działalności finansowej	210 831	33 569	145 966	74 314	6 862	471 542

1.	Koszty bezpośrednie	-27 497	-27 215	-	-55 919	-1 175	-111 806
	Wynik po kosztach bezpośrednich	183 334	6 354	145 966	18 395	5 687	359 736
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-66 783	-65 952	-12 670	-	-	-145 405
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	116 551	-59 598	133 296	18 395	5 687	214 331
3.	Amortyzacja	-20 226	-24 045	-2 102	-7 896	-1 389	-55 658
5.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-24 257	-20 547	-157	-3 180	-344	-48 485
XII.	Wynik finansowy brutto	72 068	-104 190	131 037	7 319	3 954	110 188
XIII.	Alokowany wynik ALM	62 037	65 407	-127 444	-	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	134 105	-38 783	3 593	7 319	3 954	110 188
XV.	Obciążenia podatkowe						-38 194
XVI.	Wynik finansowy netto						71 994
	Aktywa segmentu	8 647 982	3 553 302	5 773 494	249 353	262 866	18 486 997
	w tym należności od banków i klientów	8 445 284	3 553 302	153 235	17 706	-	12 169 527
	Zobowiązania segmentu	4 827 108	8 377 446	1 848 704	928 332	2 505 407	18 486 997
	w tym zobowiązania wobec banków i klientów	4 813 405	8 377 446	1 438 635	816 508	64 654	15 510 648
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	14 890	15 345	1 661	6 661	1 116	39 673

Lp.	Sprawozdanie przedstawiające składniki rachunku zysków i strat za okres 12 miesięcy zakończony 31 grudnia 2018	PION INSTYTUCJONALNY	PION INDYWIDUALNY	DZIAŁALNOŚĆ SKARBOWA I INWESTYCYJNA	DZIAŁALNOŚĆ MAKLERSKA	POZOSTAŁE (NIEULOLOWANE W SEGMENTACH)	GRUPA BOŚ
I.	Wynik z tytułu odsetek	190 220	106 645	82 151	6 327	-1 228	384 115
1.	Przychody z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	480 180	339 255	-187 544	8 569	13	640 473
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	363 535	131 963	131 830	976	-	628 304
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	116 645	207 292	-319 374	7 593	13	12 169
2.	Koszty z tytułu odsetek i o podobnym charakterze, w tym:	-289 960	-232 610	269 695	-2 242	-1 241	-256 358
	<i>sprzedaż klientom zewnętrznym</i>	-55 336	-137 809	-50 220	-824	-	-244 189
	<i>sprzedaż innym segmentom</i>	-234 624	-94 801	319 915	-1 418	-1 241	-12 169
II.	Wynik z tytułu opłat i prowizji	51 031	8 252	-811	41 142	-1 720	97 894
III.	Przychody z tytułu dywidend	-	-	5 932	137	-	6 069
IV.	Wynik na instrumentach finansowych wycenianych wg wartości godziwej przez wynik finansowy	17 019	-176	19 040	26 707	-	62 590
V.	Wynik na rachunkowości zabezpieczeń	-	-	1 313	-	-	1 313
VI.	Wynik na inwestycyjnych papierach wartościowych	14	-	2 152	-	-	2 166
VII.	Wynik z pozycji wymiany	8 203	4 377	10 760	853	58	24 251
VIII.	Wynik na działalności bankowej	266 487	119 098	120 537	75 166	-2 890	578 398
IX.	Wynik pozostałych przychodów i kosztów operacyjnych	5 283	178	-	1 687	-5 686	1 462
X.	Wynik odpisów z tytułu utraty wartości	-86 206	-45 085	-2 805	-	6	-134 090
XI.	Wynik na działalności finansowej	185 564	74 191	117 732	76 853	-8 570	445 770

1.	Koszty bezpośrednie	-30 691	-28 390	-	-63 104	-1 820	-124 005
	Wynik po kosztach bezpośrednich	154 873	45 801	117 732	13 749	-10 390	321 765
2.	Koszty pośrednie i usługi wzajemne	-65 339	-74 911	-12 613	-	-	-152 863
	Wynik po kosztach bezpośrednich i pośrednich	89 534	-29 110	105 119	13 749	-10 390	168 902
3.	Amortyzacja	-14 064	-16 465	-2 088	-5 990	-1 177	-39 784
4.	Pozostałe koszty (podatki, BFG, KNF)	-18 896	-16 949	-110	-3 750	-886	-40 591
XII.	Wynik finansowy brutto	56 574	-62 524	102 921	4 009	-12 453	88 527
XIII.	Alokowany wynik ALM	38 481	62 017	-100 498	-	-	-
XIV.	Wynik finansowy brutto po alokacji wyniku ALM	95 055	-507	2 423	4 009	-12 453	88 527
XV.	Obciążenia podatkowe						-24 799
XVI.	Wynik finansowy netto						63 728
	Aktywa segmentu	8 352 748	3 708 555	5 790 326	256 834	142 562	18 251 025
	w tym należności od banków i klientów	8 094 151	3 708 555	175 517	27 398	10	12 005 631
	Zobowiązania segmentu	4 697 152	8 351 083	4 109 266	878 275	215 249	18 251 025
	w tym zobowiązania wobec banków i klientów	4 695 824	8 351 083	1 510 297	721 241	92 448	15 370 893
	Nakłady na aktywa trwałe i wartości niematerialne	11 523	12 461	1 349	6 448	1	31 782

49. Transakcje z podmiotami powiązаныmi

Na dzień 31 grudnia 2019 roku Bank Ochrony Środowiska S.A. pełnił rolę dominującą wobec Domu Maklerskiego BOŚ S.A., BOŚ Leasing – EKO Profit S.A., a także MS Wind Sp. z o.o.

Jednostką dominującą wobec BOŚ S.A. był Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Za podmioty powiązane uznaje się również kluczowy personel kierowniczy.

Opis transakcji z głównym akcjonariuszem Banku, tj.: NFOŚiGW

Na dzień 31 grudnia 2019 roku w ramach programu Prosument, dotyczącego finansowania zakupu i montażu instalacji odnawialnych źródeł energii, NFOŚiGW powierzył środki na kredyty preferencyjne w wysokości 23 966 tys. zł, podczas gdy na dzień 31 grudnia 2018 roku kwota ta wynosiła 31 991 tys. zł.

NFOŚiGW udzielał dopłat do odsetek dla klientów, które w okresie 12 miesięcy zakończonym 31 grudnia 2019 roku wynosiły 232 tys. zł, w 2018 roku wynosiły 552 tys. zł.

NFOŚiGW jest podmiotem powiązany ze Skarbem Państwa. Bank zawiera transakcje z jednostkami powiązanyymi ze Skarbem Państwa – głównie z jednostkami sektora finansów publicznych. Transakcje z NFOŚiGW zostały przeprowadzone na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Informacje dotyczące kredytów i depozytów Członków Zarządu i Rady Nadzorczej Grupy BOŚ

W ramach działalności operacyjnej przeprowadzone transakcje z członkami organu zarządzającego i kluczowym personelem kierowniczym obejmują przede wszystkim kredyty i depozyty. Salda poszczególnych pozycji bilansu na dzień 31 grudnia 2019 roku i 31 grudnia 2018 roku oraz koszty i przychody za okres 12 miesięcy zakończony dnia 31 grudnia 2019 roku oraz 31 grudnia 2018 roku zaprezentowano poniżej:

Kluczowy personel kierowniczy:

Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Stan kredytów	2	3
Udzielone zobowiązania z tytułu linii kredytowej	-	31
Stan depozytów	2 118	1 645
Razem	2 120	1 679
Wyszczególnienie	31-12-2019	31-12-2018
Koszty odsetek od depozytów	24	24

Kluczowy personel kierowniczy korzysta z kredytów i depozytów na warunkach ogólnych oferty publicznej Banku.

Wynagrodzenie kluczowego personelu kierowniczego BOŚ S.A.:

Rada Nadzorcza Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok
Janina Goss	120	113	-	-
Oskar Kowalewski ¹	-	13	-	-
Andrzej Matysiak	135	127	-	-
Paweł Mzyk ¹	-	13	-	-
Piotr Sadownik	121	109	-	-
Marian Szolucha ²	55	111	-	-
Emil Ślęzak	82	127	-	-
Wojciech Wardacki	169	160	-	-
Iwona Duda	119	98	-	-
Ireneusz Purgacz ³	62	-	-	-
Radosław Rasata ³	63	-	-	-
Paweł Sałek ³	64	-	-	-
Katarzyna Lewandowska ³	73	-	-	-
Dariusz Wasilewski ²	57	98	-	-
Razem ⁴	1 120	969	-	-

¹ w składzie Rady Nadzorczej do 13 lutego 2018 roku

² w składzie Rady Nadzorczej do 18 czerwca 2019 roku

³ w składzie Rady Nadzorczej od 18 czerwca 2019 roku

⁴ wszystkie płatności stanowiły krótkoterminowe świadczenia pracownicze.

Łączna kwota wynagrodzeń Rady Nadzorczej wypłaconych w 2019 roku zawiera: wynagrodzenie Członków Rady Nadzorczej, zwrot nadpłaconych składek ZUS i zwrot kosztów biletów komunikacyjnych, benzyny oraz noclegów, składek PPK zapłaconych przez BOŚ S.A.

Zarząd Banku	Wynagrodzenie		Z tytułu pełnienia funkcji we władzach jednostek podporządkowanych	
	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok	wypłacone za 2019 rok	wypłacone za 2018 rok
Anna Milewska ¹	-	104	-	-
Bogusław Białowąs	744	569	-	-
Dariusz Grylak ¹	-	62	-	-
Konrad Raczkowski ²	423	389	-	-
Arkadiusz Garbarczyk	670	498	-	-
Emil Ślęzak ³	177	-	-	-
Jerzy Zań ⁴	77	-	-	-
Razem	2 091	1 622	-	-

w tym:				
- krótkoterminowe świadczenia pracownicze	1 981	1 536	-	-
- długoterminowe świadczenia pracownicze	-	-	-	-
- świadczenia po okresie zatrudnienia	110	86	-	-
- świadczenia z tytułu rozwiązania stosunku pracy	-	-	-	-

¹ w składzie Zarządu Banku do 21 lutego 2018 roku

² w składzie Zarządu Banku do 18 czerwca 2019 roku

³ w składzie Zarządu Banku od 18 czerwca do 03 listopada 2019 roku

⁴ w składzie Zarządu Banku od 04 listopada 2019 roku

Łączna kwota wynagrodzeń członków Zarządu Banku wypłaconych w 2019 roku zawiera: wynagrodzenia wynikające z zawartych umów o świadczenie usług zarządzania, świadczenia po okresie zatrudnienia, składek na PPK zapłaconych przez BOŚ S.A.

50. Zbycie i likwidacja oraz połączenie spółek

W Grupie BOŚ w 2019 roku nie wystąpiły zbycie, likwidacja ani połączenie spółek.

51. Wypłacone i zaproponowane dywidendy

W 2019 roku nie była wypłacona ani zadeklarowana dywidenda.

Zwyczajne Walne Zgromadzenie Banku Ochrony Środowiska S.A. w dniu 18 czerwca 2019 roku przeznaczyło zysk netto Banku osiągnięty za okres od 01 stycznia do 31 grudnia 2018 roku w wysokości 65 012 670,65 zł w całości na kapitał zapasowy.

52. Zdarzenia po dniu bilansowym

W dniu 18 lutego 2020 roku Bank otrzymał postanowienie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej o wszczęciu z urzędu, w związku z kontrolą przeprowadzoną w dniach 25 - 29 marca 2019 roku, postępowania o nałożeniu kary administracyjnej w związku z niedopełnieniem obowiązków wynikających z ustawy z dnia 01 marca 2018 roku o przeciwdziałaniu praniu pieniędzy oraz finansowaniu terroryzmu (Dz. U. z 2019 roku poz. 115 z późniejszymi zmianami). Na dzień sporządzenia sprawozdania finansowego postępowanie Generalnego Inspektora Informacji Finansowej nie jest zakończone i w związku z tym nie jest znany jego rezultat.

Ze względu na obserwowane przypadki występowania koronawirusa Grupa BOŚ na bieżąco dokonuje analizy sytuacji gospodarczej w Polsce i innych krajach. Odpowiednie działania w zależności od skali rozprzestrzeniania się koronawirusa i jego skutków na sytuację gospodarczą będą podejmowane przez Grupę BOŚ w kolejnych okresach sprawozdawczych.

Podpisy członków Zarządu BOŚ S.A.

Data	Imię i nazwisko	Stanowisko/funkcja	Podpis
16.03.2020 r.	Bogusław Białowąs	Prezes Zarządu
16.03.2020 r.	Arkadiusz Garbarczyk	Wiceprezes – pierwszy zastępca Prezesa Zarządu
16.03.2020 r.	Jerzy Zań	Wiceprezes Zarządu

Podpis osoby, której powierzono prowadzenie ksiąg rachunkowych

16.03.2020 r.	Andrzej Kowalczyk	Dyrektor Departamentu Rachunkowości
---------------	-------------------	--	-------